

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Professionaalne ajakirjandus ajakirjanduse eriala üliõpilaste perspektiivis

Magistritöö

Mihkel Lendok

Juhendajad: prof. Halliki Harro-Loit
Marju Himma-Kadakas, MA

Tartu
2012

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	6
1.1 Ajakirjandus ja professionaalsus.....	6
1.1.1 Ajakirjanduse elukutse professionaliseerumine.....	8
1.1.2 Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate mõju ajakirjanduse professionaalsusele.....	14
1.2 Ajakirjanduse roll.....	16
1.2.1 Ajakirjaniku rollitaju kujunemine.....	17
2. Metoodilised lähtekohad	19
2.1 Uurimisküsimused.....	19
2.3 Valim.....	19
2.3.1 Tartu Ülikooli ajakirjandustudengid.....	20
2.3.2 Varssavi Ülikooli ajakirjandustudengid.....	21
2.3.3 Moskva Ülikooli ajakirjandustudengid.....	21
2.3.4 Södertörni Ülikooli ajakirjandustudengid.....	22
2.3.5 Jyväskylä Ülikooli ajakirjandustudengid.....	23
2.4 Meetod ja meetodi kriitika.....	23
3. Empiiriliste tulemuste esitus ja analüüs	26
3.1 Eesti ajakirjandustudengid.....	26
3.1.1 Eesti ajakirjandustudengite iseloomustus ja taust.....	26
3.1.2 Motivatsioonid ja eelistused.....	27
3.1.3 Professionaalse ajakirjaniku omadused ja roll.....	30
3.1.4 Ajakirjanduse olukord.....	31
3.1.5 Ajakirjanduse tulevik.....	32
3.1.6 Ajakirjandusharidus.....	33
3.2 Eesti, Rootsi, Soome, Poola ja Venemaa ajakirjandustudengid.....	33
3.2.1 Motivatsioonid ja eelistused.....	34
3.2.2 Professionaalse ajakirjaniku omadused ja roll.....	38
3.2.3 Ajakirjanduse olukord.....	41
3.2.4 Ajakirjanduse tulevik.....	43
3.2.5 Ajakirjandusharidus.....	44
4. Järeldused ja diskussioon	46
4.1 Eesti ajakirjandustudengid.....	46
4.2 Eesti, Soome, Rootsi, Poola ja Venemaa ajakirjandustudengid.....	47
Kokkuvõte	51
Summary	52
Kasutatud kirjandus	53
LISAD	56
Lisa 1. Eesti tudengite küsitlusankeet.....	56
Lisa 2. Valitud kirjavahetus seoses projekti andmebaasiga.....	78
Lisa 3. Eesti tudengite kommentaarid küsimusele, kas Teie arvates Eesti ajakirjanikud täidavad oma kosustusi ühiskonna ees?.....	82
Lisa 4. Eesti tudengite kommentaarid küsimusele, kas Teie arvates on Eestis viimastel aastatel ajakirjanduse vabadus suurenenud või vähenenud?.....	84
Lisa 5. Eesti tudengite kommentaarid küsimusele, kas Teie arvates on Eestis viimastel aastatel ajakirjanduse kvaliteet paranenud või halvenenud?.....	85
Lisa 6. Millises töökohas Te tulevikus kõige meelsamini tööd teha tahaksite? Miks?.....	86
Lisa 7. Milliseid praktilisi oskusi peaks tööturul hakkama saamiseks kindlasti juurde õppima/õpetatama?.....	88
Lisa 8. Eesti tudengite motivatsioonid ajakirjanikuks saamisel.....	90

Lisa 9. Eesti tudengite huvi spetsialiseeruda.....	91
Lisa 10. Eesti tudengite hinnangud hea ajakirjaniku omadustele.....	92
Lisa 11. Eesti tudengite hinnangud ajakirjaniku isikuomadustele.....	93
Lisa 12. Eesti tudengite hinnangud ajakirjaniku ülesannetele.....	94
Lisa 14. Eesti tudengite hinnang Eesti vaba ajakirjandust ähvardavatele ohtudele	96
Lisa 15. Eesti tudengite hinnangud õppeprogrammi osadele.....	97
Lisa 16. Motivatsioonid ajakirjanikuks saamisel	98
Lisa 17. Huvi spetsialiseeruda.....	99
Lisa 18. Hea ajakirjaniku omadused.....	100
Lisa 19. Ajakirjaniku olulised isikuomadused.....	101
Lisa 20. Ajakirjaniku ülesanded.....	102
Lisa 21. Nõusolek ajakirjaniku töö kohta käivate väidega.....	103
Lisa 22. Ohud riigi vabale ajakirjandusele.....	104
Lisa 23. Nõusolek meedia tuleviku kohta käivate väidetega.....	105
Lisa 24. Enda ajakirjanduse õppeprogrammi olulisemad osad.....	106

Sissejuhatus

Iga ameti või elukutse professionaalsuse hindamisel peavad sotsiaalteadlased oluliseks aspektis professiooni standardiseerumist üle maailma ja eriti ühiskonnakorralduslikult sarnastes regioonides. Teoreetikud on juba pikemat aega arutlenud ajakirjanduse elukutse professionaalsuse staatuse ja selle üle, kas ajakirjandust saab üldse pidada tõeliseks elukutseks või lihtsalt ametioskuseks. Selgele ja üheselt mõistetavale seisukohale pole veel siiani jõutud. Infoühiskonnas järjest suureneva infohulgaga on aga ajakirjanduse, kui professiooni, staatus üha enam päevakorda tõusnud. Kuna iga professionaalse elukutse nurgakiviks on erialane kvaliteetne haridus, mis pakub erialateadmisi ning toob tööturule teatud standardiseeritud teadmistepagasiga, moraalitunnetusega ja kohusetundega professionaale, siis on üha enam võetud tähelepanelikuma uurimise alla ka erinevate riikide ajakirjandusharidus.

Varasematest uuringutest (Splichal & Sparks 1994, Weaver 1998) on selgunud, et riigiti ajakirjanikke võrreldes esineb näiteks nende rollitajus ja tööetikas küllaltki palju erinevusi, mis on ilmselt sõltuvad neid ümbritsevast keskkonnast, kuid maailma eri paikade ajakirjandustudengite vaated ja rollitajud on märkimisväärselt enam standardiseeritud, kui on olemas professionaalset ajakirjandusõpet pakkuvad ülikoolid.

Selle uurimistöö eesmärgiks on analüüsida Eestis ajakirjandust kõrgkoolis õppivad tudengeid, mida nad ajakirjaniku elukutsest arvavad ja mida nad ise ajakirjanikuna teha sooviksid. Uurimistöö põhineb Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi ajakirjanduse ja suhtekorralduse bakalaureuseõppe ja ajakirjanduse magistriõppe üliõpilaste seas läbi viidud küsitlusel. Küsitlus on osa rahvusvahelisest uurimistööst „Journalism Education – formation of Professional Identity in Changing Media Systems“, mis viidi läbi lisaks Tartu Ülikoolile veel Moskva Ülikoolis Venemaal, Varssavi Ülikoolis Poolas, Jyväskylä Ülikoolis Soomes ning Södertörni Ülikoolis Rootsis. Küsitlustulemuste põhjal saab Eesti ajakirjandustudengeid võrrelda lähiriikide ajakirjandustudengitega ning teha selgeks, kas erinevates ühiskondades on tekkinud võrreldava standardiseeritud ajakirjandusharidusega tulevased ajakirjanikud. See omakorda lubab hinnata, kas ajakirjandus on antud piirkondades professionaliseerumas.

Töö teoreetiline osa käsitleb professionaalse ameti mõistet ning eeldusi ühe ameti tõeliseks professionaliseerumiseks. Ülevaade on tehtud ka ajakirjanduse ameti professionaliseerumisest ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate mõjust tänapäeva ajakirjandusele ja professionaalsusele. Samuti on käsitletud ka ajakirjanduse rolle. Lühidalt antakse ülevaade ajakirjanduse õppekava

tüüpidest akadeemilistes kõrgkoolides.

Töö empiirilise osa tutvustamises on tehtud ülevaade valimist, eraldi on välja toodud küsitlustulemused Eesti kohta ning seejärel Eesti tulemused kontekstis teiste uuringus osalenud riikidega tudengitega.

Projekt "Journalism Education - Professional Identity in Changing Media Systems" on finantseeritud The Foundation for Baltic and East European Studies, poolt ja projekti koordinaatoriks on Södertörn'i Ülikool, kus Karin Stigbrand ja Gunnar Nygren on grandihoidjateks. Rahvusvahelise uuringu meetod töötati välja juunis 2011 ühe seminari käigus, kus osalesid:

- Maria Lukina – Ajakirjanduse Teaduskond, Moskva Ülikool
- Raimo Salokangas – Kommunikatsiooni Osakond, Jyväskylä Ülikool
- Halliki Harro-Loit – Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, Tartu Ülikool
- Marcin Laczynski – Ajakirjanduse Instituut, Varssavi Ülikool

Eesti ei saanud küsitluse läbiviimiseks rahalist katet, küll aga leppisid osapooled kokku, et jaanuaris 2012 kui Södertörni ülikool on kogunud andmed ühtsesse andmebaasi, saadetakse see ka teistele projekti osapooltele. Kuni aprillini 2012 andmebaasi Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut ei saanud. Pärast korduvaid kirju (Lisa 2), mida professor H. Harro-Loit Rootsi partneritele saatis, siiski rootslased andmebaasi saatsid. Probleemiks jäi aga partnerite poolsete lühikeste ülevaadete saamine õppekavadest ja tudengite üldarvust. Kuna partnerid ei sekkunud üldse Karin Stigbardi ja Halliki Harro-Loidi kirjavahetusse oli keeruline sellises konfliktises olukorras partneritega (üle projekti juhtide peade) pidada läbirääkimisi baasinformatsiooni üle. Seega, antud töös puuduolevad andmed erinevate ajakirjanduskoolide õppekavasid ja üliõpilaste spetsialiseerumistingimusi ja arev puudutavas osas ei ole magistritöö autori tegevusetuse tulemus, vaid teaduseetilise probleemi kõrvalnäht.

Sooviksin tänada töö valmimisele kaasa aidanud juhendajaid prof. Halliki Harro-Loiti ja Marju Himma-Kadakat ning retsensenti Ragne Kõuts-Klemmi.

1. Töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1 Ajakirjandus ja professionaalsus

Sõna „professioon“ ehk elukutse (*profession*) tuleneb ladinakeelsest sõnast „*profiteor*“, mis tähendab ühtlasi kuulutama, väitma, kui ka vannet andma või kogudusse astuma. See sõna tähendus viitab sellele, et professionaal on keegi, kes väidetavalt omab teadmisi millestki ja ta on pühendunud mingitele kindlatele väärtushinnangule või koodeksile (Lester 2007). Sotsioloogid on üldiselt defineerinud professionaalse elukutse, kui ameti, millel on eriline võim ja prestiiž (Larson 1977).

Ajalooline vaade professionidele (Larson 1977) jagab elukutsed nende tekkeaja järgi üldjuhul nelja või isegi enamasse gruppi: muinasaegsed elukutsed (nt. preestrid, arstid), keskaegsed kaubanduslikud ametid (nt. arhitektid, hambaarstid, kirurgid), tööstusrevolutsiooniga seotud elukutsed (inseneeriaga seotud) ja erinevad 20. sajandil ilmunud professionid (õpetajatest sotsiaaltöötajate ja raamatupidajateni). Esimene grupp rõhutab professionaalsuse arenemise puhul peamiselt hariduse, õppimise ja kultuuri olulisust; teise puhul on olulisemaks praktilised kogemused ja selle läbi õppimine; tööstusrevolutsiooniga seotud elukutsete professionaliseerumise puhul rõhutatakse ratsionaalsete lahenduste otsimist probleemidele, standardiseeritud treeningut ja kindlaid reeglistikke ning tänapäevaste elukutsete arenemisel on selle mudeli järgi kõige tähtsam reflektiivne õppimine ja tegevuste analüüs ning elukestev õpe.

Läbi aegade on püütud identifitseerida mingi ameti professioniks saamist või kellegi professioni liikmeks pidamist kindlate omadustega, milleks on näiteks paika pandud hindamiskriteeriumid, ühised teadmised ja oskused ning eetikakoodeksi ja eriala assotsiatsiooni olemasolu. Selliste kriteeriumite puhul on aga probleemiks see, et nende üle võib pikalt vaidlema jääda (ja seda ka tehakse) ning need baseeruvad enamasti mingitel ideaaltüüpidel, mis tähendab, et need lähtuvad mingist kindlast ühest elukutsest.

Selline elukutse staatuse saavutamiseks vajalike omaduste loetlemine struktuurane ehk funktsionaalne lähenemine uurib tegevusi, mida elukutsed teostavad kogu ühiskonna suhtes ja selle hüvanguks. Need omadused on vahendiks, et teha elukutse kogemused ja oskused kogu ühiskonna poolt kasutatavaks ja selle arenemise hüvanguks. Näiteks professionaalsed eetikastandardid on seejuures kaitseks välise surve, nagu bürokraatia ja turusurve, vastu (Lester 2007). Struktuurane

lähenede järgi arenesid elukutsed välja selleks, et hoida ühiskonnas sotsiaalsed tasakaalu ning aidata koos oma eetikastandardite, kollegiaalsuse ja staatusega lahendada omakasu ja bürokraatlikkuse probleeme ühiskonnas (Vahemets 2002).

Vastukaaluks struktuuraalsele lähenedele arenes välja ka „neo-weberlik“ lähenede, mis kahtles professionaalsete elukutsete altruistlikkuses ning kasus ühiskonnale. Siin nähti elukutsete professionaliseerumise eesmärgiks pigem teatud tegevusvaldkondade monopoliseerimise soovi ning tahet luua elitaarseid töökohti ja turuvõimalusi neile, kes saavutavad professionaalsuse staatuse.

Kuigi nimekiri omadustest, mis teeksid ühest ametist „ideaalse“ professionaalse elukutse, on küllaltki varieeruv ja vaieldav, on siiski olemas konsensus selles osas, millised üldomadused on vajalikud ühe professionaalse elukutse tekkeks. Singer (2003) nimetab neid kokkuvõtvalt kognitiivseks-, normatiivseks- ja hindavaks dimensiooniks (Abraham Flexner räägib vastavalt intellektuaalsest-, moraalsest- ja organisatsioonilisest komponendist):

Kognitiivne dimensioon - keskendub teadmistele ja oskustele, mida professionaal vajab oma töö tegemiseks ning samuti treeningule ja haridusele, mida on vaja nende oskuste ja teadmiste omandamiseks. Teadlased on ühisel nõul, et professionaalsuse tuumikomanduseks on esoteeriliste teadmiste omamine, mis annab nende teadmiste omanikele ekspertiisi, mida pole nendel, keda nad teenindavad (Singer 2003: 141). Spetsiaalsete teadmiste monopoolse seisundi tekitamine ja asendamatus staatuse saavutamine ongi professionaalide eesmärgiks, sest see annab ka võimaluse kontrollida nende teadmiste jagamist ja isikute vastuvõttu selle professioni ridadesse. Singer (2003, Waddington 1990 kaudu) märgib, et ka näiteks arsti elukutset hakati alles siis (nii nende endi ja ka teiste poolt) pidama professionaalseks elukutseks, kui nad loobusid sellidest ja hakkasid looma tsentraliseeritud meditsiiniõpet haiglates ja ülikoolides. Ametlik õpe tagab professionaalsele elukutsele sotsialiseeritud liikmed, kes tunnustavad elukutse hierarhiat ja kriteeriumeid edu saavutamiseks.

Normatiivne dimensioon – hõlmab elukutse teenindussfääri ja eriala eetikat. See tähendab eetikakoodeksi, käitumisjuhiste ja eneseregulatsiooni olemasolu, mille üheks eesmärgiks on parima võimaliku teeninduse ja kasumlikkuse pakkumine klientidele ja ühiskonnale laiemalt. Kuna ainult eriala professionaalid ise suudavad täielikult aru saada, mida nende erialane töö või nõu peaks sisaldama, siis ka ainult nemad kvalifitseeruvad hindama ja kontrollima seda, kas nad on võimelised neid professionaalsete teenuseid pakkuma ja kas nad teevad seda kõiki erialaseid eetikanorme järgides.

Hindav dimensioon – professionaalne elukutse tegutseb autonoomselt ning ühiskonna või kliendi asemel on professionaalne kogukond see, kes defineerib professionaalse teenuse olemuse ja on ebaõige käitumise kohtunikuks. See tähendab erialaliitude, aukohtude jmt. organisatsioonide olemasolu, kes kontrollivad ja sertifitseerivad oma liikmeid ning määravad standardeid ja parimaid praktikaid.

Iga dimensiooni alla saab loomulikult tekitada vastavalt konkreetsele erialale spetsiifilisi omadusi, kuid peale selle, et teadlased on ühisel meelel nende kolme üldise dimensiooni vajaduses, ollakse ka ühisel meelel selles, et ükski professionaalne elukutse ei vasta ideaalselt kõikidele nendele kriteeriumitele. Isegi vanimad ja tunnustatuimad elukutsed, nagu arstid ja advokaadid. Näiteks arstid on kaotanud oma erapraksiste autonoomsuse, sest nad on hakanud korporatiivsete tervishoiuteenuste pakkujate esindajateks või töötajateks. (Singer 2003, Friedson 1973; Armstrong 1990 kaudu).

Teoreetikud märgivad, et kui peamistele dimensioonidele ja professionaalsuse kriteeriumitele keskendudes saab umbkaudselt määratleda elukutse professionaalsuse ja vaielda selle üle, kas mingil ametil esineb professionaalsuse kvalifitseerumiseks neid omadusi piisaval määral või mitte, siis lõpuks jääb elukutse professionaalsuse kontseptsioon siiski omaduselt ideoloogiliseks konstruktsiooniks (Johnson 1972; Lester 2007). Professionaalsus on kollektiivne mõtteviis ning uhkuse- ja kuuluvustunne: olles teadlik professionaalide ees seisvatest väljakutsetest, tundes professionaalseid meetodeid jne. See on sarnane erinevates professionides: inseneridel, arstidel, ametnike ja ajakirjanikel on sarnane ühtekuuluvustunne, hoolimata sellest, et need on erinevad ametid (Hoyer & Lauk 2000). Need, kes väidavad, et nad on mingi professioni ehk elukutse liikmed, teevad seda vähemalt osaliselt selleks, et õigustada oma staatuse ebavõrdsust ning piirata teiste ligipääsu oma staatusele (Larson 1977) ning kuna mingi elukutse võtmerolle saavad täita ainult teatud teadmiste, oskuste, hariduse ning otsustusvõimega isikud, siis on ülimalt oluline, et nii need professionaalid, kui ka ühiskond, keda nad teenindavad, saaks sellest samamoodi aru (Singer 2003, McLeod & Hawley 1964 kaudu). See ühtne arusaam ja sotsiaalselt loodud vajadus tekitabki ideoloogilise konstruktsiooni monopoolsest professionaalsest elukutsest.

1.1.1 Ajakirjanduse elukutse professionaliseerumine

Esimeseks ajaleheks maailmas peetakse juba 1605. aastal Strassbourgis Johann Carolus'i sulest ilmunud „Relation aller Fürnemmen und gedenckwürdigen Historien-i“. Alles nelisada aastat hiljem, 1908. aastal, loodi esimene eraldi ajakirjandust õpetav kool, Missouri School of Journalism.

Enne seda tegelesid ajakirjanduse õpetamisega peamiselt elukutselised trükkalid. Tuntuim neist oli Benjamin Franklin, kes soovis trükkalite vooruslikkuse parandamisega parandada ka ajakirjanduse taset, sest tema arvates olid laimavaid esseesid avaldavad trükkalid ohuks demokraatiale. 19. sajandi keskel katsetati mitmel korral ajakirjanduse õppe alustamist ülikoolides just eesmärgiga ajakirjanduse taset tõsta, kuid erinevatel põhjustel ei õnnestunud kellelgi neid plaane realiseerida (Dickson 2000).

Kuigi selleks ajaks eksisteerisid juba mitmed tuntud ajalehed, siis ajakirjaniku tööd ei saanud kuidagi elitaarseks elukutseks pidada. Smythe (1998) kirjeldab ajakirjanike töötingimusi ja palku 19. sajandi viimastel kümnenditel, kui tööd hinnati kirjutatud ridade arvu järgi, mis tähendas, et tööd pidi tegema palju, sest mahust saadav tasu jäi alla või oli võrreldav teiste lihttöölise palkadega. Ajakirjaniku tööd peeti perspektiivituks ning pigem noortele vahepeatuseks teiste tööde juurde. Pärast esimeste eraldi ajakirjandust õpetavate kooli loomist 20. sajandi alguses hakkasid 1920ndatel ilmuma ka esimesed erialased eetikakoodeksid (Hoyer & Lauk 2000).

Nagu näha on ajakirjaniku elukutse eksisteerinud juba aastasadu ning ka eraldi ajakirjanduse õpe ei ole just enam kõige noorem, kuid ometigi on mitmedki teoreetikud (Splichal & Sparks 1994; Weaver 1998) veel küllaltki hiljuti märkinud, et senini pole veel isegi olemas otsest ja selget ajakirjanduse definitsiooni.

Kuigi Splichal ja Sparks (1994: 19) märgivad, et „on raske defineerida ajakirjanikku, aga sa tunned ta ära, kui sa teda näed“, siis pakuvad nad välja mitu varianti, kuidas ajakirjaniku definitsioonile läheneda. Muidugi tekib siinjuures küsimus, et kas on mõtet defineerida ajakirjanikku, kui pole veel selge, kas ajakirjanduse puhul on tegemist professionaalse elukutsega või mitte. Nende mõistete puhul tuleks aga siiski vahet teha elukutsel ja isikul, kes elukutset praktiseerib.

Splichal ja Sparks (1994) toovad välja kolm lähenemist ajakirjaniku defineerimiseks, mis lähtuvad eelkõige vaatajast. Esiteks on ajakirjanike enda või siis pigem neid esindavate organisatsioonide arusaam ajakirjanikust, mille keskseks punktiks on suhtekorraldajate ja ajakirjanike, subjektiivsuse ja objektiivsuse, vastandamine. See lähenemine võrdsustab ajakirjaniku rohkem meediatöötajaga, sest siin on ajakirjaniku mõiste alla paigutatud ka kõik tehnilised töötajad. Teise lähenemise puhul on ajakirjaniku ameti vaatlejaks ja hindajaks poliitikud, kes sooviksid ise paika panna kõik ajakirjaniku õigused ja kohustused või vähemalt määrata isikud, kes need reeglid paika paneks. Kolmandaks on teaduslik lähenemine, mille saab omakorda jagada rangeks ja liberaalseks. Nimest tulenevalt vaatlleb range lähenemine ajakirjanikku kitsalt ühiskonnale oluliste uudiste vahendaja ja tõlkija rollis, jättes välja kõik, kes ei tegele otseselt uudiste tootmisega. Range lähenemise järgi ei

klassifitseeruks ajakirjanikuks ka näiteks üksnes meelelahutuse pakkujad ja online-toimetajad, kes tegelevad pigem ajakirjanduslike toodete mehhaanilise tootmisega. Liberaalse lähenemise puhul käivad ajakirjaniku nimetuse alla kõik, kes täistöökohaga tegelevad „pideva meediasisu tootmisega, olgu selleks kas siis uudiste kogumine, hindamine, töötlemine, levitamine või kommenteerimine või meelelahutus“ (Vahemets 2003: 6-7).

Need kolm lähenemist pakuvad võimalusi, kuidas ajakirjanikke defineerida, kuid ei selgita siiski üheselt lahti ajakirjaniku mõistet. Selle vaatamata möönavad Splichal ja Sparks (1994), et ajakirjandus on hakanud liikuma ametioskuselt elukutse ehk professioni poole (kuigi ta veel seda päris ei ole), sest on toimunud muutused ajakirjanduse hariduses ja erialateadmistes ning on hakatud enam rõhuma autonoomiale ja professionaalsele eetikale.

Weaver (1998) toob välja, et ajakirjanduse tõeliseks professioniks muutumisest hakati tõsisemalt rääkima alles kümnendil 1980ndate keskpaigast 90ndate keskpaigani, kui toimus mitmete ülemaailmsete süstemaatiliste ajakirjandusuuringute õitseng. Selle tingis aga ajakirjanike rolli olulisemaks muutumine informatsiooniajastul ning peamiselt uutes ja ka vanades poliitilistes süsteemides, eriti nendes, kus oli toimunud üleminek autoritaarselt korralt demokraatlikumale korrale.

Kuigi ajakirjanduse professionaliseerumisest hakati tõsisemalt rääkima, siis ühtset konsensust ei ole senini leitud. Tänapäev puudub ühtne kokkulepe, mida tähendab professionaalsus ajakirjanduses. Erinevate teadlaste poolt paika pandud ajakirjanike ja ajakirjanduse professionaalsuse hindamise reeglid ei hinda samu aspekte, jõudes erinevate järelaluseni professionaalsete ajakirjanike omaduste ja suhtumiste osas (Vahemets 2003, Shoemaker & Reese 1991 kaudu).

Lauk (1996) märgib, et ei ole olemas ühtset arusaama sellest, milline peaks olema õige ajakirjaniku roll ühiskonnas, kuid samas paistab valitsevat üksmeel selles osas, millised peaksid olema ajakirjaniku juures need professionaalsed kriteeriumid, et tagada “hea” ajakirjanduslik saavutus. See tähendab, et valitseb küllaltki konsensuslik arvamus, et on olemas mingisugused professionaalsed oskused või eeldused, mida ajakirjanik peaks valdama, et teenida välja professionaalse ajakirjaniku tiitel, kuid selle järgi ei saa veel paika panna ajakirjanduse professionaalsuse taset sotsiaalteadlaste välja toodud üldiste kriteeriumite põhjal. „Ajakirjanduse ametis pole sisseastumismõndeid, mingit eraldiseisvate teadmiste vajadust ega elitaarset sisegruppi, kellel oleks võime tõrksaid liikmeid korrale kutsuda“ (Singer 2003, Merrill 1996: 210 kaudu).

„Kõige tüüpilisem reageering sotsiaalteaduslikes kirjutistes on igati keelduda ajakirjandusele professionaalse elukutse staatuse andmisest /.../ Sotsiaalteaduslikult vaatevinklist väldib ajakirjandus kõiki täpseid defineerimise katseid; ajakirjanud jäävad müstiliseks seguks personaalsest ja avalikkust sfäärist“ (Hoyer & Lauk 2000: 11).

Võttes ajakirjanduse elukutse professionaalsuse hindamise aluseks professionaalsuse kolm võtmedimensiooni tekib probleeme juba kognitiivse dimensiooni puhul. Ajakirjanikel pole kunagi olnud standardiseeritud ja jagatud teadmistebaasi nii nagu see on olemas arstidel ja advokaatidel. Ajakirjanikuks saamiseks ei pea olemas olema haridust tõendavat dokumenti ega pea läbima eraldiseisvat sertifitseerimisprotsessi (Singer 2003).

Normatiivse dimensiooni osas on ajakirjanduse professionaalsusel esialgsel vaatlusel paremad väljavaated ning Singeri (2003) arvates on ajakirjanduse tugevaim taotlus professionaalsusele just selles dimensioonis, sest ajakirjanike seas pole kunagi kahtluse alla seatud väidet, et ajakirjanduse keskne ülesanne on pakkuda kodanikele informatsiooni, mida nad saavad kasutada enda elu targemalt juhtimiseks. Ajakirjanikud loovad, vahendavad, tõlgivad ja analüüsivad informatsiooni ning täidavad sellega olulist sotsiaalset rolli ühiskonna arendamisel ja demokraatia hoidmisel. Ajakirjanduselt oodatakse ühiskonnas avaliku huvi teenindamist ning „neljanda võimu“ rolli täitmist. Massimeedia mõistes tähendab avalik huvi seda, et meedia täidab kaasaegses ühiskonnas teatavat arvu tähtsaid, isegi põhiolemuslikke ülesandeid ning on kõigi huvides, et neid ülesandeid täidetakse hästi. Ajakirjandus täidab suures osas selles dimensioonis välja toodud ülesandeid, kuid kahjuks ei ole see pilt püsiv. Enamik meediast pole „loodud avaliku huvi teenindamiseks, vaid selleks, et järgida mõnda muud eesmärki. Vahel on see eesmärk kultuuriline, professionaalne või poliitiline, kuid kõige sagedamini on eesmärgiks kasumi teenimine äriettevõttena. Mõnikord täidetakse mitut eesmärki üheaegselt“ (McQuail 2000: 128).

Normatiivse dimensiooni kriteeriumitega langeb ka kokku see, et ajakirjanikud on oma sotsiaalsete, demokraatlike ja avaliku huvi teenindavate kohustuste parimaks täitmiseks need üles kirjutanud erinevatesse käitumistavadesse ja eetikanormidesse ning –koodeksitesse. Mõned neist kirjeldavad otseselt, mida ajakirjanikud peaks ja ei peaks tegema. Teised on jällegi pigem suunavad, eesmärke seadvad või peegeldavad ideaalse professionaalse käitumise ootusi (Singer 2003, Black 1995 kaudu).

Kõikide nende normide, juhendite ja koodeksite puhul on aga probleemiks see, et nad on kõik puhtalt vabatahtlikult järgitavad ning nende vastu eksimine ei too enamasti kaasa sanktsioone. Eriti selliseid, mis lõppeksid ajakirjaniku elukutse ridadest väljaviskamisega. Lisaks selgitab McQuail

(2000), et kuigi koodeksid näitavad väärtusi, mida meedia avalikult oma juhtivateks põhimõteteks kuulutab, on nad harva midagi enam kui erinevate praktiliste ettekirjutiste kogumid, milles ei väljendu korraldavad ideed ühiskonna iseloomu või institutsiooni üldise sotsiaalse eesmärgi kohta.

Ajakirjanduse elukutse professionaalsuse taseme hindava dimensiooniga on sarnane olukord nagu käitumisjuhiste ning eetikakoodeksitega: erialaorganisatsioonid ja –liidud küll eksisteerivad, aga nende mõjuvõim jääb väikeseks ning tavaliselt on nende liikmeks olemine vabatahtlik. Aukohtud ja erialaliidud tegelevad ka ajakirjanike tööle hinnangute andmisega, kuid samuti pole hinnangule järgneval otsusel enamasti mingit siduvat kohustust ega seadusandliku võimu, mis võiks näiteks ajakirjaniku oma elukutsest ilma jätta.

Kui võtta ajakirjanduse professionaalsuse kontseptsiooni ideoloogilise konstruktsioonina, siis kindlasti peavad ajakirjanikud ise oma elukutset professionaalseks (Singer 2003). Ajakirjandus peab ennast üldjuhul eetikanorme jälgivaks, ühiskonda teenivaks ning avalike huve täitvaks ühiskonna oluliseks osaks. Kui ajakirjanikud kipuvad ennast nägema oskuslike, eetiliste, autonoomsete ja austusväärsete professionaalidena, siis avalikkus ega ka sotsiaalteadlased ei ole selles sama veendunud. Erinevate uuringute järgi (Singer 2003, Cushon 2007, Gallup 2011) väidab avalikkus, et ajakirjandusel on näiteks liiga palju vabadusi, ei raporteeri objektiivselt või ei ole usaldus ajakirjandusse lihtsalt eriti kõrge. Johnson (1972) märgib, et mingit ametit professionaalseks elukutseks defineerides on sotsiaalteaduslikus perspektiivis võtmetähtsusega see, kas ka ühiskond seda ametit professionaalseks elukutseks peab. Ajakirjanduse professionaalsuse puhul jääb siiski küsimus, kas ajakirjandus täidab asendamatu rolli ühiskonnas, mis ka on ühisel meelel ajakirjanduse enda professionaalsuse taotlusega (Singer 2003, Allison 1986 kaudu).

Ajakirjanduse ja ka teiste ametite professionaliseerumisest rääkides peavad teoreetikud (Splichal & Sparks 1994, Weaver 1998, Windahl & Rosengren 1976, Hoyer & Lauk 2000) oluliseks ka rahvusvahelise ühtsuse mõõtmel olemasolu. Sotsiaalteadlaste arvates saab tõelisest professionaliseerumisest rääkida alles siis, kui on ametil tekkinud rahvusvahelised hariduse, eetika ning ametialased universaalsed standardid. See tähendab, et erinevates riikides ja ühiskondades peaks eksisteerima küllaltki sarnane arusaam mingi ameti professionaalsuse mõistest ning sellest, millistele hariduslikele, eetilistele ja organisatsioonilistele standarditele elukutse vastama peaks. See on ka põhjus, miks ajakirjanduse elukutse professionaliseerumisse hakati tõsisemalt suhtuma alles kümnendil 1980ndate keskpaigast 90ndate keskpaigani, kui informatsiooniajastuga ja järjest suureneva infohulgaga hakkas globaalse ajakirjanduse osatähtsus ja roll üha suurenema.

Splichal ja Sparks (1994) uurisid ajakirjandustudengeid 22 riigis eeldusega, et ajakirjanduse tõeliseks professioniks muutumise puhul peaks tudengite vastustes ilmne selged sarnasused ning leidsid, et teatud põhiväärtuste osas ei saanud riikide osas vahet teha ning üle maailma hinnati näiteks ajakirjandusvabaduse tähtsust vägagi suureks. Selle põhjal järeldasid Splichal ja Sparks, et on tekkimas universaalsed eetilised ja ametialased ajakirjanduse standardid, mis näitab, et ajakirjanduse haridus kõrgkoolides edendab kultuuridevahelist professionaalsete normide tekkimist ja ühtset arusaama professionaalse ajakirjanduse rollidest.

See tulemus on aga vastuolus teiste uuringutega (Weaver 1998), mis analüüsisid eri riikide tegevajakirjanike vastuste sarnasusi ja erinevusi. Nimelt leidis Weaver, et sarnasuste osakaal ei ole piisav, et teha järeldust professionaalse ajakirjanduse standardi tekkimisest. Need tulemused viitavad pigem riigiti erinevatele sotsiaalsetele mõjudele ajakirjandusele ning peamiselt just poliitilise süsteemi olulisele mõjule ajakirjanduse rollikäsitusel. Hoyer ja Lauk (2003) lisavad, et ka ajakirjanike endi hinnangute põhjal võib väita, et tegevajakirjanikud on erinevates keskkondades natuke erinevatest liikidest. Erinevates poliitilistes süsteemides rõhutatakse erinevate põhiväärtuste tähtsust. Reese (2001) märgib, et mõistet „professionaalsus“ tuleks siiski mõtestada lahti lähtuvalt kultuurilisest kontekstis ning erinevates keskkondades ei pruugi üks asi sama asja tähendada, mis muudab aga hoopis olulisemaks küsimuse, kuidas rakendatakse erinevaid ajakirjanduspraktikaid, et saavutada samu normatiivseid eesmärke. Võrreldes erinevates riikides kirjutatud eetikakoodekseid selgub, et mõningad väärtused on rahvusvaheliselt vägagi aktsepteeritud samas, kui individuaalsete ajakirjanike arvamusid võrreldes tekib selles osas küllaltki suur kontrast (Hoyer & Lauk 2003).

Kuigi ümbritseval sotsiaalsel keskkonnal ja poliitilisel kultuuril on oluline eristav mõju eri riikide ajakirjanikele, siis ajakirjandustudengite hinnangute erinevuste ja sarnasuste mustrid näitavad, et ajakirjanduse õpe ja professionaalne sotsialiseerumine ei pruugi olla poliitika või valitseva ideoloogia mõju all (Splichal & Sparks 1994, Weaver 1998, Lauk 1996, Hovden et al. 2009).

Ajakirjanike rolli tajumine on professionaalsest õppest lähtuvalt küllaltki universaalne ja rahvusvaheline. Professionaalne haridus enamasti rõhutab aspekte, mis pigem ühendavad, kui laiendavad ajakirjaniku rolliarusaamu. See tähendab, et kuigi erinevates ühiskondades võivad vastavalt valitsevatele väärtushinnangutele olla ajakirjanikele pandud erinevad eesmärgid ja rollid, siis professionaalse ajakirjaniku oskused ja omadused on siiski konkreetsest ühiskonnakorraldusest sõltumatud, kui on olemas professionaalne ajakirjandusõpe. Ajakirjandusharidus sisestab lugupidamist professionaalsuse ideoloogia ideaalide suhtes ning tänu loengutele, õpikutele arendavad ajakirjanikud ühise arusaama, kuidas uudiseid peaks edastama ja kuidas käituda erinevates situatsioonides, mis igapäevases ajakirjaniku töös ette tulevad (Berkowitz et al. 2004).

See ei tähenda muidugi seda, et ajakirjanduse haridus ühiskonnast täiesti eraldiseisvalt tegutseda saaks. „Ükskõik, kui head on õpetajad, ükskõik, kui palju vaeva nähakse ajakirjanike harimisega – kui konkreetne meediakontekst ja kultuurilised traditsioonid ei järgi õpetatud väärtusi ja põhimõtteid, siis ei saada nendest väärtustest aru ja neist ei hakata ka juhinduma“ (Lauk 2009:71). Ka erineva uuringud (Conway & Groshek 2009) on näidanud, et ajakirjanike eetikatumetuse ja väärtuste väljakujunemisel on kriitiline tähtsusega nii ajakirjandusharidus kui ka praktilise tööga kogutud kogemus.

„Professionaliseerumise teooriad on liiga individualistlikult orienteeritud, et neid saaks rakendada nii kultuuritundlikule ja organisatoorselt ankurdatud tegevusalale nagu ajakirjandus /.../ Me ei usu, et ajakirjanduse profession saaks iseseisvalt areneda, olles lahus erinevatest sotsiaalsetest ja poliitilistest süsteemidest, mille juurde ta kuulub. Ometi on ajakirjandus ajapikku paljudes riikides omandanud sarnased professionaalsuse elemendid, nagu ka sotsiaalteaduste teooriad on ette näinud“ (Hoyer & Lauk 2003: 12). Professionaalsus üldiselt, mitte ainult ajakirjanduse professionaalsus, on küllaltki problemaatiline mõiste, mis koosneb paljudest pinge all hoitavatest väärtustest, mida erinevad riigid/rahvused enda vaatevinklist lähtuvalt tasakaalu seavad (Reese 2001). Seega ei saagi professionaalsus olla püsivas seisundis. Professionid on pidevalt mõjutatud muutlikest välissurvetes ning võivad ajutiselt või isegi püsivalt oma professionaalsuse staatuse kaotada (Hoyer & Lauk 2003).

Niisiis ongi käesoleva uurimistöo raames oluline teada saada, kuidas hindavad erinevate riikide ajakirjandust õppivad tudengid ajakirjanduse väärtusi, rolle, hoiakuid ning vajaminevaid pädevusi ning kas need hinnangud järgivad mingit üldist mustrit, kuigi kõikide uuritud ülikoolide tudengid on mõningal määral erineva poliitika ja valitseva ideoloogia mõju all.

1.1.2 Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate mõju ajakirjanduse professionaalsusele

Interneti ja muude informatsiooni- ja kommunikatsioonikanalite mõju ajakirjandusele ja ajakirjanduse professionaalsusele on alates 1990ndate keskpaigast järjest suurema kiirusega kasvanud. Samamoodi on kasvanud ajakirjanike kogukonnas küsimus, kuidas defineerida oma tööd ja seda, kuidas üldse defineerida mõistet „ajakirjanik“ olukorras, kus tavainimeste jaoks on lävepakk avalikus ruumis sõnumi edastajaks saamiseks muutunud äärmiselt madalaks.

Bardoel ja Deuze (2001) toovad välja vähemalt kolm viisi, kuidas internet ajakirjanduse elukutset muudab: internetil on potentsiaal muuta ajakirjanik demokraatia vahendaja rollis üleliigseks; internet võimaldab meediaprofessionaalil kasutada tohutul hulgal vahendeid ja lõputul hulgal tehnoloogilisi võimalusi, et oma tööülesandeid täita; internet tekitab uut tüüpi ajakirjanduse internetis ehk online-ajakirjanduse. Sotsiaalteadlastele pakub aga enim arutlusainet see, kas interneti ja online-ajakirjanduse mõjul väheneb või muutub ka ajakirjanduse elukutse professionaalsuse staatus. Kui informatsiooniajastu algusega sai alles tõsisemalt arutlema hakata ajakirjanduse elukutse professionaliseerumise üle, siis online-ajastu on paljude meelet selle professionaliseerumise protsessi peatanud või lausa tagurpidi käima pannud.

Kuigi ajakirjandushariduse kontseptsioonis on online-meedia vaid üks võimalik kanal ja info-teksti edastamise viis, siis on uue meedia mõju ajakirjanduse professionaliseerumisele oluline just tulevaste ajakirjanike motivatsioonide ja uute pädevuste taotlemise mõistes. Kui haridusasutused ja selle läbi ka ajakirjandustudengid ei tunnista online-ajakirjandust reaalse ajakirjanduse osana, siis hakkab uus meedia mõjususe kasvades ajakirjanduse professionaalsust üha negatiivsemalt mõjutama, sest ajakirjandusharidusega professionaale, kellel oleks spetsialisatsioon just uuele meediale ei õpetata kuskil välja või pole selleks lihtsalt huvilisi. Kuid töö peab keegi ikka ära tegema ning sellisel juhul ongi selleks ajakirjandusliku erihariduseta online-meedia töötajad, kes ei oma teadmisi ajakirjanduseetikast, teooriast, rollidest vms.

Kuigi meediaorganisatsioonid on kinnitanud, et ajakirjanik ja ajakirjandus, kui informatsiooni tõlkija ja konteksti panija, ei kao kuhugi ning muutub selles tohutus infohulgas veelgi tähtsamaks (Fulton 2000), siis meediaorganisatsioonidest väljaspool viibijad pole selles osas nii kindlad. Üheks suurimaks probleemiks peetaksegi just ajakirjanduse demokraatia vahendaja rolli üleliigseks muutumist, kui kõik uudistekogumise ja jagamise süsteemid saavad avalikkusele sama kättesaadavaks, kui need on just sellele spetsialiseerunud ajakirjanikele. Nendest muutustes veel sügavamal tasemel pole aga küsimus mitte ainult spetsiifiliste ajakirjanduslike oskuste, ülesannete või väärtuste osas, vaid selles, kes või mis ajakirjanik üldse on ja mida ta teeb ennastteadvustava, eetilise ja iseseisva professionaalina (Singer 2003). Kas tulevased ajakirjanikud ning haridusasutused võtavad uut meediat, kui lihtsalt ajakirjanduse muutunud vormi või ignoreerivad seda täielikult ning seega jätavad ala ilma professionaalsete erialateadmistega inimestest.

Ilmselt ei saagi veel praegusel ajahetkel täpselt määratleda online-ajakirjanduse mõju ajakirjanduse professionaalsusele just seetõttu, et kogu see uus ajakirjanduslik keskkond on niivõrd kiiresti muutuv ja ettearvamatu. Professionaalsus ei olegi püsiv nähtus ning online on ilmselt järjekordne väline professionaalsuse mõjutaja, mille lõplikud tagajärjed pole veel selged. Bardoel ja Deuze

(2001) märgivad, et isegi mõningad aastad tagasi tehtud uuringud on näidanud online-ajakirjanduse väljakasvamist „labidaga loopija“ staatusest: online-ajakirjanikud ei tegele enam ainult informatsiooni online'i ümberpaigutamisega ja järjest enam luuakse originaalset sisu üksnes uue keskkonna tarbeks.

1.2 Ajakirjanduse roll

Ajakirjanduse ja ajakirjanike rolli on küllaltki palju uuritud ja lahatud just tulenevalt professionaalse ajakirjanduse normatiivsest ülesannetest ja olulisusest demokraatlikus ühiskonnas. Ajakirjanduse rolli tähtsusele poliitilistes protsessides viitab juba 18. sajandi lõpul ajakirjandusele omistatud „neljanda võimu“ staatus, osutamaks poliitilisele võimule, mida press omas samaväärselt ülejäänud kolme võimuga Briti kuningriigis: lordid, kirik ja saadikud. Ajakirjanduse võim põhines tema informatiivsuse potentsiaalil ja tema võimel anda avalikku tuntut ja tunnustatust (McQuail 2000). Angloameerikas oli selline pressivabadus seostatud rohkem üksikisikute vabadusega oma mõtteid ja ideid avaldada. Hiljem hakati seda ülesannet täitvat ajakirjandust kutsuma kui „ideede vaba turuplats“.

19. sajandi Ameerika Ühendriikides kujunes juba välja ka ajakirjanduse kui ühiskonna valvekoera kontseptsioon, mille järgi on ajakirjandus eelkõige ühiskonna huve teeniv institutsioon, mis peab valvama võimu teostavate isikute ja institutsioonide järele.

Pärast Teist maailmasõda hakati lähemalt uurima ajakirjanike rollikäsitusi ning seda, millist põhilist rolli arvavad ajakirjanikud ennast täitvat või millist rolli nad peaksid täitma. Üheks esimesteks teooriateks ajakirjanduse rollikäsitluses sai väravavahi (*gatekeeper*) teooria, mida on aegade jookusul mitmel korral täiendatud ja kaasajastatud. Selle kontseptsiooni järgi on ajakirjaniku ülesanne olla piltlikult väravavaht, kes püüab enne väravat kinni kõik ebavajaliku informatsiooni ning laseb läbi ainult olulise ja vajaliku. Ajakirjanduse ülesandeks on kogu informatsioonihulgast objektiivselt välja valida kõige olulisem, mida avalikkusega jagada ning vajadusel seda informatsiooni ka rõhutada ja tõlkida nii, et oleks aru saada, mis on fakt ja mis on arvamus (Roberts 2005).

Morris Janowitz (Vahemets 2003 kaudu) pidas oluliseks ajakirjaniku kui advokaadi (*advocate*) rolli, kus ajakirjanik peab selgitama, millised tagajärjed on võimu tasakaalutusel. Selle lähenemise järgi avaldab ajakirjandus informatsiooni siis, kui see on avaliku huvi objektiks ning kliendi, ehk avalikkuse, huvides. Väravavahi teooriaga võrreldes pole ajakirjandus siin nii objektiivne vaid tema

kohustuseks on avalikkuse huvide eest aktiivselt välja astuda.

Erinevate empiiriliste uurimuste tulemusena (Janowitz 1975, Johnstone 1976, Weaver & Wilhoit 1986) jagasid teoreetikud ajakirjanikke tüüpide järgi mitmetesse erinevatesse gruppidesse, mis põhinesid eelkõige ajakirjanike aktiivsusele-passiivsusele ning neutraalsusele-erapoolikusele. Patterson (1998) pakkus seetõttu ajakirjanike rollikäsitluse lihtsamaks määratlemiseks välja kahemõõtmelise skaala, kus ühe telje poolusel passiivne ja aktiivne ning teisel neutraalne ja erapoolik. Passiivsuse ajakirjanik tegutseb teiste inimeste, näiteks poliitikute vihjete järgi, aktiivsed ajakirjanikud aga otsivad oma uudiseid ja teemad välja ise, olles nii ise agenda loojad ehk ühiskonnas oleva kõneaine kujundajad. Neutraalne ajakirjanik on objektiivne ning hoidub ise hinnangute jagamisest, vastupidiselt erapoolikule ajakirjanikule.

Olenemata aga ajakirjaniku paigutusest hindamisskaalal, leidis Patterson (ibid.), et tänapäeva ajakirjanikelt oodatakse korraga siiski mitme rolli järgimist. Ajakirjanik peaks olema valvekoer, vahendaja, reporter, analüüsija, eesträakija ja maakler, kuid samas ei tohiks ta korraga keskenduda neist ainult ühele, sest see halvaks ajakirjaniku võimet sooritada teisi rolle piisavalt hästi.

Interneti leviku ja online-ajakirjanduse tekkega on uurijate suuremasse huviorbiiti taas tõusnud ka ajakirjanduse ja ajakirjanike rollid. Fulton (2000) märgib, et olukorras, kus igaüks saab tänu informatsioonile ligipääsetavuse ja levitamise lihtsusele ise ajakirjaniku tööd teha, muutub üha olulisemaks ajakirjaniku roll tohutust infohulgas tähtsaimat välja sõeluda ning seda toimetada. Kui varem oli ajakirjanduse väravavahi roll oluline seetõttu, et kogu informatsioon lihtsalt ei mahtunud piiratud ajaleheruumile, siis internetis ruum niipea otsa ei saa. Kuna aga informatsiooni on ülemäära palju, siis on ikkagi vaja väravavahti, kes eristaks faktid hinnangutest.

1.2.1 Ajakirjaniku rollitaju kujunemine

Ajakirjaniku rollitunnetuse kujunemise juures ei peeta niivõrd määravaks mingite eeskirjade ja koodeksite olemasolu, vaid seda, kuidas ajakirjanikud ise oma ameti eesmärgi ja mõtet määratlevad. Ajakirjanikud loovad kirjutatud määruste ja kirjutamata reeglite, auditooriumi ja ühiskonna ootuste, oma enese soovide ja eesmärkide, kohaliku ajakirjandus- ja poliitilise kultuuri, ajakirjandusväljaande ning hariduse koosmõjul enda jaoks oma rolli, mida nad oma töös täidavad (Einmann 2010).

Tunnuseid, mis ajakirjanike rollitaju mõjutavad, liigitatakse enamasti sisemisteks ehk indiviidi põhisteks ja välisteks. Einmann (ibid.) selgitab, et sisemised tunnused seostuvad peamiselt sotsiaal-

demograafiliste omapäradega ning ka ajakirjaniku isikuomadustega. Lisaks on nendega omakorda seotud personaalsed eetika ja moraali normid. Väliste tunnustena mõjutavad rollitaju meedia institutsioonid olenevalt meedialiigist, meedia organisatsioon ning sotsiaal-kultuurilised mõjurid laiemalt.

2. Metoodilised lähtekohad

2.1 Uurimisküsimused

Rahvusvahelise uuringu „Journalism Education – formation of Professional Identity in Changing Media Systems“ raames läbi viidud küsitluse eesmärgiks oli teada saada Eesti ajakirjandust õppivate üliõpilaste suhestumist ajakirjandusse ning ajakirjanduse professionaalsesse väärtustesse, mille abil uurida tulevaste ajakirjanike õpetamist rahvusvahelises kontekstis. Magistritöös keskendun ma eelkõige Eesti ajakirjandust õppivate üliõpilaste hinnangute, motivatsioonide ning nägemuste väljaselgitamisele ning rahvusvahelise võrdluse toomisele.

Peamised uurimisküsimused:

- Millised on ajakirjandust õppivate üliõpilaste motivatsioonid eriala valimisel?
- Milline on ajakirjandust õppivate üliõpilaste visioon ajakirjanduse tööturust ja seal oodatavatest pädevustest?
- Milline on ajakirjandust õppivate üliõpilaste ootus ja valmisolek ajakirjanduses erinevaid väljundeid leida?
- Kas ja millised muutused toimuvad ajakirjandust õppivate üliõpilaste õppeastme ja vanuse tõusmisega?
- Kuidas paigutuvad Eesti ajakirjandust õppivate üliõpilaste hoiakud eelpoolnimetatud küsimustes Soome, Rootsi, Poola ja Venemaa ajakirjandustudengitega võrreldes?

2.3 Valim

Rahvusvahelise uuringu valimisse kuulus kokku 547 ajakirjandust õppivat üliõpilast. Eestist Tartu Ülikoolist 70 tudengit, kellest on 23 magistrantuuris; Soomest Yyväskylä Ülikoolist 31 tudengit, kellest 14 on magistrantuuris; Rootsist Södertörni Ülikoolist 154 tudengit, kellest 10 on magistrantuuris, Poolast Varssavi Ülikoolist 145 tudengit, kellest 91 on magistritasemel ning Venemaalt Moskva Ülikoolist 147 tudengit, kellest 26 on magistritasemel.

Ülikool	Õppetase	Keskmine vanus	Mehed	Naised	Vastanute arv kokku
Södertörn	Bakalaureus	24.0000	40.10%	59.90%	144
	Magister	39.7000	44.40%	55.60%	10
	Kokku	25.0329	40.80%	59.20%	154
Moskva	Bakalaureus	20.3814	18.30%	81.70%	121
	Magister	27.3043	15.40%	84.60%	26
	Kokku	21.5106	17.80%	82.20%	147
Varssavi	Bakalaureus	21.4906	22.60%	77.40%	54
	Magister	22.2527	35.20%	64.80%	91
	Kokku	21.9722	30.30%	69.70%	145
Tartu	Bakalaureus	21.5532	23.40%	76.60%	47
	Magister	25.2174	17.40%	82.60%	23
	Kokku	22.7571	21.40%	78.60%	70
Jyväskylä	Bakalaureus	22.8235	31.20%	68.80%	17
	Magister	24.8571	7.10%	92.90%	14
	Kokku	23.7419	20.00%	80.00%	31
Kokku	Bakalaureus	22.1565	28.30%	71.70%	377
	Magister	24.7081	27.60%	72.30%	161
	Kokku	22.9201	28.20%	71.80%	547

Tabel 1. Valimi struktuur

Küsitlused viidi läbi just nendes riikides, sest nad esindavad muutuvaid ja üleminekus olevaid meediasüsteeme ning ajakirjanduskultuure. Konkreetseid ülikoolid valiti välja seetõttu, et nad omavad tugevat positsiooni antud riikide ajakirjandustudengite õpetamisel.

2.3.1 Tartu Ülikooli ajakirjandustudengid

Uurimistöö käigus vastas küsimustikule kokku 70 Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi üliõpilast. Neist 23 vastanut on ajakirjanduse magistriõppe tudengid ning 47 ajakirjanduse ja suhtekorralduse bakalaureuseõppe tudengid. Protsentuaalselt kõikidest õppuritest teeb see siis vastavalt 53% ning 25%.

Vastanutest 15 inimest on meessoost ning 55 naissoost. Keskmiseks vastanute vanuseks on 22,7 eluaastat. Magistriõppe tudengite keskmiseks vanuseks on 25,2 aastat ning vastanud bakalaureuseõppe üliõpilaste keskmiseks vanuseks 21,5 aastat. Bakalaureuse tudengite keskmist eluaastat tõstab mõne avatud ülikoolis oleva vanema tudengi natukene kõrgem vanus. Kõige noorem vastanu on 19 ja vanim 41 aastane.

Võrreldes teistega on Tartu Ülikool ainukene, kus õpetatakse ajakirjanikke bakalaureusetasemel suhtekorraldajatega ühisel õppekaval. Kuigi sisseastumise järel on võimalik endale kindel eelistus valida, siis teiste riikide puhul on ka bakalaureuseõppes tegemist puhtalt ajakirjanduse erialaga.

Tartu Ülikooli eripäraks on lisaks veel see, et muid erialasid peale ajakirjanduse on õpitud või õpitakse küllaltki vähe (40%).

2.3.2 Varssavi Ülikooli ajakirjandustudengid

Varssavi Ülikoolis (Varssavi Ülikooli...2012) õpetatakse ajakirjanduse eriala Ajakirjanduse ja Politoloogia Osakonna all tegutsevas Ajakirjanduse Instituudis. Ajakirjanduse õpe eksisteerib Varssavi Ülikoolis juba 1917. aastast. Kõikide õppetasemetega kokku on instituudi nimekirjas igal ajahetkel ligi 1800 üliõpilast. Bakalaureuse tasemel pakutakse kolme õppesuunda: ajakirjandus, suhtekorraldus ja meedia turundus ning meedia, reklaam ja pressifoto. Ajakirjanduse erialal tuleb veel kitsamalt spetsialiseeruda: kirjutav ajakirjandus, teleajakirjandus, raadioajakirjandus, online-ajakirjandus, spordiajakirjandus ning uudisteagentuurile spetsialiseerumine. Magistritasemel on samuti ette nähtud erinevad spetsialiseerumise suunad sarnaselt bakalaureusetasemega, kuid võimalik on valida veel rohkemate suundade vahel, näiteks värviajakirjad ja dokumentalistika.

Küsitlusele vastanute keskmiseks vanuseks kujunes 21,9 aastat. Bakalaureustel oli vanus 21,4 ning magistritel 22,2. Valimis oli kokku 53 bakalaureuse ning 91 magistrantuuri üliõpilast. Teiste uuringus osalenutega võrreldes oli Varssavi valimis erakordselt palju magistrante, mis tähendab, et kõikide magistrantide vastuseid võrreldes omavad Varssavi tudengite hinnangud teistest märkimisväärselt suuremat kaalu ning mõjutavad lõpptulemust väga suures osas.

Vastanutest pooled on märkinud, et on õppinud või õpivad ülikoolis ka mõnda muud eriala peale ajakirjanduse.

2.3.3 Moskva Ülikooli ajakirjandustudengid

Moskva Ülikoolis (Moskva Ülikooli...2012) õpetatakse ajakirjandust 1952. aastast Ajakirjanduse Teaduskonnas, mis jaguneb eraldi neljateistkümneks osakonnaks vastavalt eriala spetsiifikatele. Bakalaureuse- ja magistritasemel saab spetsialiseeruda trükiajakirjandusele, raadio- ja teleajakirjandusele, rahvusvahelisele ajakirjandusele, toimetamisele, kirjandus- ja kunstikriitikale, online-ajakirjandusele, suhtekorraldusele jne.

Magistritaseme eesmärgiks on süvendatult õpetada spetsialiseerumist ning lisaks valmistada

üliõpilasi ette juhtimises ning pedagoogikas.

Aastas võetakse üliõpilasi bakalaureuse statsionaarõppesse kokku 262 ning magistriõppesse 35. Nendel lisanduvad veel õhtukooli ning Eesti mõistes avatud ülikooli üliõpilased, keda võetakse korraga vastu 245.

Teiste uuringus osalenutega võrreldes ei kuulu Moskva Ülikool ainukesena Bologna süsteemi. Bakalaureuseõppe ajaks on kokku viis aastat, mille jooksul esimesel neljal aastal õpitakse põhiaineid ning teisest aastast viiendani õpitakse lisaks spetsiaalse eriala aineid. Magistriprogrammi pikkuseks on kaks aastat. Teise bakalaureusena tehes on õppeajaks kolm aastat.

Uuringus osalenud tudengitest on 121 bakalaureuses ning 26 magistrantuuris. Keskmised vanused on vastavalt 20,3 ning 27,3 eluaastat. Kokku keskmiseks vanuseks on 21,5 aastat. Teiste riikidega võrreldes on Moskva tudengite vanus madalam nooremalt kooli lõpetamise tõttu. Magistrantide küllaltki kõrget keskmist vanust võib selgitada viie aastane bakalaureuse õppeaeg, mistõttu ei minda tihti kohe pärast bakalaureuse lõpetamist magistrantuuri edasi.

Moskva vastanuteist samuti natuke üle poole (53%) on märkinud, et õpib või on õppinud lisaks veel mõnda muud eriala.

2.3.4 Södertörni Ülikooli ajakirjandustudengid

Södertörni Ülikoolis (Södertörni Ülikooli...2012) õpetatakse ajakirjanduse eriala alates 1996. aastast Kommunikatsiooni, Meedia ja IT Osakonnas. Kolmeaastase õppeajaga bakalaureuseõppes saab valida mitme fookusega ajakirjanduse erialaõppe vahel. Võimalik on õppida ajakirjandust fookusega etnoloogial, ajalool, majandusel, teoloogial, sotsioloogial, politoloogial või ideede fokuseerimisel, multimeedial või inimestel ja keskkonnal. Magistrantuuris saab ajakirjandust edasi õppida üheaastasel kursusel.

Küsitlusele on vastanud 142 bakalaureuseastme üliõpilast ning kõigest 10 magistranti. See tähendab, et Södertörni vastused on väga suurel määral mõjutatud just bakalaureusetudengite hinnangutest. Samas on aga Södertörni tudengite keskmine vanus teistest märkimisväärselt kõrgem. Kogu keskmiseks vanuseks on 25 eluaastat, kus 24 aastat on bakalaureustel ning 39,7 aastat magistritel. Ilmselt on kõrge vanuse põhjuseks see, et pärast keskkooli lõpetamist ei minda Rootsis tihti otse ülikooli ning ajakirjandust tullakse õppima suurel määral just teise erialana. 67%

vastanutest on märkinud, et on õppinud või õpib ajakirjanduse kõrval veel mõnda muud eriala.

2.3.5 Jyväskylä Ülikooli ajakirjandustudengid

Jyväskylä Ülikoolis (Jyväskylä Ülikooli...2012) toimub ajakirjanduse eriala õpe 1985. aastast Kunstide Teaduskonna (*Faculty of Arts*) all olevas Kommunikatsiooniosakonnas ning õppida on võimalik kolmeaastases bakalaureuseprogrammis ja kaheaastases magistriprogrammis. Viimastel aastatel on bakalaureuseõppes olnud keskmiselt kokku 560 tudengit ning magistriõppes 70 tudengit. Igal aastal võetakse vastu keskmiselt 80 uut üliõpilast. 2012. aasta kevadel oli bakalaureuses 75 ning magistris 79 aktiivset tudengit.

Vaatamata üliõpilaste küllaltki suurele arvule on antud uuringus osalenud kokku kõigest 31 üliõpilast, kellest 17 bakalaureust ning 14 magistrit. Selline väike osalenute arv ei võimalda teha korralikke üldistusi Jyväskylä ja Soome ajakirjandustudengite kohta, kuid mingid tendentsid saab välja joonistada küll.

Jyväskylä vastanutest 25 märkis, et õpib lisaks veel mõnda muud eriala.

2.4 Meetod ja meetodi kriitika

Uuringu läbiviimiseks kasutati kõikide kaasatud ülikoolide esindajate poolt kooskõlastatud standardiseeritud küsitlust, mis koosnes kokku 136 küsimusest. Eesti küsitluse (Lisa 1) lõppu lisasin veel neli küsimust, et täpsemalt selgitada Eesti tudengite huve ja eelistusi. Küsitlus viidi kõigis viies ülikooli läbi 2011. aasta sügisel ja 2012. aasta alguses. Kõik uuringus osalevad riigid saatsid enda kogutud andmed projekti juhtpartnerile Rootsis, kust need ühtsesse andmekogumisse sisestati. Andmete analüüs toimus statistilise andmeanalüüsi programmi SPSS abil.

Eestis toimus küsitluse peamiselt online-keskkonnas ning mõningad ankeedid täideti ka paberil. Teadaolevalt täideti välisriikides suur osa ankeete paberil.

Küsimuste näol oli peamiselt tegemist järjestusskaala ning valikvastustega küsimustega. Mõningate küsimuste juures oli võimalik valida ka mitu vastusevarianti ning anda vabas vormis lisakommentaare. Üldiselt jagunesid küsimused kuue peamise temaatika alla:

- **Üliõpilaste taustandmed.** Sugu, vanus, päritolu jne.

- **Motivatsioonid.** Mis motiveerib ajakirjanikuks õppimist, millised teemad huvitavad jne.
- **Professionaalse ajakirjaniku omadused ja rollid.** Mis teeb ajakirjanikust hea ajakirjaniku, millised isikuomadused peaksid ajakirjanikul olema, millised ülesanded, kui eetiline on mingi teguviis jne.
- **Ajakirjanduse olukord.** Kas enda riigi ajakirjanikud täidavad oma ülesandeid, milline on kvaliteet, mis ohustab enda riigi vaba ajakirjandust jne.
- **Ajakirjanduse tulevik.** Mis saab ajakirjandusest tulevikus, kas professionaalne ajakirjandus hääbub või hakkab arenema jne.
- **Ajakirjandusharidus.** Mis on õppeprogrammis oluline, mida peaks juurde õpetama jne.

Standardiseeritud küsimustiku kasutamise miinuseks on antud juhul küllaltki suur ühiskondade ning ajakirjanduse keskkondade erinevus, millega standardiseeritud küsitlus ei suuda piisavalt kohaneda. Kuigi uuringus osalevad riigid valiti välja selle põhjal, et nad esindaksid küllaltki sarnaseid ajakirjanduskultuure ja meediasüsteeme, siis standardiseeritud küsitluses on paratamatult sees küsimusi, mis ei suuda arvestada kohalike oludega. Näiteks „kohalikud teemad“ tähendavad Eestis ilmselt hoopis midagi muud, kui Venemaal, sest mastaabid on lihtsalt niivõrd erinevad. Samuti ei klassifitseerita ajakirjandust Eestis üldjuhul eraldi regionaalseks ja kohalikuks, kuid suuremates riikides on see küllaltki tavaline.

Teiseks suureks probleemiks antud meetodi puhul on valimi suur erinevus. Jyväskylä Ülikoolist on vastanud ainult 31 tudengit, kuid Södertörnist tervelt 154. Vastajate väike arv teeb analüüsi ning tulemuste laiendamise kogu tudengkonnale keeruliseks. Sama probleem tekib ka näiteks erinevatel õppetasemetel olevate üliõpilaste analüüsimisel, sest raske on teha mingeid tõsiseltvõetavaid järeldusi näiteks Södertörni magistrantide kohta, kui neid on valimis kõigest 10, samas on Poolast ennast magistrantidena kirja pannud 91 inimest, mis moodustab üle poole kogu Poola valimist. Samuti kallutab Poola magistritudengite suur ülekaal teiste riikide magistrantide osas tulemusi tugevalt Poola suunas ning suures osas välistab võimaluse vaadelda magistrante kui ühte homogeenset gruppi ilma, et peaks sealjuures eraldi vaatluse alla võtma Poola magistrantide vastuseid.

Lisaks sellele on keeruline ka teada saada, kui suur on vastanute protsent kogu erialal õppivatest üliõpilastest. Eesti puhul küsitleti puhtalt ajakirjanduse eriala magistrante, bakalaureuses päevas õppes õppijaid ning ka mõningaid üksikuid avatud ülikooli üliõpilasi, kuigi täpne jaotus pole teada. Eestis on bakalaureuseõppe nimekirjas statsionaarõppes kokku 185 tudengit ning avatud ülikoolis lisaks 95, ajakirjanduse magistriõppes on 43 tudengit. Seega vastas küsitlusele Eestis kokku bakalaureustest 25% (kui sisse ei arvesta kõiki avatud ülikooli tudengeid) ning magistrist 53%

üliõpilastest. Kahjuks pole aga meile teada, mitu protsenti kogu tudengite arvust moodustab näiteks Södertörni kümme või Varssavi 91 magistranti, sest pole teada nende magistriõpilaste koguarvu.

Probleemne on ka see, et rahvusvahelise projekti juhtpartner ei edastanud täielike andmetega vastustekogumit. Puudu oli ülikoolide kohta taustandmeid ning kõik vabade vastustega kommentaarid. Mõne küsimuse juures, kus oli võimalik valida mitu vastusevarianti edastati vaid ühe vastusega andmestik.

Lähtuvalt magistrantide arvu erinevusest kerkib siinjuhul esile ka probleem ülikoolide erinevate õppekavade ja -korraldusega. Lähtuvalt õppekavade erinevusest ei pruugi magistrant Eestist tähendada päris sama, mis magistrant Venemaal. Sama probleem tekib ka bakalaureuse tasemel õppijatega. Näiteks Eestis polegi bakalaureusetasemel puhast ajakirjanduse õpet vaid on ühine õppekava ajakirjandus ja suhtekorraldus, mis lubab õppe ajal enda spetsialiseerumise valida. Teistes riikides on samas võimalik juba bakalaureusetasemel ainult ajakirjandusele keskenduda ning seal veel omakorda mingi kitsama teema valida. Ilmselt ei saagi viie erineva riigi põhjal luua täiesti homogeenset ajakirjandustudengite gruppi, kuid üldistatud tulemuste saamiseks on valim siiski küllalt sarnane, mis lubab välja tuua teatud suuremaid erinevusi ja sarnasusi.

Parema võrreldavuse ja kohaliku konteksti õigesti mõistmise nimel oleks lisaks standardiseeritud küsitlusele ka tarvilik kõikides riikides läbi viia ka kvalitatiivne uuring, mis lubaks tulemusi ja keskkonnast tulenevaid mõjutusi paremini analüüsida.

Natukene küsitav on ka uuringus osalevate ülikoolide väljaajamine, mida tehti projektijuhtide sõnul selle järgi, milline ülikool on antud riigis tugevaima ajakirjandusõppe taustaga. Eesti puhul pole siin ilmselt küsimust, sest ajakirjandust hetkel kuskil mujal Eestis ei õpetatagi, kuid näiteks Soome puhul tekib küsimus, miks ei osalenud uuringud hoopis näiteks Tampere Ülikool, millel on Jyväskylä Ülikoolist pikem ajakirjandusõppe kogemus ning ka rohkem tudengeid.

Arvestades eeltoodud kriitikat ja seda, et paljud andmed ei ole teada, tuleb rõhutada, et rahvusvahelist võrdlust on antud juhul mikrotasandil äärmiselt keeruline teha, kuid tulemusi saab siiski kasutada suurte tendentside kaardistamiseks.

3. Empiiriliste tulemuste esitus ja analüüs

3.1 Eesti ajakirjandustudengid

3.1.1 Eesti ajakirjandustudengite iseloomustus ja taust

Vastanutest 40% märkis, et on õppinud või parajasti õpib ka mõnda muud eriala peale ajakirjanduse. Õpitavad erialad on küllaltki varieeruvad ning ulatuvad nahadisainist tsiviilehituseni, kuid peamiselt jäävad erialad siiski sotsiaal- ja haridusteaduste valdkonda. Samas ei näita vastanud üles silmatorkavat motivatsiooni teiste erialade õppimiseks Tartu Ülikoolis. 28% vastanutest oleks selleks pigem motiveeritud, kuid 40% pigem ei oleks.

Enamik vastanutest märkis, et tegi otsuse ajakirjandust õppima tulla teismeeas (55%) või kõrgkooli valides (37%). Sarnast tendentsi on näidanud ka varasemad uurimistööd (Vahemets 2003), mis leidsid, et valdavalt tehakse otsus ajakirjandusõpingute kasuks gümnaasiumiõpingute ajal või vahetult enne kõrgkooli astumist.

Natukene üllatavalt on enamik vastanuid pärit väiksematest maakohtadest ja linnadest. Suurem osa lapsepõlvest möödus väiksemas linnas või maakohas tervelt 59% vastanutest ning suures linnas või pealinnas 41% vastanutest. Elukoha suuruse määratlemine toimus küll iga vastanu enda hinnangu põhjal, kuid tulemuste järgi võib siiski öelda, et ajakirjandustudengite päritolu taust on mitmekülgne ning mitte koondunud suurtesse keskustesse.

Perekonna tausta (klassikuuluvust) ja keskkonna majanduslikku olukorda hinnates paigutasid vastanud ennast peamiselt keskklassi (47-l korral) ja ka töölisklassi (19-l korral) ning pidasid oma majanduslikku olukorda enamasti keskmiseks (51%). Ülejäänud vastanud hindasid majanduslikku olukorda suhteliselt võrdselt alla keskmiseks (20%) ja üle keskmiseks (28%).

Perekonna liikmete või lähisugulaste seotust ajakirjanduse või suhtekorralduse erialaga esines vaid üksikutel juhtudel. Vastavalt 5-l ja 4-l korral. See väike number lubab eeldada, et perekonna seotus erialaga ei ole märkimisväärseks mõjutajaks AKIisse astumisel, mida näitavad ka varasemad uuringud (Vahemets 2002).

Ajakirjanduse töökogemust enne ülikooli õppima asumist on ligi pooltel vastanutest, kuigi peamiselt on olnud tööl mitte tasustavatel töökohtadel ning mõne kuu ulatuses. Vahemetsa (2002) bakalaureusetöö raames tehtud uuringutega võrreldes on tudengite ajakirjanduslik kogemus enne

ülikooli astumist selgelt väiksem. 2002. aastal oli neljanda kursuse tudengitest kõigil ajakirjanduslikku kogemust enne ülikooli astumist ning esmakursuslaste osas oli see number 86%. Nende andmete järgi on aastate jooksul ajakirjandust õppima asuvate inimeste ajakirjanduslik kogemus juba enne ülikooli järjest väiksemaks jäänud ning eriala õppima asutakse ilma mingeid isiklikke sidemeid ega kogemusi omades.

3.1.2 Motivatsioonid ja eelistused

Bakalaureuseõppe tudengitest märkis 28, et nende erialavalik on ajakirjandus, kuus suhtekorraldus, üheksa polnud veel valikut teinud ning kolm sooviks õppida mõlemaid erialasid täies mahus. AKI lõpetajate andmed ja ainetele registreerumised aga näitavad, et märkimisväärne osa bakalaureusetudengitest valib õpingute jooksul siiski suhtekorralduse erialale spetsialiseerumise.

Küsitletud tudengid on ajakirjanduse õppimisest motiveeritud (87%). Oodatavalt on bakalaureuse tasemel tudengid natukene ebakindlamad kui magistritasemel, kuid siiski pole ka magistrid 100% positiivselt vastanud, sest 19% on pannud vastuse skaala keskele (skaalal 1-5).

Magistrantide väikest ebakindlust näitab lisaks veel see, et tervelt 23% neist ei ole kindlad, kas nad ka pärast õpingute lõppu ajakirjanikuna töötada tahavad. Bakalaureuse tudengitest pole kindlad lausa 43% vastanutest. Mõlemas õppeastmes on ka mõni vastaja, kes on täiesti kindel, et ei taha tulevikus sellel erialal töötada. Bakalaureuse tasemel on selline ebakindlus mõistetav, sest enamus vastajatest on alles esimeselt kursuselt ning lisaks on bakalaureuseastmes võimalus ka spetsialiseeruda suhtekorralduse erialale, kuid magistrite ebakindlus on üllatav, kuna selleks ajaks peaks juba olema välja kujunenud kindel erialaeelistus ning tihti on selleks ajaks ka esimesed erialased töökogemused käes.

Ilmselt on üheks motivatsiooni negatiivseks mõjutajaks ka vastanute hinnang ajakirjaniku elukutse rahalise kindlustatuse osas. Tervelt 50% vastanutest arvab, et suudab ajakirjanikuna töötades ennast ära elatada, kuid peab selleks veel endale mingi lisatöö/sissetuleku muretsema. 42% on kindel, et ajakirjaniku töö pakub piisavalt rahalist kindlust ning 8% ei usu seda üldse. Huvitaval kombel arvab magistrantidest isegi 53%, et nad vajavad ajakirjaniku töö kõrvale lisa-sissetulekut. Magistrantidel on üldjuhul juba esimesed erialased töö- ja praktikakogemused olemas ning mingi ettekujutus ka erialasest töömaastikust. Selline madal usk ajakirjanduse elukutse äratasuvusse ka magistritasemel viitab võimalikele senistele halbadele kogemustele töötamisel või praktikal.

Siiski on tudengid üldjuhul küllaltki lootusrikkalt meelestatud ajakirjanikuna töölesaamise osas: 27% usub, et saab kindlasti pärast õpingute lõppu erialasele tööle, 36% on selles osas lootusrikas ning 20% arvab, et see võib osutuda raskeks. Ülejäänud märkisid, et nad juba teevad erialast tööd.

Järgnevalt toon välja mõned silmapaistvamad motivaatorid (Lisa 8), mida hinnatakse olulisemaks ajakirjanikuks saamise juures. Ülekaalukalt, ja kõikidest teistest motivaatoritest erandlikult, väga suure hinnangu saanud aspekt ajakirjanikus saamisel on võimalus tegeleda huvipakkuvate teemadega. Seda motivaatorit hindasid väga oluliseks praktiliselt kõik vastanud nii magistrantide kui bakalaureuste seas. Väga kõrge hinnangu sai ka töö loomingulisus (91% - pigem oluline), võimalus töö käigus huvitavate inimestega kohtuda (88% - pigem oluline) ning töö vaba ja iseseisev iseloom (86% - pigem oluline).

Kõige madalamateks motivaatoriteks hinnati võimalust saada tuntuks (36% - pigem ei ole oluline; 30% - pigem on oluline), tööst tuleneva kõrge tunnustuse/staatuse saavutamist (24% - pigem ei ole oluline; 60% - pigem on oluline) ja võimalust olla võimu valvekoer (13% - pigem ei ole oluline; 56% - pigem on oluline). Magistrandid pidasid bakalaureusetudengitega võrreldes selgemalt olulisemateks motivaatoriteks professionaalsemaid ning tugevamaid väärtusi ning hindasid kehvemalt nõ. omakasupüüdlikke motivaatoreid. Näiteks pidasid magistrandid vähem olulisemaks võimalust tööalaselt reisida, kindlustada tööst tulenevat kõrget staatust/tunnustust, võimalust saada tuntuks ning hindasid kõrgemalt töö loomingulist iseloomu, võimalust olla võimu valvekoer ja kirjutamisest saadavat rahulolu.

Kui magistrandid hindasid olulisemaks püsiva töökoha kindlustamist ja mitte nii oluliseks hea palga kindlustamist, siis bakalaureuse tudengid pidasid vastupidiselt olulisemaks kõrgemat palka ja mitte nii oluliseks kindlat töökoha, mis koos teiste motivatsioonide hindavate vastustega lubab väita, et alles õpinguid alustavad ja ajakirjanduse maailmaga mitte nii kursis olevad tudengid loodavad lihtsustatult öeldes ajakirjanduse elukutsest leida kuulust ja raha, kuid kogenumad ja sihipärasema eesmärgiga magistrandid on suurema missioonitundega ning loodavad vähemalt kindlale töökohale, kus saaks ühiskonna hüvanguks midagi ära teha.

Meeste ja naiste motivatsioone võrreldes ilmnes huvitav tendents, kus naistele on meestest olulisem kindla töökoha ja hea palga kindlustamine, aga mehed peavad naistest olulisemaks võimalust olla võimu valvekoer, töötada vabaduse ja demokraatia heas ning võidelda ebaõigluse vastu.

Vastajate huvidest mingile teemale spetsialiseeruda (Lisa 9) joonistuvad välja selged eelistatud

teemad. Kõige suurem huvi on spetsialiseeruda kohalikele teemadele (65% - pigem huvitatud; 12% pigem mitte huvitatud), millele järgneb kultuur (61% - pigem huvitatud; 20% - pigem mitte huvitatud), välismaa (54% - pigem huvitatud; 23% - pigem mitte huvitatud) ning poliitika (45% - pigem huvitatud; 32% pigem mitte huvitatud). Väga vähe huvi pakub spetsialiseerumine krimi ja õnnetuste teemadele (7% - pigem huvitatud; 81% - pigem mitte huvitatud) ning meelelahutusele ja glamuurile (14% - pigem huvitatud; 64% - pigem mitte huvitatud). Magistrante ja bakalaureuseid võrreldes on näha, et magistrandid on selgelt vähem huvitatud pehmematest teemadest (meelelahutus ja glamuur huvitab 0% magistrid ja 21 % bakalaureuseid), kuid samas näitavad bakalaureuse tudengid suuremat huvi poliitika, välismaa sündmuste ja tarbija teemade suhtes. Lisaks toodi eraldi välja sotsiaal-, laste- ja hariduse teemadele spetsialiseerumise huvi. Kuigi sugu vastuste puhul väga kriitilist rolli ei paistnud mängivat, siis mõningad eelistuste erinevused tulid välja küll. Mehed soosisid selgelt rohkem sporti ning naised meelelahutusele ja elustiilile spetsialiseerumist, kuigi üldjuhul olid meeste ja naiste eelistused küllaltki sarnased.

2002. aasta andmetega (Vahemets 2002) võrreldes on tudengite teemade eelistused jäänud küllaltki sarnaseks, kus rohkem huvi pakub kultuur, poliitika ja sotsiaalteemad ning vähem huvitatud ollakse kuritegevusest, meelelahutusest ja spordist. Suurem huvi on tekkinud teaduse teemadele spetsialiseerumise vastu.

Kümne aasta möödumisel õpingute lõpust meeldiks enamusele vastanutest töötada kas üleriigilises- või rahvusvahelises meediakanalis (vastavalt 44% ja 39%). Kohalikus- ja regionaalses meediakanalis töötamise vastu näidati üles marginaalset huvi, kuigi vastuoluliselt oli kõige suurem motivatsioon spetsialiseeruda just kohalikele teemadele. Põhjus võib siinjuures peituda selles, et kohalikele teemadele spetsialiseerumise all saadi aru kui Eesti teemadele spetsialiseerumisest.

Meediakanalitest eelistati kõige enam televisiooni (29%) ja ajalehte (21%) ning kõige vähem online'i (3%) ja uudisteagentuuri (5%). Magistrante ja bakalaureuseid võrreldes ilmnes kõige suurem vahe sellest, et magistrandid oli bakalaureustest rohkem huvitatud raadios ning ajakirjas töötamisest, milleks võib järeldada, et selleks ajaks on tudengitel välja kujunenud spetsiifilisemad huvid. Huvitaval kombel on järjest enam tähtsust ja kaalu koguv online-ajakirjandus kõige vähem vastanuid paeluv meediakanal, mis näitab online'i kehva mainet üliõpilaste seas. Varasemate uuringute (Vahemets 2002) põhjal soovisid tudengid samuti meelsamini töötada televisioonis ja ajalehes ning ka siis ei tundnud tudengid praktiliselt mingit huvi uues meedias ja uudisteagentuuris töötamise vastu.

Vastanute kommentaarid (Lisa 6) küsimusele, millises töökohas nad tulevikus kõige meelsamini

tööd teha tahaks ja miks, ühtisid küsitlusest saadud tulemustega. Eelkõige hinnati töökoha valikul väljaande professionaalsust/prestiiži ning võimalust tegeleda endale huvipakkuvate teemadega. Samas mainiti mitmelgi korral ära töötasu mõningane olulisus. Järgnevalt mõned lisatud kommentaarid:

*“Tahaks töötada mõnes meediakanalis ja seda pigem väljakutse ja enda isikuomaduste tõttu. Töötasu ja prestiiž on olulised, aga ei mängi suurt rolli”

*“Pigem üleriigilises, sest siis on suurem vastutus ja kohustus professionaalseks tööks. Kindlasti jääb olulisele kohale vabadus töötada meelepärases valdkonnas (nt majandus, kultuur vms) ja makstava tasu suurus.”

*“Ma olen tahan olla ja jääda vabakutseliseks ajakirjanikuks, kes teeb tööd mainekatele väljaannetele s.t enamvähem valge meedia kategooriatele vastava, üleriigilistele lehtedele, raadi- ja telekanalitele”

*“ETV. Eelkõige kvaliteedi ja prestiiži pärast.”

3.1.3 Professionaalse ajakirjaniku omadused ja roll

Hea ajakirjaniku omaduste osas on ajakirjandustudengid küllaltki ühisel meelel (Lisa 10). Olulisemateks omadusteks peetakse teadmisi ühiskonnast (4.87 punkti 5-st), kuulamise oskust (4.84) ning näost-näku suhtlemise oskust (4.80). Vähem oluline on tehniliste teadmiste olemasolu (3.62), grupis (3.72) ning mitmes meediakanalis (3.75) töötamise oskus. Magistrandid peavad bakalaureustest tähtsamaks teadmist, mis müüb. Ilmselt on magistrantidel juba kogemusi, milliseid omadusi töömaastikul tarvis läheb, et läbi lüüa ning silma paista. Kriitilisemalt suhtutakse sellesse, kes on hea ajakirjanik, sest ajakirjanikuna saab silma paista ka ilma efektiivsuse ja kiirusega, kui on teada, mida publik lugeda ja näha soovib.

Ajakirjaniku isikuomadustena (Lisa 11) hinnatakse enim täpsust (4.71), uudishimu (4.66) ning võimet luua uusi tutvusi/kontakte (4.63). Vähem oluliseks peetakse head väljanägemist (2.86), külalislahkust (3.13) ning austust võimukandjate vastu (3.28). Magistrandid ei pea bakalaureustega võrreldes nii oluliseks sarmikust ja põhjalikkust, kuid peavad olulisemaks soovi ennast väljendada. Huvitav tulemus oli ka see, et enamus bakalaureustest ei osanud öelda, kas hea väljanägemine omab hea ajakirjaniku puhul mingit rolli või mitte ning ilmselt seepärast hinnati seda omadust enamasti skaalal keskmise väärtusega. Magistrantidel oli selles osas selgem seisukoht välja kujunenud.

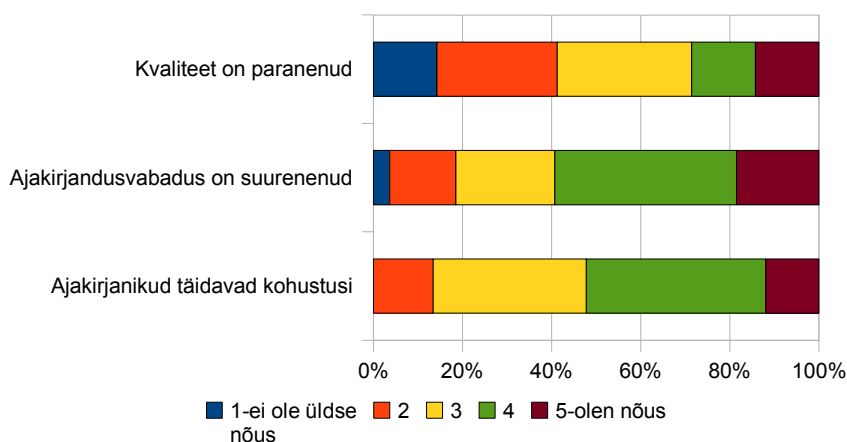
Ajakirjaniku ülesannetest (Lisa 12) peetakse olulisemaks erinevate arvamuste esiletoomist (4.70),

avalikkuse harimist (4.68) ning erihuvide mõjutustest vabaks jäämist (4.64). Vähem hinnatakse ülesannet avalikkuse meelt lahutada (2.79) ning tegutseda nii, et meediaäril hästi läheks (3.10). Üldjuhul on magistrите ja bakalaureuste hinnangud sarnased, kuigi magistrandid on negatiivsemate hinnangute andmisel veelgi kriitilisemad.

Ajakirjanike eetilisi dilemmasid (Lisa 13) hinnates leidsid tudengid, et päris kindlasti ei saa ajakirjanik olla aktiivne poliitikas, samal ajal ajakirjanikuna tööd tehes. Suhteliselt ebakindlad ollakse selles, kas ajakirjanikud peaksid tunnistama poliitilist mõju meediaettevõtetes ja sellest tulenevaid piiranguid ajakirjanduse tegemisele. Sama ebakindlad suhtutakse ka väitesse, kas sõltumatu ajakirjaniku jaoks on ähvardus ja väline surve normaalne. Pigem ei olda nõus sellega, et iseseisev ajakirjandus on võimatu ja et kõiki ajakirjanikke on võimalik ära osta ning kõige vähem ollakse nõus väitega, et ajakirjanikul on normaalne võtta allikatelt vastu kingitusi, kui see ei mõjuta tema professionaalset tööd.

3.1.4 Ajakirjanduse olukord

Natuke üle poole tudengitest (52%) arvab, et Eesti ajakirjanikud täidavad oma kohustusi ühiskonna ees, 59% hinnangul on viimastel aastatel Eesti ajakirjanduse vabadus suurenenud ning 29% arvab, et viimastel aastatel on Eesti ajakirjanduse kvaliteet pigem paranenud. Kõikide nende hinnangute puhul on märgata magistrantide selgelt negatiivsemat ja kriitilisemat hoiakut. Eesti ajakirjanduse vabaduse hindamisel on märkimisväärselt suur arv (16) inimesi üldse jätnud küsimusele vastamata, nii bakalaureuste kui ka magistrantide poolelt, mis näitab seda, et paljude jaoks on see keeruline küsimus, millele ei osata kuidagi hinnangut anda.

Joonis 1. Eesti tudengite hinnang Eesti ajakirjanduse olukorrale.

Kõige madalam hinnang on antud Eesti ajakirjanduse kvaliteedi paranemisele (2.87 punkti 5-punkti skaalal) ning kommentaaride (Lisa 5) järgi põhjendatakse seda eelkõige ajakirjanduse tabloidiseerumisega, kehvadest majandustingimustest tulenenud muutustega ning PR-tekstide ja online'i pealetungiga:

*“Ilmselge tabloidiseerumine. Näiteks ajaleht Eesti Ekspress. See toetub järjest rohkem tavaallikatele ja kaotab oma kriitiseerimise julgust. Muutub järjest pealiskaudsemaks. Ollakse valmis laskuma lugeja tasemele selle asemel, et teda harida”.

Eesti ajakirjanike kohustuste täitmise kohta ühiskonna ees arvatakse mitmeti, kuid peamiseks etteheiteks kommentaarides (Lisa 3) peetakse seda, et lugusid tehakse liiga pinnapealselt ning paljud ajakirjanikud lihtsalt ei tea, mis need kohustused olla võiks:

*“Järjest vähem on “päris” ajakirjanikke, sest need, kes töötavad tabloidides on enamasti isehakanud. Paljud inimesed töötavad ajakirjanikuna, kuid neil pole selleks mingit ettevalmistust ega haridust”.

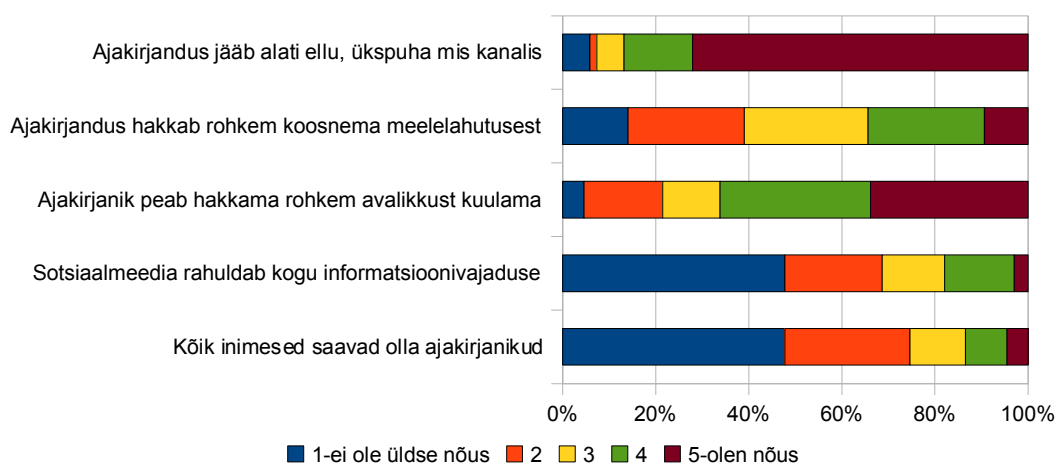
Kõige suuremaks ohuks (Lisa 14) Eesti vabale ajakirjandusele peetakse nõrka professionaalset tööeetikat, meediaettevõtete koondumist väiksemasse omanikeringi ning poliitilisi mõjusid meediaettevõtetes. Kõige väiksemat ohtu vabale ajakirjandusele nähakse riigi omanduses olevas meedias ning meediat reguleerivas seadusandluses.

Magistrantide ja bakalaureuste arvamused on ohtude osas üldjuhul küllaltki sarnased. Pigem näevad magistrandid kõrgemat ohtu järjest suurenevas töötempo ning bakalaureused poliitilistes mõjudes meediaettevõtetes ja meediaettevõtete koondumises väiksemasse omanikeringi, kuigi märkimisväärsed erinevused bakalaureuste ja magistrite vahel siiski puuduvad. Välja tasub tuua seda, et võrreldes töökogemusega vastanuid töökogemusega tudengitega selgub, et erialast tööd teinud hindavad keskmiselt ohte kõrgemalt ning selgelt suuremat ohtu tajuvad töökogemusega üliõpilased nõrgas professionaalses tööeetikas ning ähvardustes ajakirjanike vastu.

3.1.5 Ajakirjanduse tulevik

Ajakirjanduse tulevikku suhtuvad vastanud küllaltki positiivselt. 46% arvab, et ajakirjandus jääb praegusega samasuguseks, kuid 38% leiab, et ajakirjaniku amet hakkab veel edenema. Igal juhul hindavad vastajad vägagi tõenäoliseks seda, et ajakirjandus jääb ellu, mistahes kanalis või vormis. Arvatakse, et vaatamata sellele, et tulevikus muutub ajakirjandus ilmselt veelgi meelelahutuslikumaks, ei võta siiski tavakodanikud ja erinevad sotsiaalmeedia kanalid

ajakirjanduse rolli üle ega asenda seda. Magistrandid paistavad ka tuleviku hindamisel silma pessimistlikuma hinnanguga kui bakalaureusetasemel õppijad, kuigi ajakirjanduse mistahes vormis ellujäämisesse on neil isegi rohkem usku.

Joonis 2. Eesti tudengite hinnang ajakirjanduse tulevikule.

3.1.6 Ajakirjandusharidus

Ajakirjanduse õppeprogrammis (Lisa 15) peetakse olulisimaks praktika (4.46), uuriva ajakirjanduse (4.42) ning kirjutava pressis (4.31) ja ajakirjanduseetika (4.31) osa. Vähem oluliseks hinnatakse ajakirjanduse ajaloo (2.85) ning ajakirjanduse uurimise/teaduse (3.17) osa, kuigi keskmiselt hinnatakse kõiki õppeprogrammis olevaid osi küllaltki kõrgelt. Magistrandid hindavad üldjuhul õppeprogrammi erinevate osade olulisust bakalaureustest kõrgemalt, kuigi näiteks ajakirjanduse ajaloo ja online-meedia osa pidasid magistrandid vähesel määral ebaolulisemaks.

Tudengid arvavad (Lisa 7), et tööturul hakkama saamiseks peaks kindlasti juurde õpetatama tehnilisi oskusi, sest puudu jääb teadmistest, mis puudutavad näiteks pressifotograafiat, digitaalset meediat ja teleajakirjandust:

*“Tehnilised oskused (digitaalne meedia ja selle erinevad kasutusvõimalused ja praktikad)”

*“Uuriv ajakirjandus, kaasaegsem raadio tegemine, veebiajakirjandus”

*“Kindlasti tahaks õppida foto- ja videotöötlust, samuti graafikaprogramme (a la plakatite, logode kujundamine)”.

Mitmel korral mainiti ära ka rohkema praktika soovi, keeleõpet, informatsiooni otsimise ja suhtlemise oskust. Bakalaureuse üliõpilased rõhutasid rohkem just rist/online-meedia osa tähtsust.

3.2 Eesti, Rootsi, Soome, Poola ja Venemaa ajakirjandustudengid

3.2.1 Motivatsioonid ja eelistused

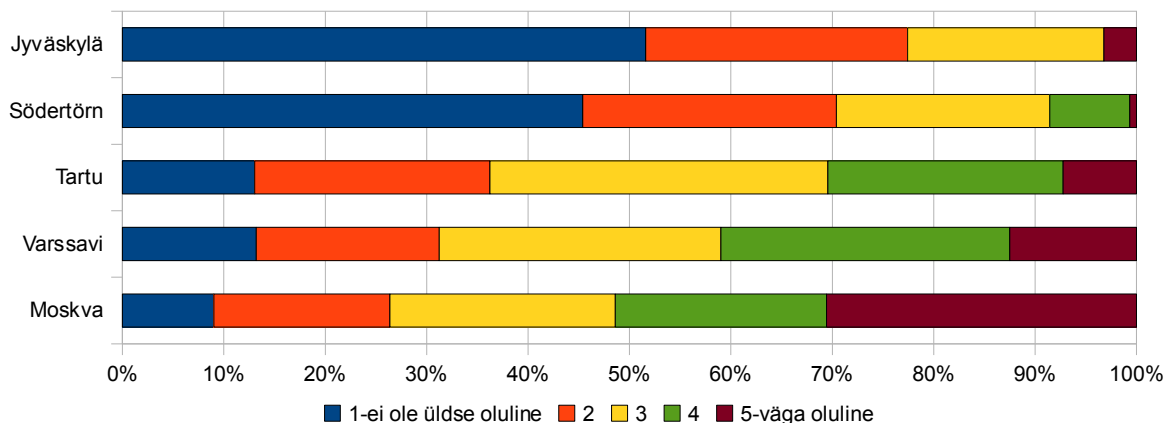
Kuigi ajakirjanduse õppimisest on kõikide riikide tudengid küllaltki sarnaselt motiveeritud (Lisa 16), siis teiste erialade õppimisest oma kõrgkoolis on Moskva ja Södertörni tudengid mõningal määral rohkem motiveeritud, mida kinnitab ka varem välja toodud tulemus, et küllaltki suur osa neist on juba õppinud või õpib mõnda muud eriala peale ajakirjanduse. Magistrantide puhul on näha suuremat motivatsiooni eriala õppimise vastu oma kõrgkoolis, mis on ka kõrgema õppeastme puhul loomulik.

Kui eestlaste puhul võis tuvastada küllaltki märkimisväärset ebakindlust selles osas, kas nad tahavad ka pärast õpingute lõppu ajakirjanikuna töötada, siis rahvusvahelisi andmeid võrreldes selgub, et ka teiste ülikoolide ajakirjandustudengid pole hilisemas ajakirjanikukarjääris märkimisväärselt kindlamad. Kui Rootsi ja Venemaa üliõpilased tahaksid tulevikus ka ajakirjanikuna tööd ning on selle suures osas täiesti kindlad või küllaltki kindlad, siis Poola, Soome ja Eesti vastanud väljendavad märgatavalt suuremaid kahtlusi. Bakalaureuste ja magistrите võrdluses väljendavad sarnaselt eestlastele ka teistes riikides magistrid selgelt suuremat huvi ka pärast õpingute lõppu ajakirjanikuna töötamise vastu.

Arvamuse osas, kas tudengid ka pärast õpinguid ajakirjanikuna tööle saavad on välisriikide üliõpilased isegi positiivsemalt meelestatud, kui Eesti tudengid. Huvitaval kombel on väga optimistlikud just üliõpilased Rootsis ja Soomes, kus on ajakirjanduse töömaastik küllaltki konkurentsitihe just noorte ajakirjanike osas.

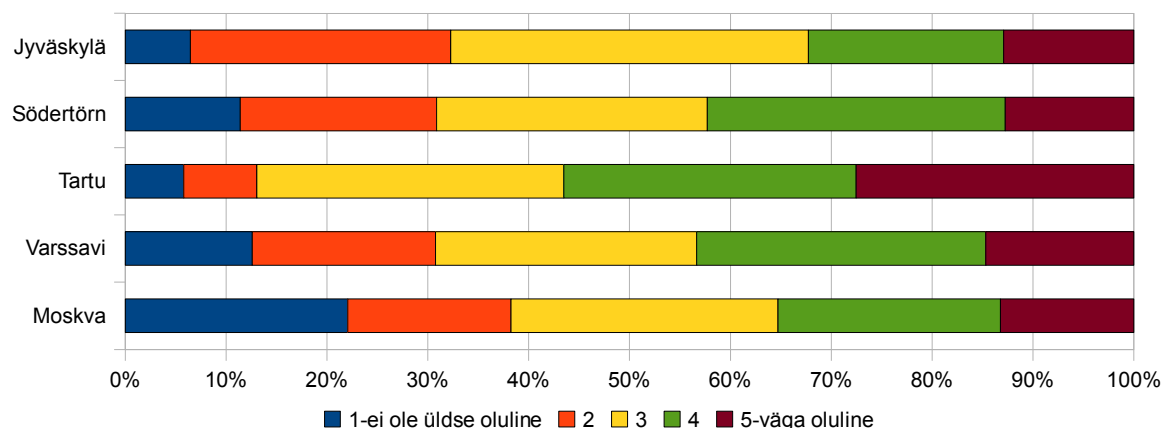
Sarnaselt Eesti tudengitele on ka tudengid võrreldavates riikides küllaltki ebakindlad selles osas, kas nad suudavad ajakirjanikuna töötades ennast ära elatada. Erandiks on siin Soome tudengid, kes on väga kindlad, et nad saavad hästi hakkama, kuid Venemaa ja Poola tudengid on isegi Eesti tudengitest oma rahalise kindlustatuse osas pessimistlikumal seisukohal.

Vaadates tudengite motivatsioone ajakirjanikuks saamisel (Lisa 16) ning spetsialiseerumisel (Lisa 17) on üldjuhul märgata eestlaste puhul teistest keskmiselt kõrgemat motiveeritust. Kuigi eestlaste jaoks olid keskmiselt suhteliselt olulised ka praktilisemat sorti motivaatorid, nagu kindla töökoha kindlustamine, hea palk ja võimalus reisida, siis teiste riikide tudengitest märksa olulisemaks pidasid eestlased samuti professionaalse ajakirjanduse ideaalrolle – olla võimu valvekoeraks, töötada vabaduse ja demokraatia heaks ning võidelda ebaõigluse vastu.

Joonis 3. Reisimise võimaluse motivatsioon.

Soome ja Rootsi tudengite vastustest on märgata selgelt väiksemat huvi nõ. pehmemate motivaatorite vastu – võimalus saada tuntuks, saavutada kõrge staatus/tunnustatus ja võimalus reisida. Samuti polnud heaolumaadelt pärit tudengid niivõrd huvitatud hea palga saavutamisest. Venemaa ja Poola tudengite huvide tendentsid olid aga just vastupidised.

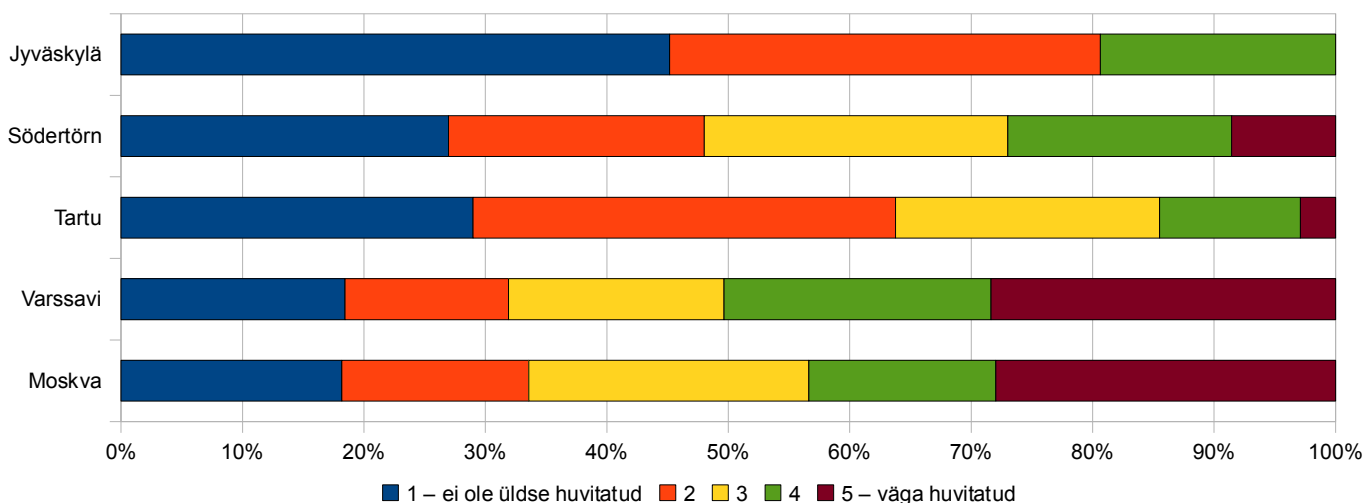

Joonis 4. Motivatsioon olla võimu valvekoer.

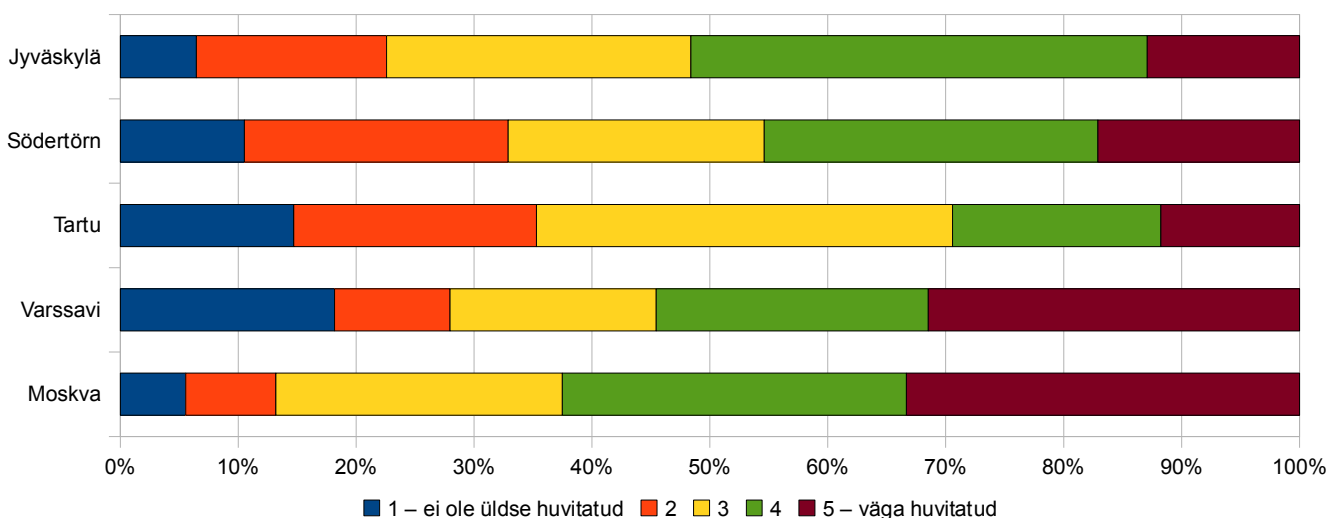
Kui Eesti bakalaureuse ja magistritudengite vastustest selgus, et magistrandid on professionaalsema mõtlemisega ja missioonitundlikumad, siis kõiki vastanud magistrante bakalaureustega kõrvutades tuleb välja üldjoontes sama tendents, kui mõned erandid välja jätta. Näiteks võimalust saada tuntuks peavad Poola magistrandid bakalaureustest niivõrd olulisemaks, et kuigi teiste riikide magistrandid on vastupidisel arvamusel, siis Varssavi magistritudengite suur arv tõstab kogu magistrite keskmise punktisumma skaalal tunduvalt kõrgemale ja kallutab kogu tulemuse Poola tudengite arvamuse suunas.

Konkreetsetele teemadele spetsialiseerumise (Lisa 17) osas näitasid eestlased üldjuhul üles küllaltki sarnast huvi teiste riikide tudengitega, kuigi mõningaid huvide erinevusi võis märgata. Eestlased

olid vähem huvitatud spetsialiseerumisest kergematele teemadele nagu meelelahutus ja glamuur, elustiil ning krimi ja õnnetused, mida ilmselt Eesti ajakirjandusõpilased peavad pigem kollaseks teemaks. Erandlikult kõrge oli eestlaste huvi kohalikele teemadele spetsialiseerumise vastu, kuid see on ilmselt tingitud sellest, Eestis mõisteti kohalike teemade all tervet Eestit puudutavaid teemasid, mitte mingi väiksemat piirkonda või linna. Õpetasemeid võrreldes on märgata, et magistrandid on keskmiselt pigem rohkem huvitatud mingitele teemadele spetsialiseerumisest. Näiteks teadusele, majandusele ja äri- ning spordile. Üldkokkuvõttes võib aga öelda, et kõikide uuritavate tudengite huvi mingitele teemadele spetsialiseeruda jäi keskmiselt küllaltki madalaks.

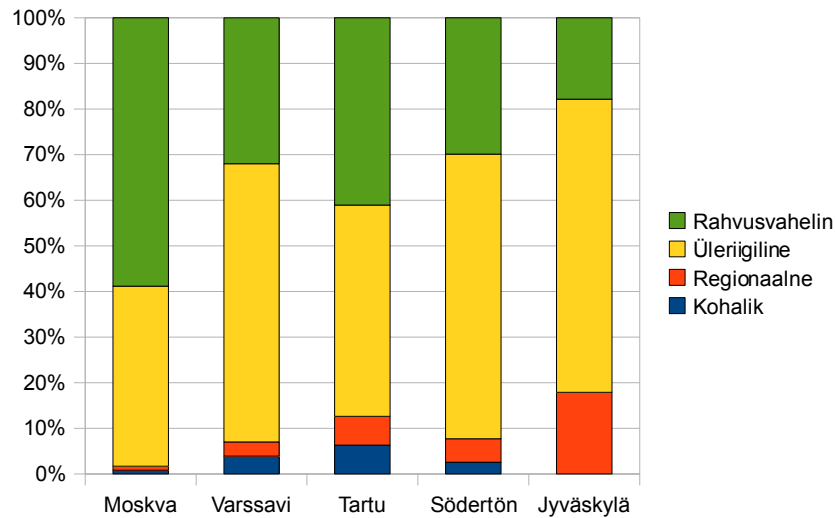
Joonis 5. Huvi spetsialiseeruda meelelahutuse ja glamuuri teemadele.

Joonis 6. Huvi spetsialiseeruda elustiili teemadele.

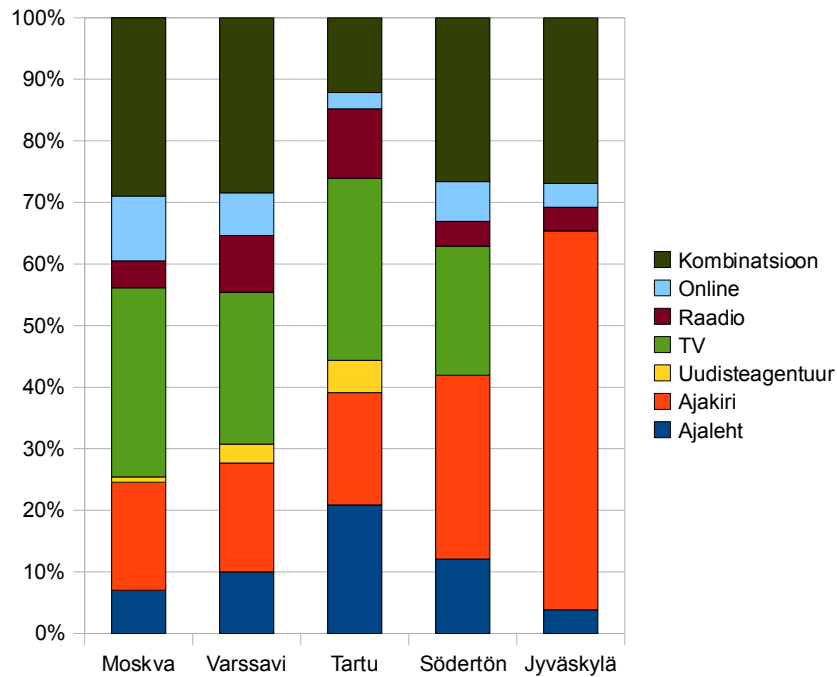
Kümne aasta möödumisel õpingute lõpust meeldiks Tartu ajakirjandustudengitele töötada peamiselt üleriigilises- või rahvusvahelises meediakanalis ning see sarnaneb üldiselt ka teiste riikide tudengite eelistustele. Moskva tudengid on väga suure ambitsioonidega ning loobusid rahvusvahelise

meediakanali nimel kohalikest ja regionaalsetest kanalitest praktiliselt täielikult, kuid samas Jyväskylä tudengid pole rahvusvahelisest tööst üldse nii huvitatud ning eelistaksid pigem üleriigilist meediat ja ka regionaalset meediakanalit.

Joonis 7. Ajakirjandustudengite eelistused meediakanalite osas.

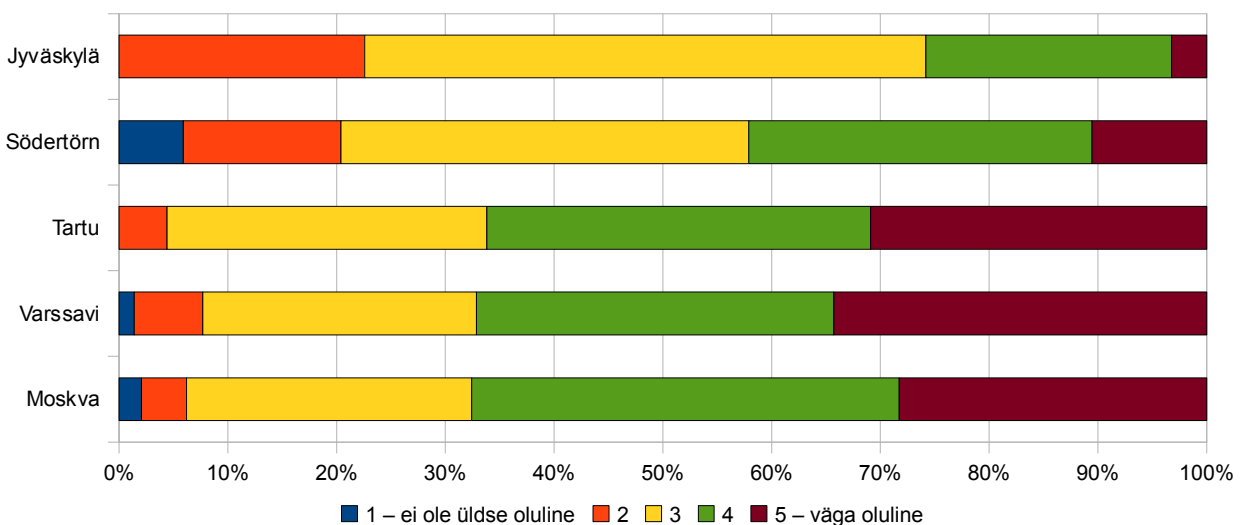
Meediakanalite osas on eesti tudengite eelistuses märgata selgemalt väiksemat huvi nõ. uuemate meediakanalite vastu nagu online-meedia ja erinevate kanalite kombinatsioon. Siin on üheks põhjuseks ilmselt ka see, et teistes ülikoolides pakutakse võimalust spetsialiseeruda just uuematele meediakanalitele ning tehnoloogiatele. Suuremat huvi online-meedia vastu on kõikide riikide võrdluses märgata just bakalaureuseastme tudengite seas. Eesti tudengite vastustest selgub ka suurem huvi just ajalehes töötamise vastu. Ilmselt seda seetõttu, et ajakirjad on Eestis domineerivaimaks meediavormiks TV kõrval.

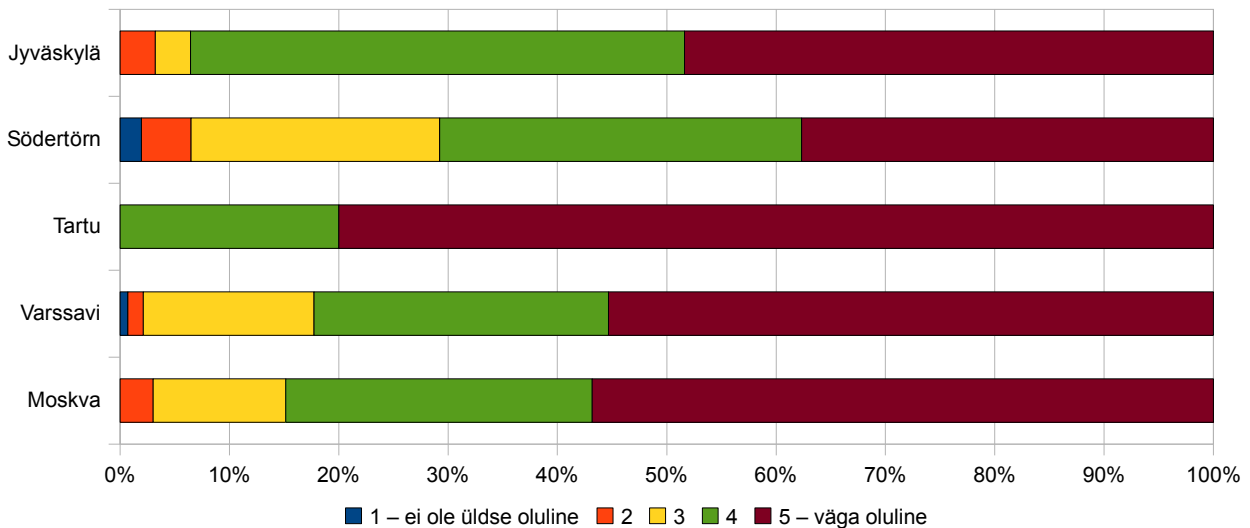
Joonis 8. Ajakirjandustudengite eelistused meediakanalite osas.

3.2.2 Professionaalse ajakirjaniku omadused ja roll

Arusaamises, millised omadused teevad ühest ajakirjanikust hea ajakirjaniku (Lisa 18), on kõikide riikide tudengid küllaltki ühisel arusaamal. Eestlased hindavad ehk isegi keskmiselt omadusi kõrgemalt kui teised ning näiteks teadmisi ühiskonnast ja näost-näku suhtlemise oskust peavad Eesti tudengid teistega võrreldes vägagi oluliseks. Riikide võrdluses eralduvad teistest mõningal määral Soome ja Rootsi üliõpilaste vastused - nemad ei pea teistega võrreldes üldsegi nii oluliseks hea ajakirjaniku juures näiteks teadmist, mis müüb, efektiivsust ja kiirust ning tehnilisi teadmisi.

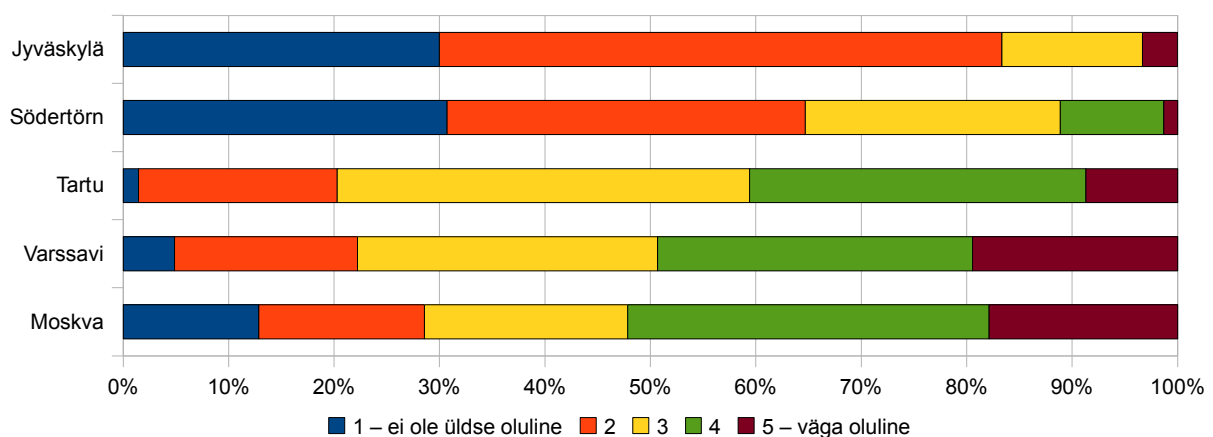
Joonis 9. Hinnang hea ajakirjaniku omadusele teada, mis müüb.

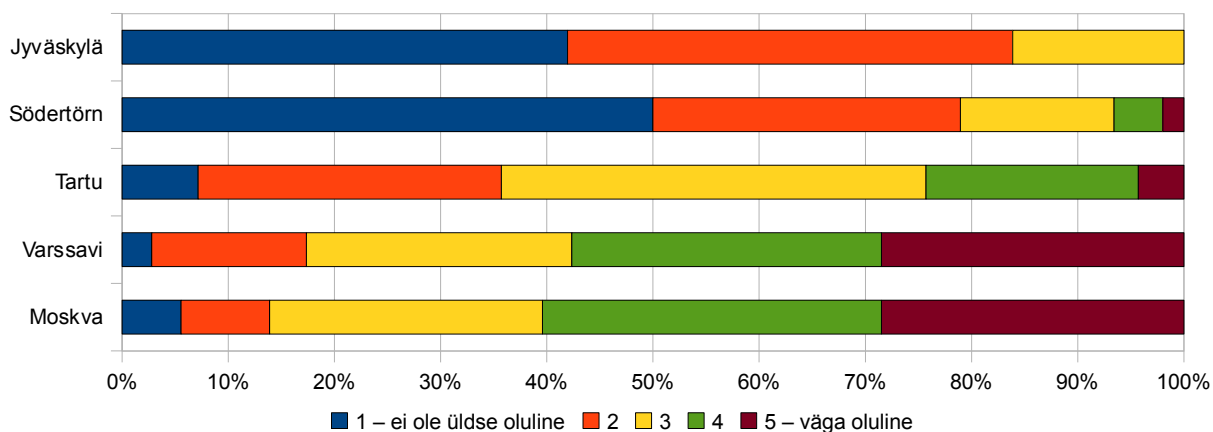
Joonis 10. Hinnang hea ajakirjaniku oskusele suhelda näost-näku.

Õppeastmete järgi vastuseid kõrvutades oli hea ajakirjaniku omaduste osas erinevaid hinnanguid päris mitmel juhul. Eelkõige seisnes erinevus selles, et magistrandid hindasid enamikke omadusi bakalaureustest kõrgemalt. Omadust „teadmine, mis müüb“ peeti bakalaureuse üliõpilastest märksa olulisemaks ning magistrid hindasid kõrgemalt ka loovust, kuulamise oskust, grupis töötamise oskust, tehnilisi teadmisi, efektiivust ja kiirust.

Ajakirjanikule oluliste isikuomaduste juures lähevad aga riigiti arvamused juba rohkem lahku (Lisa 19). Eestlaste puhul on siinjuures märgata klassikalisele professionaalsele uudisajakirjandusele orienteeritust, sest teistest märksa olulisemaks peetakse täpsust, põhjalikkust, õiglustunnet ning kõrge hinnangu on saanud ka uute kontaktide loomise võime. Ka selle kategooria puhul joonistub välja Rootis ja Soome suurem erinevus teistest riikidest – nemad hindavad teistelt hoopis madalamalt näiteks austust võimukandjate vastu, head väljanägemist, sarmikust ja ka uute kontaktide loomise võimet. Küllaltki suuri erinevusi esineb ka külalislahkuse isikuomaduse juures, kuid ilmselt on see tingitud mõiste teisiti mõistmisest ning kultuurilisest taustast.

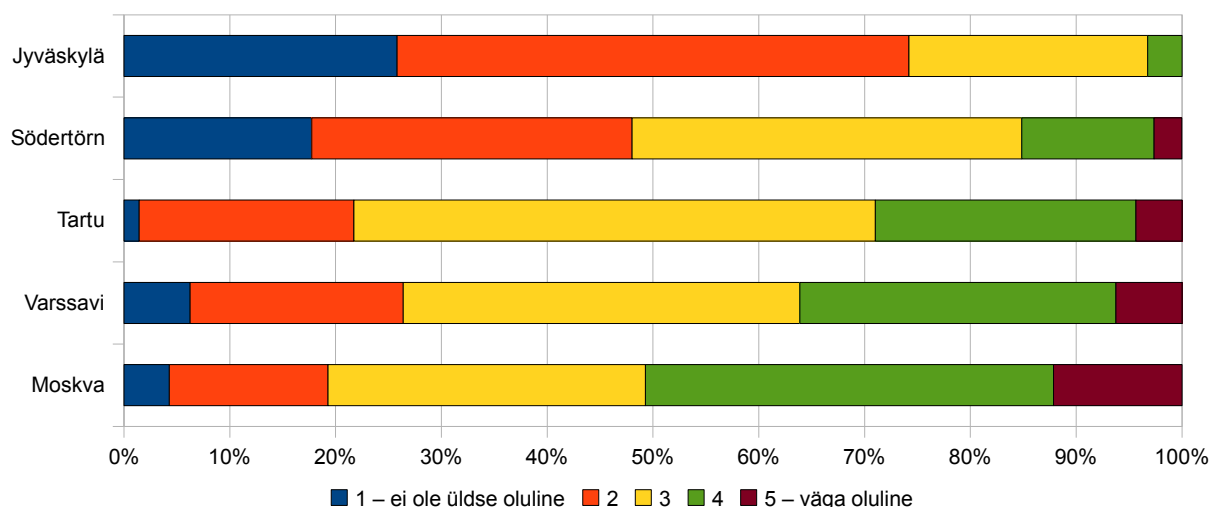
Joonis 11. Hinnang ajakirjaniku isikuomadusele austada võimukandjaid

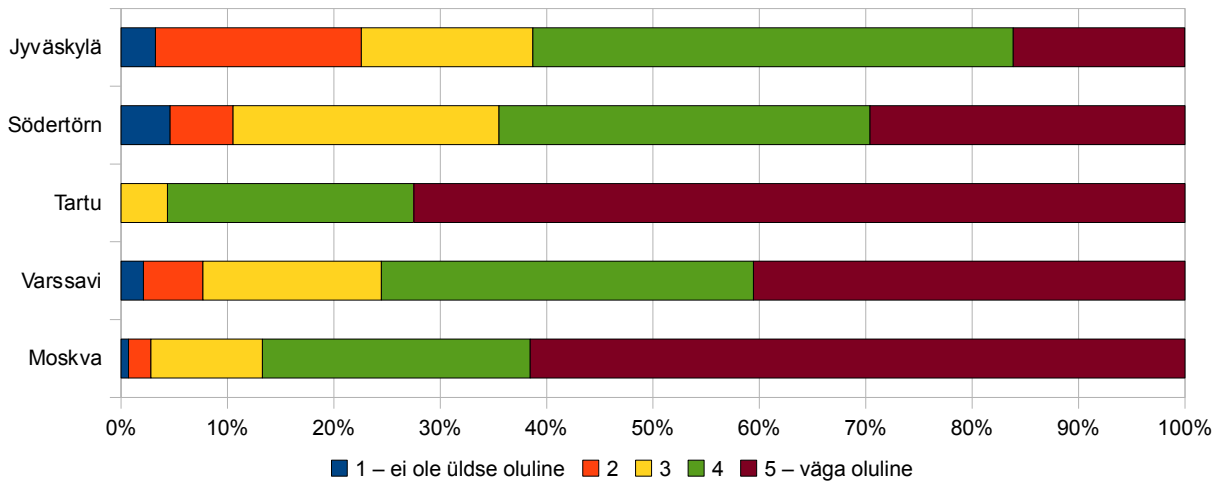
Joonis 12. Hinnang ajakirjaniku hea väljanägemise kohta.

Kui üldiselt pidasid magistrid bakalaureustest vähem olulisemaks nõ. mitteprofessionaalseid omadusi (hea väljanägemine, sarmikus) ja vastupidi, siis ümberpööratult olid Poola ja Venemaa magistritudengite hinnangud omaduse „austus võimukandjate vastu“ ja ajakirjaniku hea väljanägemise osas bakalaureustega võrreldes märksa kõrgemad.

Ajakirjanike ülesannete olulisuse hindamisel on Tartu tudengid jällegi teistest keskmiselt suuremat tähtsust erinevatele rollidele pannud (Lisa 20). Selgelt suuremat olulisust näevad Eesti tudengid ajakirjaniku ülesandes jääda vabaks erihuvide mõjutustest, tuua esile eri arvamusi ning harida avalikkust. Avalikkuse harimise ülesande olulisust hindasid riigiti võrreldes just Eesti tudengid kõige kõrgemalt ning see oli ka koos ülesandega „tegutseda alati nii, et meediaäril läheks hästi“ üks roll, mille olulisuses suutsid eri riikide tudengid kõige vähem ühisel nõul olla.

Joonis 13. Hinnang ajakirjaniku ülesandele meediaäri hea käekäigu eest hoolitseda.

Joonis 14. Hinnang ajakirjaniku ülesandele harida avalikkust.

Bakalaureuste ja magistrite vastuseid võrreldes on magistrid praktiliselt kõikide rollide puhul märkinud nende suuremat olulisust, erandiks on siin ülesanne lahutada avalikkuse meelt, mida pidasid bakalaureused mõningal määral tähtsamaks. Eriti suured käärid bakalaureuste ja magistrantide vastuste vahel tekkisid ülesande juures jääda vabaks erihuvide mõjutustest, ülesandes olla neutraalne reporter/vaatleja ning ülesandes uurida võimal olijaid.

Ajakirjanike eetiliste dilemmade (Lisa 21) puhul olid Eesti tudengid kõige kindlamad selles, et ajakirjanik ei saa olla ka aktiivne poliitikas, kõige vähem oldi nõus sellega, et ajakirjanik võiks töötada samal ajal suhtekorraldajana ning et kõik ajakirjanikud on äraostetavad. Riikidest kõige erandlikumaks võib pidada Vene tudengeid, kes olid teistelt tuntavalt rohkem nõus väidetega, et ajakirjanik võib töötada ka suhtekorraldajana ning et kõik ajakirjanikud on äraostetavad. Kõige rohkem arvamuste erinevusi tõid esile väited, et ajakirjanik ei saa olla samal ajal aktiivne poliitikas ning ajakirjanikul on normaalne võtta vastu kingitusi allikatelt.

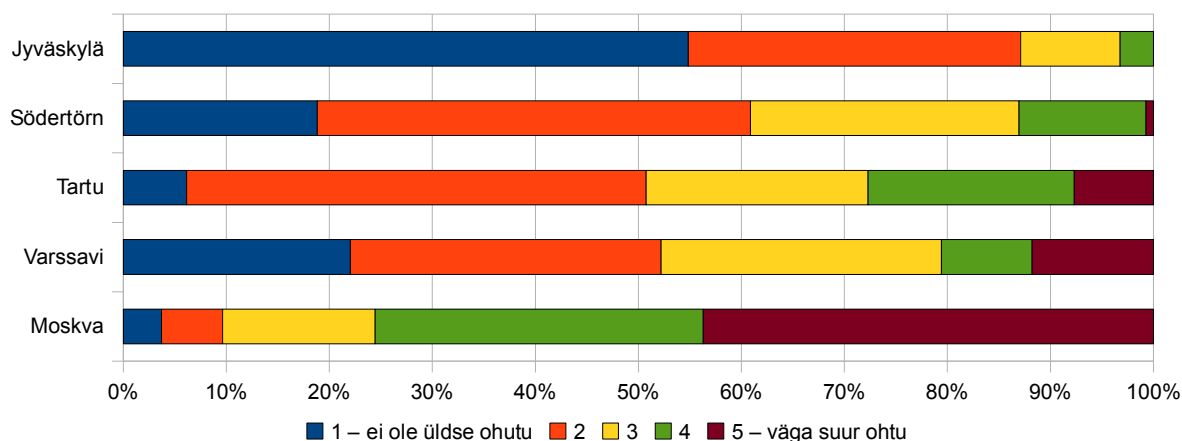
Ajakirjanike poliitiline aktiivsust taunisid magistrandid tuntavalt rohkem kui bakalaureused, kuid bakalaureused olid jälle rohkem nõus väitega, et ajakirjanikul on olulisem kuulata kolleegide arvamust kui avalikkust.

3.2.3 Ajakirjanduse olukord

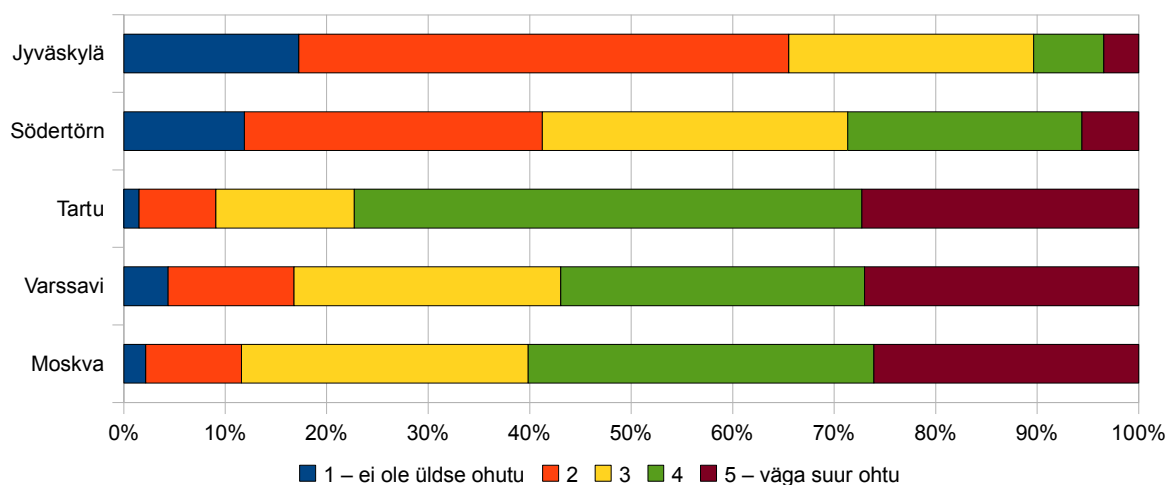
Andes oma riigi ajakirjanikele hinnangut, kas nad täidavad oma kohustusi ühiskonna ees, kas riigis on ajakirjandusvabadus suurenenud ning kas kvaliteet on paranenud, sarnanevad eestlaste vastused eelkõige rootslaste ja soomlaste omadega. Poola ja Venemaa tudengid on negatiivsemalt

meelestatud selles osas, kas nende maades täidavad ajakirjanikud oma kohustusi, kuid samas leiavad poolakad võrreldes venelastega, et nende ajakirjandusvabadus on viimastel aastatel kõvasti tõusnud. Magistrite ja bakalaureuste võrdluses on bakalaureused märksa positiivsemad ning arvavad, et nende maal on ajakirjanduse olukord kõvasti paremaks muutunud. Magistrandid suhtuvad ilmselgelt sellesse skeptilisemalt.

Ohtude hindamisel oma riigi vabale ajakirjandusele ilmnesid riigiti küllaltki suured vahed, mis on ka mõisteta, arvestades riikide ajakirjandusmaastike erinevusi (Lisa 22). Kui Rootsi ja Soome tudengid pidasid vaba ajakirjanduse suurimateks ohtudeks meediamajandusalaseid probleeme nagu omanike kasumi nõudmist, meediaettevõtete koondumist väiksemasse omanikeringi ning järjest suurenevat töötempot, siis venelastele tekitasid enim muret ajakirjanikele tehtud ähvardused, riigi omanduses olev meedia, meediat reguleeriv seadusandlus ja poliitilised mõjud meediaettevõtetes. Rootslased ja soomlased viimatimainitutes üldse ohtu ei näinud.

Joonis 15. Hinnang ajakirjanike ründamise ja ähvardamise ohule vabale ajakirjandusele.

Joonis 16. Hinnang nõrga tööetika ohule vabale ajakirjandusele.

Eesti üliõpilased pidasid teistest suuremaks ohuks kehva professionaalset tööetikat, mida Rootsi ja Soome tudengid ei pidanud üldse eriliseks ohuks.

Magistrandid olid jällegi bakalaureustest hoopis skeptilisemad ning hindasid erinevaid ohte suuremaks. Võrreldes bakalaureustega nägid magistrandid eriti suure ohuna välismaalaste omanduses olevaid meediaettevõtteid, kuid ka reklaami mõju meedia sisule ning nõrka professionaalset tööetikat.

3.2.4 Ajakirjanduse tulevik

Ajakirjanduse tuleviku osas on Eesti tudengid teistest optimistlikumad ning jagavad Soome tudengite arvamust, et ajakirjandus jääb alati ellu, mistahes kanalis või vormis (Lisa 23). Samamoodi ollakse soomlastega ühisel nõul selles, et meedia arenemisel pigem ei saa kõik inimesed ise ajakirjanikud olla ja oma informatsiooni leida. Eestlased suhtuvad ka teistest negatiivsemalt sellesse, et tulevikuks võiks sotsiaalmeedia rahuldada kõik inimeste uudistevajadused. Tuleviku ennustamise osas jäävad teistega võrreldes pigem ühte leeri Moskva ja Poola tudengid, kellel on rohkem usku tavainimeste informatsiooniotsimise oskustesse, sotsiaalmeediasse ning sellesse, et tulevikus peab ajakirjandus rohkem avalikkust kuulama hakkama.

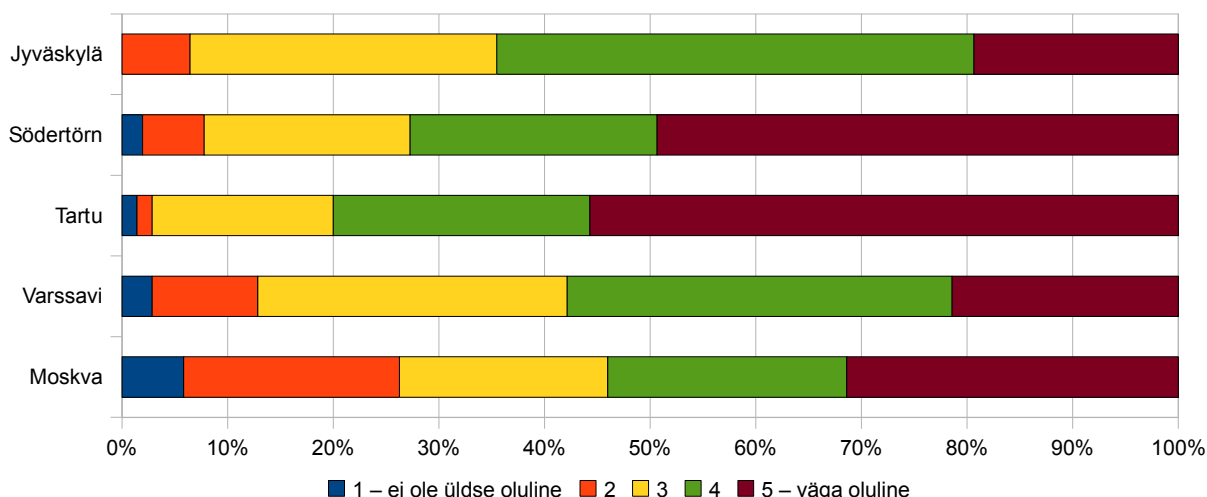
Bakalaureuseid ja magistrante võrreldes on peamiselt just Poola magistrantide, aga ka teiste, arvates tõenäolisem see, et meedia arenemisel peavad ajakirjanikud tulevikus hakkama tähelepanelikumalt kuulama, mida avalikkus tahab ning meedia arenemisel hakkab ajakirjandus tulevikus koosnema rohkem meelelahutusest.

Ajakirjanduse, kui ameti, tuleviku väljavaadetes suhtuvad kõige optimistlikumalt Jyväskylä ja Tartu tudengid ning kõige pessimistlikumalt Moskva tudengid. Magistrid on üldjuhul bakalaureustest samuti optimistlikumad, kuid samas ei ole ka just bakalaureustest suurem osa magistreid osanud ajakirjanduse tulevikule hinnangut anda.

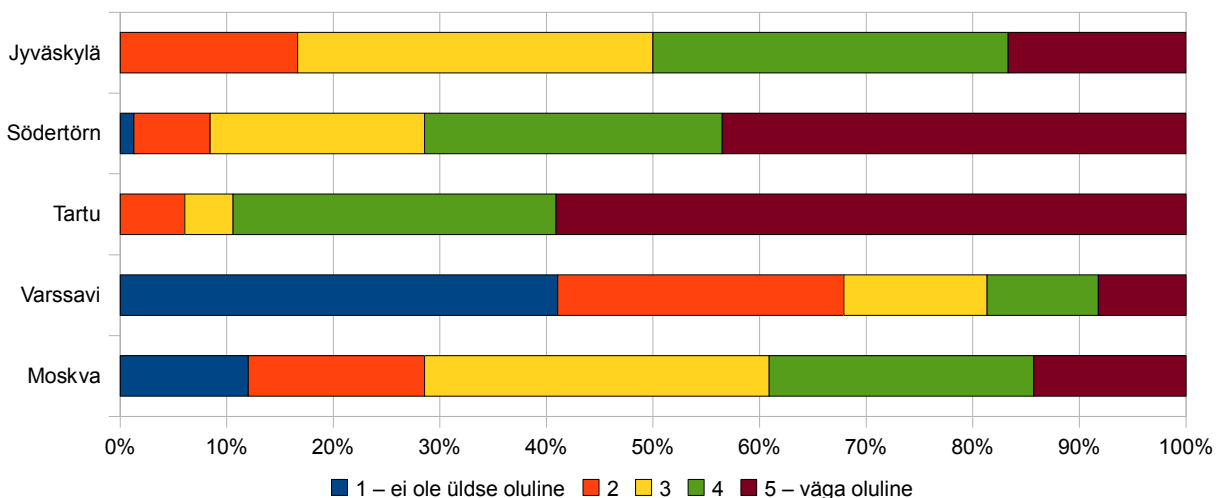
3.2.5 Ajakirjandusharidus

Ajakirjanduse õppeprogrammis olulisemateks peetavaid valdkondi (Lisa 24) on küllaltki keeruline riigiti võrrelda, kuna kõik õppeprogrammid koosnevad siiski erinevatest osadest ning on erinevate rõhkude ja ka õppejõududega. Samuti mängib ka siin ilmselt küllaltki suurt rolli kogu meediakeskkond ja ühiskonnakorraldus. Seda ilmestab ka küllaltki suured erinevused tudengite hinnangutes. Siiski saab välja tuua mingid üldisemad tendentsid.

Teiste riikidega võrreldes on Eesti tudengid keskmiselt küllaltki kõrgelt hinnanud kõikide erinevate valdkondade olulisust. Äramärkimist väärib on ka see, et näiteks eetika, uuriva ajakirjanduse, meedia juhtimise ja meediamajanduse osa peavad eestlased kõikidest teistest olulisemaks.

Joonis 17. Hinnang eetika osa olulisusele õppeprogrammis.

Joonis 18. Hinnang uuriva ajakirjanduse osa olulisusele õppeprogrammis.

Bakalaureuseid ja magistreid võrreldes ilmnevad mõned küllaltki loogilised tendentsid – magistrid peavad märksa olulisemaks meediamajanduse, meedia juhtimise ning ajakirjanduse teaduse/uurimise osa. Bakalaureustele on aga magistritest tunduvalt olulisemad online-meedia, fotoajakirjanduse ja ka uuriva ajakirjanduse osa. Samuti hindavad bakalaureused rohkem praktikat, mida ilmselt magistrandid nii palju enam ei vajagi, sest tunduvalt suurem osa neis teeb juba erialast tööd või on praktikad läbinud. Fotoajakirjanduse puhul on jällegi oluliseks faktoriks Poola arvukad magistrandid, kes vastupidiselt teistele magistrantidele pidasid seda ala pigem mitte oluliseks ja sellega muutsid kogutulemust suurel määral.

4. Järeldused ja diskussioon

Ajakirjanduse eriala tõelist professionaliseerumist on lähemalt uurima hakatud alles viimastel kümnenditel, kui informatsiooniajastu teke on tõstnud ajakirjandust üha tähtsamale ja mõjukamale positsioonile ühiskonnas. Eriala õppivate Eesti üliõpilaste motivatsioone, hinnanguid ja nägemust ajakirjanduse professionist on seni aga väga vähe uuritud. Nüüd, kus uute informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kiire pealetung on jällegi muutmas ajakirjandust, ajakirjanikke ning nende rolle, motivatsioone ja väljaõpet, siis on oluline teada, kuidas näevad tulevased ajakirjanikud oma valitud eriala ning ennast selles. Antud töö annab lisaks Eesti ajakirjandustudengite mõttemaailmale ka võrdluse ning konteksti teiste sarnase meediasüsteemiga riikide ajakirjandustudengitega.

4.1 Eesti ajakirjandustudengid

Tartu Ülikooli ajakirjanduse eriala õppivad üliõpilased on üldiselt oma erialal õppimisest motiveeritud, tahavad üleriigilises või rahvusvahelises meedias tegeleda ühiskonnale oluliste ning endale huvipakkuvate teemadega.

Tudengid hindavad kõrgelt ajakirjanduse eriala professionaalseid väärtusi, kuigi ajakirjanikuna töötamise osas veel täiesti kindlad ei olda ning ameti rahalises tasuvuses on kahtlusi. Teadlikus, et praegusel ajahetkel võiks ehk mõne muu ametiga ennast paremini ära elatada, näitab, et tudengid on suhteliselt kindlalt pühendunud ajakirjanduse erialale ja selle professionaalsetele väärtustele.

Enim eelistatakse klassikalist kvaliteetmeediat, mille oluliseks osaks on selle prestiižikus. Ilmselt ka seetõttu ei ole eriti kõrges hinnas uuemad meediavormid ja -kanalid. Tõenäoliselt on tudengite hinnangute ja rollitajude väljakujunemisel suurt rolli mänginud just Tartu Ülikooli ajakirjandusõpe, kus on suur rõhk pööratud just klassikalise ajakirjanduse teoreetilisele ja praktilisele õppele, mis vormib niigi idealistlike noorte tudengite ettekujutust professionaalsest ajakirjandusest.

Vanemaid tudengid magistritasemel on noortest märksa kriitilisemad ning realistlikumad. Magistritasemel on välja kujunenud juba kindel soov ajakirjanduse erialaga tegeleda ning sellega seoses ka kitsamad huvid ja märksa rohkem kogemusi reaalses ajakirjandusmaailmas. Magistrandid pole enam nii idealistlikud, kuid siiski hoiavad kõrges hinnas ajakirjanduse professionaalseid väärtusi ja rolle.

4.2 Eesti, Soome, Rootsi, Poola ja Venemaa ajakirjandustudengid

Rahvusvaheline uurimistöö, mille raames antud magistritöö läbi viidi, tehti eeldusega, et osalevad riigid on piisavalt sarnaste meediasüsteemide ja ühiskonnakorraldustega, et nende tudengid moodustaksid võrdluseks piisavalt homogeense grupi. Võib öelda, et teatavate võrdluste tegemiseks on tõesti väljavalitud riigid piisavalt sarnased, kuid kahjuks oleks veelgi rohkem pidanud läbi töötama küsimustiku, mis mõningatel juhtumitel välistas adekvaatsed võrdlustulemused, sest küsimused olid liiga mitmeti mõistetavad või ei olnud kohandatavad kõikidele riikidele. Samuti oli analüüsi tegemisel raskendavaks asjaoluks riigiti suur valimi erinevus.

Riikide mõnetine erinevus andis samas ka võimaluse saada andmeid selle kohta, kuidas võib keskkond professionaalset ajakirjandust ning selles mõistmist mõjutada. Näiteks arvestades seda, et Soome on pressivabaduselt esimesel kohal, Rootsi kolmandal, Eesti 22, Poola 47 ning Venemaa alles 172 (Freedomhouse 2012), siis on selle valguses huvitav vaadata, kuidas on nende riikide ajakirjandustudengid hinnanud oma riigis ajakirjandusvabadust, kvaliteeti, ohtusid jne. Samuti selgitavad näiteks Venemaal toimunud ajakirjanike ründamised ja ähvardused selgelt seda, miks Moskva tudengite hinnangud mõningate küsimuste juures teistest riikides vägagi erinesid.

Tulemusi riigiti vaadates on siiski selgelt näha sarnasusi hinnangute andmisel, motivatsioonides, ennustustes jne. Kõrgema hinnangu saanud küsimused olid üldjuhul kõikide riikide tudengite poolt keskmiselt kõrgemalt hinnatud ning vastupidi. Võib öelda, et vaatamata ühiskondade, meediasüsteemide ning ka õppekavade erinevustele on tendentsid väärtushinnangute ning ideaalide osas professionaalse haridusega tulevaste ajakirjanike puhul vastavuses professionaliseerumise teooriaga. See tulemus ühtib ka varasemalt tehtud uurimustöödega (Splichal & Sparks 1994, Weaver 1998) ning tõestab, et ajakirjandus on professionaliseerumas, kui on tekkimas universaalsed ajakirjanduse standardid ning ühtsed arusaamad ajakirjandust õppivate tudengite seas. Varasemate uuringute järgi on ka muidugi tõestatud, et juba töötavatel ajakirjanikel need ühtsed arusaamad lähevad aja jooksul rohkem lahku, kuna erinevalt universaalsest professionaalsete väärtustega haridusest hakkab tegevajakirjanikku üha rohkem mõjuma konkreetse ühiskonna süsteem ja teda ümbritsev keskkond.

Ajakirjandust õppivate üliõpilaste motivatsioone eriala õppimisel võiks iseloomustada küllaltki idealistlikeks. Eelkõige soovitakse endale huvitavat ja missioonitundlikku tööd, mille tegemise nimel ollakse nõus loobuma ka teatud rahalisest kindlusest, kuigi ilmselgelt on sellise otsuse

tegemisel märksa veendunumad heaolumaade Rootsi ja Soome tudengid. Kõikide riikide tudengeid, kuid märkimisväärselt just eriti Eesti tudengeid, motiveerivad kõrged professionaalsed väärtused ning tahe ühiskonna paremaks muutmises kaasa lüüa.

Maailmaparandamisest aga veelgi olulisem motivatsioon eriala õppimiseks on võimalus tegeleda endale huvipakkuva alaga, mis võimaldab loomingulist kirjutamist ja põnevat ametit, mille kaudu saab kohtuda huvitavate inimeste ja teemadega. Oluliseks märksõnaks on siin just loomingulisus, mis on määravaks komponendiks ka teisejärguliselt eelistatud ameti valimisel.

Suur osa vastanuid sooviks oma karjääri teha kõrgelt hinnatud rahvusvahelises või üleriigilises meediakanalis, kuid samas ollakse ka suhteliselt kriitilised ning realistlikud selliste soovide realiseerumise osas. Ka konkreetsematele teemadele spetsialiseerumisel on eelistatumaiks pigem tugevad teemad ning ka siin on selles osas näha selgelt Eesti tudengite suuremat motiveeritust.

Ettekujutus tööturul nõutavatest pädevustest on küllaltki realistlik ning orienteeritud professionaalse ajakirjanduse funktsioonide täitmisele, mis vajab klassikalisi professionaalse ajakirjaniku omadusi ning rollitaju. Neid omadusi ja rolle hindasid Eesti tudengid teistega võrreldes jällegi keskmiselt küllaltki kõrgelt ning suhtusid kriitilisemalt ja natuke idealistlikult ka eetilistesse probleemidesse ajakirjandusmaastikul.

Üldiselt viie riigi ajakirjandustudengite vastuseid analüüsid kerkib esile tendents, kus Poola ja Venemaa tudengid on oma hoiakutelt ja hinnangutelt omavahel küllaltki sarnased. Ühtemoodi kippusid vastama ka Soome ja Rootsi tudengid. Eesti üliõpilased olid olenevalt küsimusest kas kahe leeri vahepeal, sarnased põhjapoolsete maadega või siis hoopis Poola ja Venemaaga tudengitega ühte meelt. Pigem kaldusid Eesti üliõpilaste vastused Soome ja Rootsi poole, kuid küsimustes, mis olid seotud just näiteks riigi majandusliku keskkonnaga jäädid rohkem Poola ja Venemaa poolele. See tähendab, et Eesti tudengid toetavad küll oma hoiakutelt tugevalt professionaalse ajakirjanduse ideaale, kuid siiski avaldab nendele hoiakutele suurt mõju majanduslik stabiilsus ning riigi majanduslik arengutase.

Õppeastme ja vanuse tõusmisega oli tudengite hinnangutes tajuda selgeid muutusi, mis on ka täiesti oodatav ning ka teoreetikute poolt välja toodud eriala professionaliseerumise protsessi eelduseks. Kui varasematest uuringutest (Vahemets 2003) on välja tulnud, et õpinguid veel mitte alustanud noortel on tugevalt idealiseeritud ettekujutus oma tulevases elukutsest, siis õpingute jooksul muutub see vaade järjest realistlikumaks ning kriitilisemaks. Samuti kujunevad välja kindlamad seisukohad, motivatsioonid ning kitsamad huvid. Kahjuks polnud antud küsimustikus uuritud,

mitmendat aastat tudengid juba eriala õpivad, mis oleks võimaldanud täpsemalt määratleda ja võrrelda tudengite kogemuste ja õppeaajaga kaasnevaid muutusi. Siiski ka puhtalt bakalaureuseõppe ja magistriõppe tudengeid võrreldes ilmnisid selged muutused teatud hinnangutes ja ettekujutustes, kus kõrgemal õppetasemel olnud tudengid olid selgelt motiveeritumad eriala õppima ning olid oma suhtumistes kriitilisemad ja realistlikumad. Bakalaureuste ja magistrite võrdlemise plussiks õppeaastate võrdlemise asemel on see, et magistriõppesse ei satuta kindlasti enam juhuslikult ning seetõttu, et ei osata oma eriala valida. Magistris õpivad juba kindla eesmärgi ja sihiga üliõpilased, kellel on ka väljakujunenud vaade oma erialale, kuna nad on enamasti juba seda ka praktiseerinud. Eriti tugev vahe magistrite ja bakalaureuste vahel on Eestis, kus madalamal õppeasemel on teiste riikidega võrreldes ainukesena teise erialaga ühiselt jagatav õppekava. Kui teistes võrreldud riikides on bakalaureuseõppe puhul siiski tegemist puhtalt ajakirjanduse eriala õppega, mille jooksul tuleb konkreetsemale teemale või meediakanalile spetsialiseeruda, siis Tartus on bakalaureuses tegemist ajakirjanduse ja suhtekorralduse ühisõppekavaga, kus tuleb õpingute jooksul üks või teine eriala (või mõlemad) valida. Eesti tudengitelt sai veel erialdi küsitud nende erialavaliku kohta bakalaureuses ning suurem osa märkis selleks ajakirjanduse, kuid senine bakalaureuse lõpetanute statistika näitab, et siiski kujuneb õpingute lõpuks enamuse valitud erialaks suhtekorraldus. Ilmselt on see seotud ajakirjanduse eriala ajamahukamate ning pingelisemate ainetega, mille tõttu paljud ajakirjanduse poolest loobuvad. See ei tähenda muidugi automaatselt seda, et üksi nendest inimestest ei lähe tööle ajakirjandusse või ei jätkata õpinguid ajakirjanduse magistrantuuris.

Tartu üliõpilaste puhul oli spetsialiseerumise osas märgata väiksemat seotust mingite teiste erialadega või sooviga neid õppida. Kui võrreldavate riikide tudengid pidid valima õpingute jooksul mingi kindlama spetsiifika ning märksa suurem osa tudengitest oli juba varem mõne muu eriala omandanud või oli seda tegemas, siis Eesti tudengid tegelevad suures osas puhtalt klassikalise ajakirjandusega. See on ilmselt ka üheks põhjuseks, miks Tartu tudengid hindasid kõrgemalt klassikalisi professionaalseid ajakirjanduse väärtusi, rolle ja motivatsioone.

Erinevate küsimuste vastuste tulemusi kokku pannes on ilmselt üheks oluliseks ja huvitavaks tulemuseks ka see, et bakalaureusetudengid on selgemalt huvitatud uemast meediast ning sellest tulenevatest tehnilistest võimalustest. Kui mõneti üllatav oli tulemus, kus Eesti tudengid ja eriti vanemad tudengid olid väga vähe huvitatud online-meediast, siis rahvusvahelisi tulemusi vaadates selgus, et kokkuvõtlikult on noortel tunduvalt suurem huvi uue meediaga tegeleda ning ei pea seda ebakvaliteetseks ning professionaalset ajakirjanikke mitte väärivaks alaks. On oluline, et uus põlvkond ajakirjanikke tunnustaks ja oleks huvitatud järjest suuremat tähelepanu, tähtsust ja ka investeeringuid nõudvast online-meediast, mis selgelt meediamaastikul ja ühiskonnas ühe tähtsamat

rolli hakkab täitma. Põhjus, miks teiste riikide tudengid on online-meediast rohkem huvitunud on ilmselt Eestis oleva online-meedia kehvas reputatsioonis, aga peamiselt selles, et võrreldavates ülikoolides pakuvad õppekavad võimalust eraldi spetsialiseeruda uuele meediale.

Uurimistöös kasutatud andmestik annab kindlasti võimaluse viia tulevikus läbi jätkuuringuid, mille abil on võimalik uurida tudengite vaadete muutusi aja jooksul. Eriti oluline on see just seetõttu, et informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate pealetungi mõjul on meediasüsteem ja -maastik pidevas muutuses ning korduvuuring annab võimaluse neid muutusi analüüsida. Eriti põnev oleks jälgida neid muutusi näiteks Venemaa kontekstis, kus on ilmselt kõige rohkem arenguruumi meedia professionaliseerumisel. Samuti on ju ka Eesti meediasüsteem veel küllaltki noor ning täielikult väljakujunemata.

Uuringust saadud tulemuste paremaks tõlgendamiseks ning põhjuste paremaks analüüsiks oleks hea kõikides riikides läbi viia ka põhjalikud kvalitatiivsed uuringud. See võimaldaks ka paremini kompenseerida universaalsest standardiseeritud küsitlusest tekkinud kitsaskohad ning mõista ühiskondlikke ja kultuurilisi taustu mõningate hinnangute taga.

Kokkuvõte

Käesolev magistritöö uurib Eesti ajakirjandustudengite motivatsioone, arusaama ja nägemust professionaalse ajakirjanduse elukutsest. Magistritöö on tehtud rahvusvahelise uurimistöo raames, mille eesmärgiks on võrrelda Eesti, Soome, Rootsi, Poola ning Venemaa ajakirjanduse eriala õppivaid tudengeid, et selle abil hinnata ajakirjandushariduse ning elukutse professionaliseerumist.

Magistritöö analüüs põhineb kõigis viie riigi peamises ajakirjandust õpetavas ülikoolis läbi viidud standardiseeritud küsitlusel. Rahvusvahelise mõõtme olemasuolu abil on võimalik positsioneerida ja analüüsida Eesti tulevaste ajakirjanike hinnanguid ja nägemust ajakirjanduse elukutsest rahvusvahelises kontekstis.

Analüüsist selgus, et üldjuhul on kõigi viie riigi tudengite hinnangud sarnased ning lähtuvad ajakirjanduse professionaalsetest väärtustest ja rollidest. See ühtib ajakirjanduse professionaliseerumise teooriaga, mille järgi on ameti professionaliseerumise oluliseks komponendiks ühtse professionaalse erialahariduse teke, mis õpetab sarnaste rolliväärtuse ja arusaamadega tulevasi professionaale. See tähendab, et antud uuringus osalenud riikide puhul võib tänu küllaltki standardiseerunud ajakirjandusharidusele rääkida ajakirjanduse professionaliseerumisest.

Eesti tudengite puhul on märgata teistest isegi suuremat lähtumist klassikalise ajakirjanduse professionaalsetest tõekspidamistest ja normidest, mis viitab siinse ajakirjandushariduse kõrgele professionaalsele tasemele. Erinevalt võrreldavatest riikidest on aga Eestis küllaltki väike rõhk, ja sellest tulenevalt ka huvi, kitsamale spetsialiseerumisele ja informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate pakutavatele võimalustele.

Lisaks leidis kinnitust fakt, et hariduse omandamise jooksul ja õppetaseme tõusmisega muutvad idealistlike vaadetega tudengite hinnangud realistlikumaks ning kriitilisemaks. Tähendab, et õpingute käigus kujuneb välja ka professionaalne erialne identiteet. Magistritasemel tudengid on kindlamate vaadete ja huvidega ning suhtuvalt veelgi tõsisemalt professionaalse ajakirjanduse ülesannetesse.

Õpingute käigus üha rohkem samastumine professionaalse ajakirjaniku identiteedi tunnustega on selge indikatsioon professionaalse ajakirjandushariduse olemasolust ning vajadusest ajakirjanduse professionaliseerumisel.

Summary

Professional Journalism from the Perspective of Journalism Students

This master's thesis analyses Estonian journalism student's motivations, understanding and vision of professional journalism profession. The thesis is made as part of a international survey which had the aim of comparing Estonian, Finnish, Swedish, Polish and Russian journalism students in order to evaluate the professionalization of journalism education and profession.

The analysis is made based on the survey results which was conducted in the five nations top journalism teaching universities. The international data gives the opportunity to position and analyse Estonian journalism students, their evaluations and vision of journalism profession in an international context.

The analysis revealed that the evaluations and assessments of journalism students are broadly similar and originate from professional values and roles of journalism. This coincides with the theory of professional journalism, which states that an integral part of a profession's professionalization is a standardised education that teaches the same values and understandings to the future professionals. This means that thanks to the standardized journalism education the journalism profession in participated countries is professionalizing.

Estonian journalism students are even more than the others basing their values and evaluations on classical professional journalism roles and norms. This points to a highly professional journalism education in Estonia and the forming of professional identity of the students during their education. Unlike the other nations, Estonia on the other hand puts less focus on specialization and on the information and communication technologies. This makes the students also less interested in those subjects.

The thesis also confirmed that in the process of education and rising in the degree level, the idealistic young journalism students become more realistic and critical in their views. The students in the masters level are more certain in themselves and their evaluations and have an even higher degree of respect for the roles and tasks of professional journalism.

Kasutatud kirjandus

- * **Bardoel, J. & Deuze, M.** (2001) „*Network Journalism*“: *Converging Competences Of Old And New Media Professionals*. *Australian Journalism Review*, 23, 2, 91-133
- * **Berkowitz, D. & Limor, Y. & Singer, J.** (2004) *A Cross-cultural Look at Serving The Public Interest*. *Journalism*, 5, 2, 159-181
- * **Conway, M. & Groshek, J.** (2009) *Forgive Me Now, Fire Me Later: Mass Communication Students' Ethics Gap Concerning School and Journalism*. *Communication Education*, 58, 4, 461-482
- * **Dickson, T.** (2000) *Mass Media Education in Transition. Preparing for the 21st Century*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- * *Freedom of the Press 2012* (2012) URL (kasutatud mai 2012)
<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2012>
- * **Fulton, K.** (2000) *News Isn't Always Journalism*. *Columbia Journalism Review*. Jul/Aug: 30, 35.
- * **Hovden, J. F. & Bjornsen, G. & Ottosen, R. & Willig, I. & Zilliacus-Tikkanen, H.** (2009) *The Nordic Journalists of Tomorrow*. *Nordicom Review*, 30, 1, 149-165
- * **Hoyer, S. & Lauk, E.** (2000) *The Paradoxes Of The Journalistic Profession. An historical Perspective*. *Nordicom Review*, 24, 2, 3-18
- * **Johnson, T. J.** (1972) *Professions and Power*. London: Macmillan Press
- * *Jyväskylä Ülikooli Kommunikatsiooni Osakonna kodulehekül*, URL (kasutatud aprill 2012)
<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/viesti/Opiskelijalle/Opetussuunnitelmat/jou/>
- * **Lauk, E.** (1996) *Estonian Journalists In Search Of New Professional Identity*. *Javnost. The Public*. 3,4, 93-106
- * **Lauk, E.** (2009) *Reflections On Changing Patterns Of Journalism In The New EU Countries*.

Journalism Studies, 10, 1, 69-84

***Larson, M. S.** (1977). *The Rise of Professionalism: A Sociological Analysis*. Berkeley: University of California Press.

* **McQuail, D.** (2000) *Massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

* *Moskva Ülikooli Ajakirjandusteaduskonna kodulehekülg*, URL (kasutatud aprill 2012)
<http://www.msu.ru/info/struct/dep/journ.html>

* **Patterson, T** (1998). *Political Roles of the Journalist*. Graber, McQuail, Norris (toim) *The politics of news : the news of politics*. Washington, D.C. : Congressional Quarterly, 1998

* *Press Reference kodulehekülg*, URL (kasutatud 2012) <http://www.pressreference.com/Fa-Gu/Finland.html>

***Roberts. C.** (2005) *Gatekeeping theory: An evolution*. The University of South Carolina.

* **Weaver, D. H.** (1998) *The Global Journalist. News People Around the World*. Cresskill: Hampton Press

* **Reese, S. D.** (2001) *Understanding The Global Journalist: a Hierarchy-of-influences Approach*. Journalism Studies, 2, 2, 173-187

* **Vahemets, L.** (2002) *Ajakirjandustudengite motivatsioon ja arvamus ajakirjaniku elukutsest*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

* **Vahemets, L.** (2003) *Eesti, Läti ja Soome ajakirjandusüliõpilaste ettekujutus ajakirjaniku elukutsest*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

* *Varssavi Ülikooli Ajakirjandusinstituudi kodulehekülg*, URL (kasutatud aprill 2012)
<http://www.id.uw.edu.pl/>

* **Singer, J. B.** (2003) *Who Are These Guys? The Online Challenge To The Notion Of Journalistic Professionalism*. Journalism, 4, 2, 139-163

***Smythe, C.** (1998). *The Reporter, 1880-1900: Working Conditions and Their Influence on the News*. Readings in Cultural and Historical Foundations of Communication.

* *Söderntöni Ülikooli kodulehekül*, URL (kasutatud aprill 2012)
[http://webappl.web.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?
openagent&key=sh_utbildning_program_grund_sv](http://webappl.web.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=sh_utbildning_program_grund_sv)

LISAD

Lisa 1. Eesti tudengite küsitlusankeet.

Eesti (Tartu), Venemaa (Moskva), Poola (Varssavi), Soome (Jyväskylä) ja Rootsi (Södertörni) ajakirjandustudengite küsitlus

Küsitlus on osa rahvusvahelisest uuringust "Journalism Education – formation of Professional Identity in Changing Media Systems", mille eesmärk on uurida tulevaste ajakirjanike õpetamist seoses erialaste professionaalsete väärtustega. Analüüsitakse tudengkonna ja institutsioonide vahelisi erinevusi, mitte üksikute tudengite vastuseid. Teie vastused jäävad anonüümseks. Soovime teada saada, kuidas Teie näete ajakirjaniku ja ajakirjanduse rolli ning milline on Teie nägemus uuest meediamaastikust. Aitäh juba ette!

Required

Millises õppeastmes Te õpite? *

Bakalaureuseõppes

Magistriõppes

2. Teie vanus?

3. Sugu? *

Mees

Naine

4. Kas olete õppinud või õpite ülikoolis mõnda muud eriala peale ajakirjanduse? *

Jah

Ei

5. Kui vastasite eelmisele küsimusele jaatavat, siis palun kirjutage erialad (maksimaalselt kolm), mida olete varem õppinud või õpite praegu.

6. Kas olete tööd teinud ajakirjanikuna enne ajakirjandust õppima asumist? *

Jah, täistööajaga

Jah, osalise tööajaga

Jah, kuid mitte tasustataval töökohal

Ei

7. Kui olete varem erialast tööd teinud, siis hinnake tehtud töö aega täistöökoha arvestuses (kuudes või aastates)

8. Millises keskkonnas veetsite suurema osa oma lapsepõlvest? *

Pealinnas

Suures linnas

Väiksemas linnas

Maakohas/külas

Kolisime palju ringi

9. Kuidas hindaksite enda perekonna tausta (klassikuuluvust) kohas, kus üles kasvasite? * Märkige maksimaalselt kaks vastust

Töölisklass

Talunik

Keskklass
Ettevõtjad, äri
Vahelduv

10. Milline oli Teie perekonna/sotsiaalse keskkonna majanduslik olukord? *

Alla keskmise
Keskmine
Üle keskmise
Palju üle keskmise

11.1. Kas keegi Teie perekonnast või lähisugulastest on töötanud ajakirjanikuna? *

Jah
Ei

11.2. Kas keegi Teie perekonnast või lähisugulastest on töötanud suhtekorraldajana, kommunikatsioonispetsialistina või muul meediaga seotud erialal? *

Jah
Ei

12. Kui huvitatud olete Te poliitikast? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud
2
3
4
5 - väga huvitatud
Ei oska öelda

13.1. Kui motiveeritud olete Te oma eriala õppimisest oma praeguses kõrgkoolis? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse motiveeritud
2
3
4
5 - väga motiveeritud
Ei oska öelda

13.2. Kui motiveeritud olete Te ajakirjanduse õppimisest? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse motiveeritud
2
3
4
5 - väga motiveeritud
Ei oska öelda

13.3. Kui motiveeritud olete Te teiste erialade õppimisest oma kõrgkoolis? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse motiveeritud
2
3
4
5 - väga motiveeritud
Ei oska öelda

14. Millal tekkis Teil huvi ajakirjanduse õppimise vastu? *

Lapsepõlves

Teismeeas

Kõrgkooli valides

Pole oma valikus siiani kindel

15. Kui kindel Te olete, et tahate ka pärast õpingute lõppu ajakirjanikuna töötada? *

Täiesti kindel

Küllaltki kindel

Ei ole kindel

Ma ei taha ajakirjanikuna/suhtekorraldajana töötada

Ei oska öelda

16.1. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel kindla töökoha kindlustamine? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.2. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel töö vaba ja iseseisev iseloom? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.3. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel võimalus saada tuntuks? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.4. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel töö loominguline iseloom? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.5. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel võimalus olla võimu valvekoer? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.6. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel tööst tuleneva kõrge tunnustuse/staatuse saavutamine? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.7. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel võimalus töö käigus huvitavate inimestega kohtuda? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.8. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel võimalus töö käigus osaleda huvitavatel avalikel debattidel? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.9. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel võimalus töötada vabaduse ja demokraatia heaks? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.10. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel kirjutamisest saadav rahulolu? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.11. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel võimalus võidelda ebaõigluse vastu? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.12. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel hea palga kindlustamine? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.13. Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel võimalus tööalaselt reisida? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

16.14 Kui oluline motivatsioon on Teile ajakirjanikuks saamisel võimalus tegeleda huvipakkuvate teemadega? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

17. Kus meeldiks Teile kõige enam töötada kümne aasta möödumisel lõpetamisest? * Märkige maksimaalselt kaks vastust

Kohalikus meediakanalis

Regionaalses meediakanalis

Üleriigilises meediakanalis

Rahvusvahelises meediakanalis

Ei oska öelda

18. Millises meediakanalis meeldiks Teile kõige enam töötada kümne aasta möödumisel lõpetamisest? * Märkige maksimaalselt kaks vastust

Ajalehes

Ajakirjas

Uudisteagentuuris

Televisioonis

Raadios

Online meedias

Eelnevate kombinatsioonis

Ei oska öelda

19.1. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest tarbija teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.2. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest krimi ja õnnetuste teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.3. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest kultuuri teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.4. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest majanduse ja äri teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.5. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest meelalahutuse ja glamuuri teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.6. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest välismaa sündmuste raporteerimisele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.7. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest elustiili teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.8. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest poliitika teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.9. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest teaduse teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.10. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest spordi teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.11. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest kohalikele teemadele? * Skaalal 1-5.

1 - pole üldse huvitatud

2

3

4

5 - olen väga huvitatud

Ei oska öelda

19.12. Kui huvitatud olete ajakirjanikuna spetsialiseerumisest mingitele muudele mainimata teemadele? Millistele?

20.1. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis kirjutava meedia osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.2. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis raadio osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.3. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis televisiooni/video osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.4. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis online-meedia osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.5. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis fotoajakirjanduse osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.6. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis uuriva ajakirjanduse osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.7. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis ajakirjanduse eetika osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.8. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis meedia seadusandluse ja

eneseregulatsiooni osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.9. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis meediamajanduse osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.10. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis meedia juhtimise osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.11. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis suhtekorralduse/kommunikatsiooni osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.12. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis ajakirjanduse ajaloo osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.13. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis ajakirjanduse uurimise/teaduse osa? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

20.14. Kui oluline on Teile enda ajakirjanduse õppeprogrammis praktika? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.1. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures kuulamise oskus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.2. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures loovus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.3. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures efektiivsus ja kiirus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.4. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures loo jutustamise oskus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.5. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures teadmine, mis müüb? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.6. Kui olulised on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures teadmised ühiskonnast? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.7. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures elukogemus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.8. Kui olulised on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures tehnilised teadmised? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.9. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures grupis töötamise oskus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.10. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures näost-näkku suhtlemise oskus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.11. Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures visuaalse materjali hindamise pädevus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.12. Kui olulised on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures kirjutamisoskused? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

21.13 Kui oluline on Teie hinnangul hea ajakirjaniku juures oskus töötada mitmes meediakanalis (radio, tele, online jne.) ? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.1. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena soov ennast väljendada? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.2. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena võime uusi kontakte/tutvusi luua? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.3. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena kaastunne? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.4. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena sarmikus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.5. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena uudishimu? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.6. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena austus võimukandjate vastu? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.7. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena õiglustunne? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.8. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena põhjalikkus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

,

22.9. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures hea väljanägemine? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.10. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena täpsus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.11. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena siirus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

22.12. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku juures isikuomadusena külalislahkus? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

23. Kas arvate, et saate pärast õpingute lõppu tööd ajakirjanikuna? * Märkige maksimaalselt kaks vastust

Jah, olen selles kindel

Jah, ma loodan

See võib osutuda raskeks

Ei, see on võimatu

Ma juba töötan ajakirjanikuna

Ei oska öelda

24. Kas arvate, et suudate ajakirjanikuna töötades ennast ära elatada? *

Jah, pole probleemi

Jah, aga ma vajan veel mingit lisatööd/sissetulekut

Ei usu

Ei oska öelda

25. Millised elualad pakuvad Teile veel huvi, kui Te tulevikus ajakirjanikuna ei tööta? * Märkige maksimaalselt kolm vastust

Suhtekorraldus ja kommunikatsioon

Reklaamindus

Poliitika

Äri ja majandus

Loovad alad (kirjanik, kunstnik, filmilooja jne.)

Õpetamine

Akadeemiline karjäär/teadlane

Ei oska öelda

Midagi muud? Mis?

Other:

26.1. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne ebaõiglust kritiseerida? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.2. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne vaatamata tagajärgedele alati tõtt rääkida? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.3. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne tegutseda nii, et meediaäril läheks hästi? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.4. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne panustada kultuuridevahelise mõistmise arendamisesse? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.5. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne olla neutraalne reporter/vaatleja? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.6. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne jääda vabaks erihuvide mõjutustest? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.7. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne tuua esile erinevaid arvamusi? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.8. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne mõjutada avalikku arvamust? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.9. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne lahutada avalikkuse meelt? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.10. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne olla kohaliku/kohalike arvamuse eestkõnelejaks? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.11. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne uurida võimul olijaid? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.12. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne stimuleerida uusi ideid? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

26.13. Kui oluline on Teie hinnangul ajakirjaniku ülesanne avalikkust harida? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole üldse oluline

2

3

4

5 - väga oluline

Ei oska öelda

27. Kas Teie arvates Eesti ajakirjanikud täidavad oma kohustusi ühiskonna ees? * Skaalal 1-5.

1 - ei täida üldse

2

3

4

5 - Jah, täidavad küll

Ei oska öelda

27.1. Kui soovite, siis võite siin viimase küsimuse vastust kommenteerida.

28.1. Kas poliitilised mõjud meediaettevõtetes on ohuks vabale Eesti ajakirjandusele? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.2. Kas meediaettevõtete omanike kasumi nõudmine ohustab vaba Eesti ajakirjandust? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.3. Kas meediaettevõtete koondumine väiksemasse omanikeringi ohustab vaba Eesti ajakirjandust? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.4. Kas järjest suurenev töötempo ohustab Eesti vaba ajakirjandust? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.5. Kas välismaalaste omanduses olevad meediaettevõtted on ohuks Eesti vabale ajakirjandusele? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.6. Kas meediat reguleeriv seadusandlus ohustab Eesti vaba ajakirjandust? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.7. Kas üksikutele ajakirjanikele tehtud ähvardused on ohuks Eesti vabale ajakirjandusele? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.8. Kas riigi omanduses olev meedia on ohuks Eesti vabale ajakirjandusele? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.9. Kas reklaami mõju meedia sisule on ohuks Eesti vabale ajakirjandusele? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.10. Kas nõrk professionaalne tööetika on ohuks Eesti vabale ajakirjandusele? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

28.11. Kas suhtekorraldus ja kuluaaripoliitika (lobby) on ohuks Eesti vabale ajakirjandusele? * Skaalal 1-5.

1 - ei ole mingit ohtu

2

3

4

5 - oht on suur

Ei oska öelda

29. Kas Teie arvates on Eestis viimastel aastatel ajakirjanduse vabadus suurenenud või vähenenud? *
Skaalal 1-5.

- 1 - vähenenud
- 2
- 3
- 4
- 5 - suurenenud
- Ei oska öelda

29.1. Kui soovite, siis võite siin viimase küsimuse vastust kommenteerida.

30. Kas Teie arvates on Eestis viimastel aastatel ajakirjanduse kvaliteet paranenud või halvenenud? *
Skaalal 1-5.

- 1 - halvenenud
- 2
- 3
- 4
- 5 - paranenud
- Ei oska öelda

30.1. Kui soovite, siis võite siin viimase küsimuse vastust kommenteerida.

31.1. Ajakirjanik ei saa olla aktiivne poliitikas, kui ta töötab samal ajal ajakirjanikuna * Skaalal 1-5.

- 1 - ei nõustu selle väitega
- 2
- 3
- 4
- 5 - olen nõus selle väitega
- Ei oska öelda

31.2. Ajakirjanik võib samal ajal töötada ka suhtekorraldusega tegelevas ettevõttes * Skaalal 1-5.

- 1 - ei nõustu selle väitega
- 2
- 3
- 4
- 5 - olen nõus selle väitega
- Ei oska öelda

31.3. Sõltumatu ajakirjandus on võimatu - kõiki ajakirjanikke on võimalik ära osta * Skaalal 1-5.

- 1 - ei nõustu selle väitega
- 2
- 3
- 4
- 5 - olen nõus selle väitega
- Ei oska öelda

31.4. Sõltumatu ajakirjaniku jaoks on ähvardused ja väline surve normaalne * Skaalal 1-5.

- 1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

31.5. Ajakirjaniku jaoks on olulisem kuulata kolleegide arvamust kui avalikkust * Skaalal 1-5.

1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

31.6. Ajakirjanikul on normaalne võtta allikatelt vastu kingitusi, kui see ei mõjuta tema professionaalset tööd * Skaalal 1-5.

1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

31.7. Ajakirjanikud peaksid tunnustama poliitilist mõju meediaettevõtetes ja sellest tulenevaid piiranguid ajakirjanduse tegemisele * Skaalal 1-5.

1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

32.1. Meedia arenemisel võivad tulevikus kõik inimesed olla ajakirjanikud ja ise oma informatsiooni leida * Skaalal 1-5.

1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

32.2. Meedia arenemisel rahuldab tulevikus blogimine ja sotsiaalmeedia suure osa avalikkuse vajadusest informatsiooni ja uudiste järgi * Skaalal 1-5.

1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

32.3. Meedia arenemisel peavad ajakirjanikud tulevikus hakkama tähelepanelikumalt kuulama, mida avalikkus tahab * Skaalal 1-5.

1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

32.4. Meedia arenemisel hakkab ajakirjandus tulevikus koosnema rohkem meelelahutusest * Skaalal 1-5.

1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

32.5. Ajakirjandus jääb alati ellu, mistahes kanalis või vormis * Skaalal 1-5.

1 - ei nõustu selle väitega

2

3

4

5 - olen nõus selle väitega

Ei oska öelda

33. Kuidas Te suhtute ajakirjanduse, kui ameti, tuleviku väljavaadetesse? * Skaalal 1-5.

optimistlikult - ajakirjaniku amet hakkab veel edenema

sama, mis tänapäeval

pessimistlikult - ajakirjaniku amet kaob tulevikus ära

ajakirjaniku amet muundub teisteks ametiteks

Ei oska öelda

34. Millises töökohas Te tulevikus kõige meelsamini tööd teha tahaksite? Miks? Kas ja milline väljaanne/agentuur/meediakanal/ettevõtte/jne.? Töötasu, prestiiži, väljakutsete või millegi muu tõttu?

35. Milliseid praktilisi oskusi peaks tööturul hakkama saamiseks kindlasti juurde õppima/õpetatama? Mida praeguses õppekavas on liiga vähe, üldse puudub, tulevikus näete olulisemana vms.

36. Bakalaureuseõppe tudengitele: milline on Teie erialavalik?

ajakirjandus

suhtekorraldus

ei ole valikut teinud

õpin mõlemaid erialasid täies mahus

36.1. Miks Te ei ole konkreetset erialavalikut teinud?

ei ole veel kindel, kumb eriala rohkem meeldib

ei ole veel kindel, kumb eriala on raskem/kergem
hoian oma võimalused avatuna, et oleks tulevikus lihtsam tööd leida
ei oska öelda
Other:

Ongi kõik! Suured tänud vastamise eest!

Lisa 2. Valitud kirjavehetus seoses projekti andmebaasiga

----- Original Message -----

Subject: Re: Data
Date: Mon, 19 Mar 2012 13:02:21 +0100
From: Karin Stigbrand <karin.stigbrand@sh.se>
To: Halliki Harro Loit <halliki.harro@ut.ee>
CC: dominika.rafalska@id.uw.edu.pl,
<dominika.rafalska@id.uw.edu.pl>,
Gunnar Nygren <gunnar.nygren@sh.se>,
Marcin Łączyński <laczynski.marcin@gmail.com>, Maria
Lukina <maria_lukina@list.ru>,
Salokangas Raimo <raimo.salokangas@jyu.fi>,
<epp.lauk@gmail.com>

Dear Halliki

We want to thank You very much for Your cooperation in the project. The data from Tartu You have already in Excel format. Easy to use for Your student. If he wants to compare Estonian journalism students with Russian and Swedish students I suggest him to use the attached text by Nygren-Degtereva and/or the results from the Nordic study, Hovdabrekka.

The project "Journalism Education - Professional Identity in Changing Media Systems" is going on fine. We are in the third year and interested to publish our findings this year.

Raimo expressed a worry that different stories and interpretations of data from the project will turn up at the same time. We agree with him.

The title does not exist yet. It will come. Be sure that You (and others in the project) will have the complete data base next year. We are working hard with the analysis. We will also use the interviews and other parts in the final presentation to Östersjöstiftelsen.

To take out figures from a project that consists of more than that is not acceptable. Please respect the time table we have as a part of Södertörn University.

All the best!

Karin and Gunnar

Karin Stigbrand PhD
Ass. Professor Journalism

Södertörn University
141 89 Huddinge
tel + 46 (0)8 608 43 45

From: Halliki Harro Loit <halliki.harro@ut.ee>
To: Karin Stigbrand/Personal/Sodertorn@Sodertorn
Cc: "dominika.rafalska@id.uw.edu.pl" <dominika.rafalska@id.uw.edu.pl>, Gunnar Nygren/Personal/Sodertorn@Sodertorn, Marcin Łaczyński <laczynski.marcin@gmail.com>, Maria Lukina <maria_lukina@list.ru>, Salokangas Raimo <raimo.salokangas@jyu.fi>, Epp <epp.lauk@gmail.com>
Date: 2012-03-12 15:53
Subject: Re: Data

Thank you!

But could you please send also data on other questions. We promised to our students that as one of our students will do the analysis of Estonian data in comparison to other journalism schools we will present the results in spring. It is very important to keep this promise.

If you have not finished the processing of the data, could you just send the raw data to all partners? Do not be afraid that I shall use the data somehow unethically. First :in Estonian we shall do the analysis that is clearly focused on Estonian students and the analysis will be extended by qualitative interviews anyway. This analysis will be also in the Estonian language and we shall put reference to the grant (please send us the exact name).

So - there will be no problems that some data will be used before you'll finish your book. I would also like to formulate a list of people (to acknowledgements) who carried out the survey. If any of the partenrs would like to use some of the data, there should be reference note to the grant anyway.
These are the usual rules.

>From Univeristy of Tartu: Mihkle Lendok and Halliki Harro-Loit (participated in methodological part).

It would be great if the others will also send the names then we can add this informtaion when we analyse the data.

On 07.03.12 14:30, Karin Stigbrand wrote:
Dear Halliki

We have all the data now. We know, university by university, the students answers about their background, their views on the future, their views on journalism training and the role of journalism in society.

The material is just so fascinating as we expected.
Gunnar and I work hard with the analysis and as soon

as we have something ready we will send it to You.
Enclosed some figures (Q 17 and Q 29).

All the best!

Karin

Karin Stigbrand PhD
Ass. Professor Journalism
Södertörn University
141 89 Huddinge
tel + 46 (0)8 608 43 45

----- Original Message -----

Subject: Re: the survey and data
Date: Mon, 16 Apr 2012 11:20:17 +0200
From: Karin Stigbrand <karin.stigbrand@sh.se>
To: Halliki Harro Loit <halliki.harro@ut.ee>
CC: Epp <epp.lauk@gmail.com>, Gunnar Nygren <gunnar.nygren@sh.se>, laczynski.marcin@gmail.com, maria_lukina@list.ru, Marju Himma <marju.himma@gmail.com>, Mihkel Lendok <mlendok@gmail.com>, raimo.salokangas@jyu.fi

Dear Halliki

Let's hope we can solve this out!
It will help if You send us the written promise
from me that You refer to.

In January 2012 no database existed.

Best regards

Karin Stigbrand PhD
Ass. Professor Journalism
Södertörn University
141 89 Huddinge
tel + 46 (0)8 608 43 45

From: Halliki Harro Loit <halliki.harro@ut.ee>
To: Gunnar Nygren/Personal/Sodertorn@Sodertorn
Cc: Karin Stigbrand/Personal/Sodertorn@Sodertorn, laczynski.marcin@gmail.com, maria_lukina@list.ru, raimo.salokangas@jyu.fi, Epp <epp.lauk@gmail.com>, Mihkel Lendok <mlendok@gmail.com>, Halliki Harro Loit <halliki.harro@ut.ee>, Marju Himma <marju.himma@gmail.com>
Date: 2012-04-16 01:28
Subject: the survey and data

Dear Partners,

Karin wrote me the following letter. I'll comment some points. *We are very sorry for the misunderstanding concerning the results from our research project on journalism education and professional identity. For our future cooperation we need to clarify some basics concerning the project: · The project is financed by The Foundation for Baltic and East European Studies, and placed on Sodertorn University. Karin Stigbrand and Gunnar Nygren are employed to work with it, and the collection of data is made in cooperation with the journalism departments researched in the project.*

First of all - it is not correct that the data has been collected in co-operation with other journalism departments. The **survey** was translated and carried out with the resources of the partners, not the project. At least Tartu Institute of Journalism and Communication covered all expenses related to collection of the data. Hence, we still own the data. According to the usual convention of network research the participants share the data.

The Foundation for Baltic and East European Studies founded the methodology seminar and should be mentioned in each publication. · *The empirical results, both the interviews and the results from the survey belongs to the project. The results will be published in the main report not later than 1st of July 2013. After that other researchers have access to the empirical findings for their own use, according to scientific standards.*

This was not agreed before the survey. We would not have participated if this was the condition from the beginning. By 2013 the data will be outdated. There was, however, a written promise by Karin to send the completed database to all partners in January 2012, which was not done. · *Researchers on the journalism departments researched in the project have access to the data before, but with a clear promise not to publish anything before 1st of July 2013. All use of the data have to refer to the main report, also according to scientific standards.*

I think that you are just not familiar with usual research ethics. What concerns the report, your interviews and analysis of the data that is done in Sodertorn - this is your academic freedom. BUT - according to the research ethics the people who worked out the survey questions in methodology seminar as well as the people who carried out the survey should be mentioned in the final report as co-authors, because the grant did not pay for the data neither employed people to carry out the survey. *We hope that this mail will satisfy your needs. If you want to access the database, just send us a mail to show that we agree on these basic conditions. Then we will send it at once (the database is made in SPSS).*

So - I hope that all the partners get the raw data (in SPSS) immediately. From my side I can promise that we shall publish the main results of the survey only in Estonian language, we shall send you the reference so you can report about it. In addition the survey data will not be published separately but in the context of previous research done on journalism education. The focus will be anyway on journalism education in Tartu. Hence there will be no problems of the originality of the report published by Sodertorn research group. I hope we can solve this problem now without bigger scandal. Halliki Harro-Loit Professor of Journalism

Lisa 3. Eesti tudengite kommentaarid küsimusele, kas Teie arvates Eesti ajakirjanikud täidavad oma kosustusi ühiskonna ees?

Liiga palju on ajakirjandusettevõtte huvide täitmist ja inimeste ette palja meelelahutuse, kollaste teemade ja klatši söötmist oluliste teemade tõstatamise ning vähemuses olevate häälte avalikkuse ette toomise asemel.
Ma arvan, et Eesti ajakirjanikud ei saa täita oma kohustusi ühiskonna ees, kuna ma leian, et neil pole konkreetseid kohustusi. Ühest küljest peavad nad mängima n-õ valvekoera, teisest aga ei jälgi suur osa ühiskonnast neid samu kõvasid teemasid ning otsivad ajakirjandusest hoopis meelelahutust. Seega - mis on ajakirjanduse kohustus? Kas pakkuda midagi põhimõtteliselt iseendale, ent mis täidab n-õ neljanda võimu rolli, või pakkuda tarbijale kaupa, mida ta tahab?
Ma arvan, et Eesti ajakirjandus tegeleb esimesega, ent on kohustused ühiskonna ees defineerinud pigem enda vaatenurgast, mida ajakirjanikud ise, nõudlikuma tarbijana, meedialt ootavad.
Ka minu arvates on see ajakirjaniku kohustus ühiskonna ees ning seega leian, et see on täidetud - või vähemalt seda üritatakse teha, hoolimata väikestest tarbijanumbritest ja reklaamirahast.
Ollakse liiga sõltuvad omandisuhetest, tutvusringkonnast ja kommertshuvidest. Näiteks domineerib ka mentaliteet, et suurt reklaamiandjat ei kritiseerita jms.
On üksikuid häid näiteid, kuid üldine tase on madal.
Kuna päris mitmete tegevajakirjanikega koos töötanud või nendega kohtunud, siis ehk mõjutab minu positiivset hinnangut see, et ajakirjanikud väga tihti arutlevad oma kohustuste üle ning on mures selle pärast, kuidas nad lugusid esitavad ja kas lugeja saab, mida tarvis oleks. Ma usun, et nad sõnastavad ja teadvustavad oma kohustusi ning töötavad nende täitmise nimel.
Inimesed on erinevad. Aga üldistades usun, et igauks lähtub oma südametunnistusest ning tahab ajakirjanikutööd teha nii, et sellest oleks ka lugejaskonnale, laiemalt ühiskonnale kasu.
Kohustusi oleks justkui palju ja eri ühiskonnakihtide jaoks on need kohustused ka ehk erinevad.
Üldiselt hoitakse ikka kõigel silm peal, mis toimub.
Alati saab paremini, ent praeguses sotsiaalmajanduslikus olukorras võib üldjoontes rahule jääda. Sest näib, et päev-päevalt liiguvad asjad paremuse suunas.
Liiga palju keskendutakse siiski "ärapanemisele" ning tihtipeale ei võeta arvesse teise osapoole arvamusi. Muidugi müüb tihti ka müra rohkem, kui uudis ise.
Ajakirjanikuks ei nimetaks siinkohal kõiki dibiilikuid kollases ajakirjanduses, eriti neid, kes ajakirjanduseetikast tuhkagi ei tea.
Eestis on ajakirjanikke, kes täidavad oma kohustusi ühiskonna ees, kuid mulle tundub, et mida aeg edasi, seda vähemaks neid teiste hulgas jääb.
Ajakirjanikud on sageli paljude teemade suhtes pinnapealsed ning neil pole järjekindlust teatud teemasid piisavalt süvitsi kajastada ja inimesteni probleemide SISU tuua.
mõned teemad jäävad kinni ühte raamistikku, ajakirjanikud ei paku nende juures piisavalt erinevaid arvamusi, jäädakse ühe poole hoiakutesse kinni
Väga palju on tühja mulliajamist.
Rohkem võiks olla uurivat ja analüüsivat ajakirjandust
Oleneb. Selge üldistus siinkohal. Mõni täidab, mõni mitte.
Ajakirjanikul ja ajakirjanikul on vahe. Laias laastust olenevalt oma valdkonnast täidetakse oma kohustusi küll: meelelahutusajakirjanikud oma kohustust rahvale meelelahutust pakkuda, uuriv ajakirjanik oma, päevalehtede ajakirjanikud informeerimisel oma kohustusi. Muidugi on hulk ajakirjanikke, kes pole oma kohustusi ühiskonna ees üldsegi läbi mõelnud ja teevad lihtsalt rutiinselt oma tööd. Ja nende tõttu ei saa panna eelmisele küsimusele vastuseks nr 5 "Jah, täidavad küll".
Mõnikord minnakse liiale, paisutatakse väike asi väga suureks ja nii jääb ka teistele inimestele palju hullem mulje.
uurivat ja julget ajakirjandust on natukene vähe.
Tõsiseid ajakirjanikke on tunduvalt vähem kui kolletava ajakirjanduse esindajaid ja isehakanuid. Palju on elukutselisi ajakirjanikke, kellel puudub igasugune ajakirjandusalane ettevalmistus.
Kas Eesti ühiskonnas ei toimu midagi või peavad ajakirjanikud tähtsaks kogu aeg samadel teemadel nämmutada ning tobedaid intriige otsida.
Ühesel vastata on keeruline. Kollane meedia arvan, et täidab hästi - pakub neid uudiseid, mida see sihtgrupp lugeda tahab. N-õ valge ajakirjandus tõenäoliselt ei saa kunagi täielikult seda teha, alati on kuskile arenda, midagi paremini teha, allikate variatiivsust suurendada, ekspertide kaasamist ja ajakirjaniku enda eeltöö tegemist suurendada. Kuna valgemat ajakirjandust loeb veidi haritum ja

mõtlemisvõimelisem inimene, on ta suuteline ka kriitikat enam tegema ja tahtma midagi veel enam.

Lisa 4. Eesti tudengite kommentaarid küsimusele, kas Teie arvates on Eestis viimastel aastatel ajakirjanduse vabadus suurenenud või vähenenud?

On umbkaudu samaks jäänud
Meeletu töötempoga, mida online peale surub, on kaduma läinud aeg ja võimalus teemadesse põhjalikult süveneda, analüüsida.
See "vabadus" on omal moel nagu petlik. Kipub muutuma aina näilisemaks. Tegelikkus ei ole nii vaba. Ei ole ajalooa nii hästi kursis. Nõukogude aeg on omaette teema, aga kui praegust võrrelda 90ndate algusega, siis jääb faktiteadmistest väheseks.
Piirab just see, et Eestis näiteks ametiasutustest ei saa piisaval hulgal informatsiooni kätte, kogu suhtlus käib läbi suhtekorraldajate, kes aga hoiavad palju informatsiooni kinni. Kohati tekitab see sellist peaga vastu seina jooksmise tunnet. See kehtib enamuste ministeeriumite, aga ka näiteks haiglate, politsei ja teiste riigile kuuluvate asutuste kohta. Kui infot kätte ei saa, on raske ka midagi kirjutada.
Eestis ei lahe ajakirjanik vangi, kui kirjutab sellest kuidas filmi dvd peale kõrvetada, aga näiteks Ameerikas läheb. Hiinas ka internetikommentaariumeid ei tohiks samas tsenseerida, see on tuleviku aspektist halb tendents meedias üleüldse.
Ajakirjandus on üha rohkem mõjutatud reklaamitulust ja reklaamipartneritest.
Anonüümseid allikaid on tunduvalt vähemaks jäänud. Praegune seadusandlus takistab suuremate paljastuste ilmsiks tulekut.
Pigem on vähenenud - nt uus allikakaitset reguleeriv seadusandlus.

Lisa 5. Eesti tudengite kommentaarid küsimusele, kas Teie arvates on Eestis viimastel aastatel ajakirjanduse kvaliteet paranenud või halvenenud?

Kuna veebiajakirjandus võidab populaarsust, siis selle kvaliteedi tõttu kannatab ka üldine ajakirjandus.
Järjest rohkem on kollast ajakirjandust ja järjest enam koosneb ajakirjandussisu PR-inimeste toodetud materjalidest.
Koondamised paratamatult mõjutavad sisu.
Ilmselge kollastumine (näide: Eesti Ekspressi muutumine, sõltumine peavoolu sõnumitest, kriitikajulguse kadumine, pealiskaudsus (vastutule masslugeja meelsusele - paradoks: selle asemel, et lugejat harida, madaldutakse hoopis ise lugeja tasemele)
Pigem tundub kõik kuidagi meelelahutusliikkuse poole kalduvat. Eesti Päevaleht tegi mõni aeg tagasi muutusi oma välisilmes. Mulle meeldis eelmine variant rohkem. Kuidagi kommertslik värk tundub. Ei ole seda "õiget" hõngu enam juures. Samas kvaliteet koosneb üksikute ajakirjanike oskusest teemasid leida ja neid oskuslikult valitud infokanalid käsitleda.
Kiirus on halvendanud. Masu ajal lasti paljud lahti, ega siis teiste töökoormus ei vähenenud. Paljud head tegijad on ajakirjandusest ka lahkunud. Ajakirjandus iseenesest funktsioneerib küll ja kvaliteet ei ole ka kõige hullem, aga selliseid säravaid hetki ja inimesi jääb kuidagi järjest vähemaks.
Postimehe kulgedel leiab uudistest järjest rohkem ajakirjaniku poolt lisatud omadussõna. Nagu mis mõttes nagu!
Online on juurde tulnud. See on kehvavõitu.
Pole sellise pilguga jälginud või niimoodi mõelnud. Areng ükskõik millises suunas on loomulik ega ole üheselt mõõdetav.
Meelelahutuse osakaal on kasvanud ja tähelepanu all on pseudoprobleemid ja teemad kolletumine torkab silma
Masu küll natuke korrastas ajakirjanduse ridu - mõttetuid väljaandeid (just online meediat) jäi vähemaks, kvaliteetsed jäid, kuid ajakirjandus püüdleb siiski suuremas osas sensatsiooni ja kõmulisuse poole (kolletamine).
Kasvab peale mingi uus põlvkond ajakirjanikke, kes päevast päeva toimetavad pressiteateid, kuid see pole ju ajakirjandus. Kõik peab olema tehtud kiiresti-kiiresti (et olla esimene) ning jah, selle all kvaliteet kannatab.
Nõu uudiste kiirusele ja meelelahutusliikkusele on kvaliteeti drastiliselt alla viinud.

Lisa 6. Millises töökohas Te tulevikus kõige meelsamini tööd teha tahaksite? Miks?

ETV. Eelkõige kvaliteedi ja prestiiži pärast.
Ajalehes, missiooni tõttu.
Pigem üleriigilises, sest siis on suurem vastutus ja kohustus professionaalseks tööks. Kindlasti jääb olulisele kohale vabadus töötada meelepärases valdkonnas (nt majandus, kultuur vms) ja makstava tasu suurus.
Tahaksin tööd teha kirjutavas meedias, kas ajalehes (pigem nädalalalehes kui päevalehes) või ajakirjas. Mõeldav on ka televisioonivaldkond. Kirjutamine on mulle kõige südamelähedasem. Otsustamise peamiseks aluseks on siiski eneseteostus ja enda rahulolu, mitte niivõrd palganumber. Kindlasti peaks meediakanal olema üldtunnustatud oma hea kvaliteedi tõttu (eelistaksin ERR-i, Postimeest, Eesti Ekspressi või tõsisemaid ajakirju, mitte a la Cosmopolitani). Minu jaoks on online kanali prestiiž ja ka see, et järgitaks professionaalseid ajakirjandustavasid ja -võtteid (ei kallutatusele, ebaausatele võtetele jne).
See võiks olla mõni mediaettevõte, mis ühendab erinevaid ajakirjanduse vorme. Samas võiks see olla selline, mis teeb sisulist ajakirjandust nagu Newsweek, Time, WSJ vms. Vanasti oli selline asi Luup. Samas võiks ka palk olla inimväärne. Täna see väga ei ole. Seetõttu pole ka erilist soovi peale lõpetamist ajakirjanikuna töötada.
Tahaksin töötada kas nädalalehes/ajakirjas, mis on žanriliselt mitmekesisem ja mille lood on pikemad ning põhjalikumad. Eelkõige seetõttu, et mind huvitab kirjutav meedia ning just erinevates žanrides kirjutamine. Samas võiks väljaandel olla ka uue meedia keskkond, kus on veelgi laiemad võimalused.
Televisioon või nädalaleht või ajakiri. Töötempo pärast eelkõige (aega tegeleda pikamete ja põhjalikumate lugudega). Väljakutse tegeleda teemadega, millesse inimese viitsiks süveneda kiire igapäevaelu ja online-meedia kõrvalt.
telekanal või ajaleht
Mõnes telekanalis, mis ei ole kohe kindlasti Kanal 2, sest tahaksin töötada uudistesaaates ja neil see puudub.
Televisioonis mõne haridus-, poliitika- või majandussaaate juures. Mind huvitab teletegemine just seetõttu, et seal on ühendatud kõik kolm komponenti - tekst, heli ja pilt. Raadios ja trükis neid kõiki pole. Ma olen tahan olla ja jääda vabakutseliseks ajakirjanikuks, kes teeb tööd mainekatele väljaannetele s.t enamvähem valge meedia kategooriatele vastava, üleriigilistele lehtedele, raadi- ja telekanalitele
Mõnes rahvusvaheliselt tunnustatud meedia organisatsioonis (press, televisioon) eelkõige väljakutsete tõttu. Eestis ei ole minu jaoks piisavalt väljakutseid ajakirjandusmaastikul. Samas olen igati teadlik sellest, kui võrd keeruline on mõnda teise riiki ajakirjanikuna tööle minna. Seega, kui kunagi asjad Eestis muutuvad ja mul tekib tunne, et mõnes ajakirjanduslikus väljaandes töötamine tõesti nõuab kvaliteeti ja pakub väljakutseid eneseteostuseks - siis teeksin seda hea meelega. Hetkel sellist väljaannet ei ole.
Töökoha valik sõltub esialgu töötingimuste sobilikkusest ja töötasust. Hiljem, kui kolida maale, hakkavad rolli mängima sealsed töövõimalused ja väljakutsed.
Väga raske öelda. Ega valikuid ei ole palju. Tahaksin teha sellist tööd, mida oleks võimalik osalise tööajaga teha kodukontoris. Või siis tööd mõnes ajakirjas. Peamiselt huvitab paindlik tööaeg ja see, et oleks võimalik kirjutada loovalt, mitte kuskil online lühiteateid aja peale vorpida. Samas näiteks töötasu ei motiveeri üldse, seda tööd küll tasu pärast ei tehta...
Kitsama erialase fookusega ajalehes või ajakirjas
telekanalitest ETV, raadiokanalitest Viker, trükimeediast Maaleht. Samuti ka iseseisvad produktsioonifirmad, näiteks Filmimees.
Televisioon/Raadio
Ma ei poolda ajalehtede tööd seetõttu, et mind häirib, et suur osa uudiseid/lugusid saavad valmis ka siis, kui ajakirjanik ise pole kordagi inimest näinud. Ma saan aru, et vastused on olulised, mitte inimese väljanägemine, kuid telefoni või veel hullem kirja teel tehtud intervjuu ei ole ikka see päris õige. Raadiosse v televisiooni peavad inimesed enamasti intervjuu andmiseks siiski kohale tulema.
Produtseerida
Arstina
EE, EPL. Pean neid innovaatilisteks ja arenguvõimelisteks.
Pole hetkel veel välja kujunenud seda lemmikut kohta. Ilmselt saab oluliseks klausliks töötasu ja -tingimused. Samuti peab olema teema, mis mulle endale meeldib.
tõsisel päevauudiseid kajastavas väljaandes - praeguse aja väljaannete näitel Postimees/ ERR

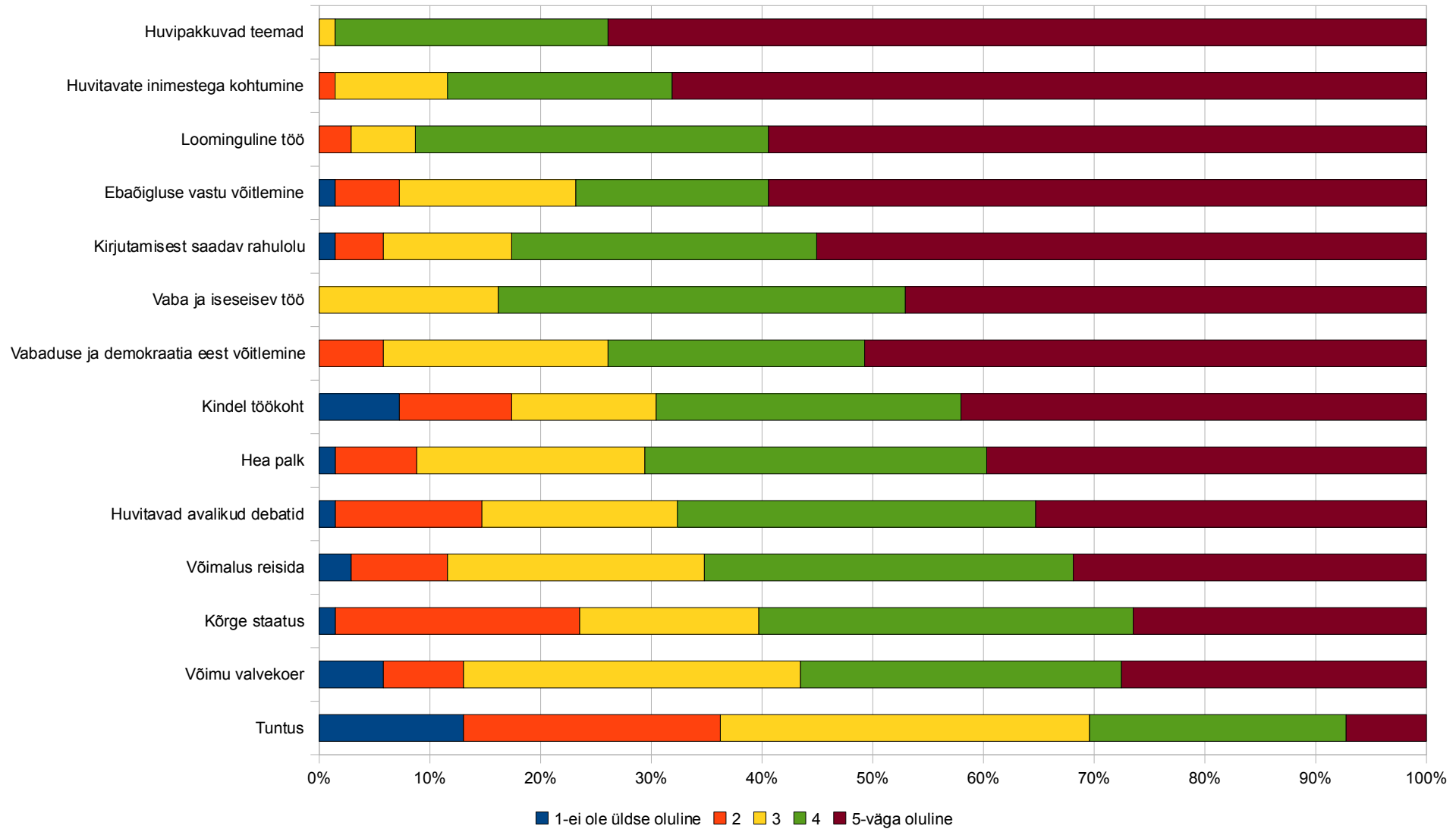
väljaanne, agentuur
ERRi raadiokanal, põhjuseks isiklik huvi raadiotöö vast
ETV
Kommunikatsiooni valdkond - suund kultuurisektori organiseerimises
Rahvusringhäälingus
Uurivas ajakirjanduses või televisioonis. Näiteks mingit saadet teha, just harivat ja teadmisi andvat saadet. Töötasu võiks olla selline, et ma ei peaks muretsema oma pere toimetuleku pärast.
Ettevõttes. Tahan teha midagi korralikult ja põhjalikult, anda endast 100% ja pühenduda. Ning näha ka kõrvalt selle töö vilju ja saada selle eest tunnustust.
Postimees, Eesti Ekspress. Kõrge professionaalne tase.
Ekspress/Päevaleht/Postimees - prestiiži aga rohkem ka mõjukuse ja laia kandepinna tõttu.
Ajaleht. EPL, sest seal on praegu arenguruumi rohkem kui Postimehes. EPL on ise arengujärgus. Hiljem ka ETVs.
telesaade Pealtnägija, sest tegemist on uuriva ajakirjanduse tipuga.
Soovin tulevikus töötada näiteks nädalalehes Eesti Ekspress, kuna selle eesmärk pole kiiresti-kiiresti mingit pahna toota: saab natukene rohkem töö kallal nokitseda ja uurida.
Eesti Rahvusringhääling. Palju võimalusi nii meediumide osas kui ka projektide jms osas (ehk siis väljakutsed). ERR-i prestiiž on ka tõusuteel, mis on kindlasti ka väga oluline aspekt.
Kõige meelsamini töötaksin rahvusvahelises meediakanalis. Ja seda eelkõige väljakutsete tõttu.
üleriigiline - err, pm, epl, ee. väljakutsed, suurem tiraaž-vaatajaskond.
Soovin peale TÜ lõpetamist minna õppima Taani, Aarhusesse, erialale Global Correspondending. Minu jaoks on peale lõpetamist tuleva töö juures tähtis missioon: rääkida sellest, mis maailmas toimib. Eriti südamelähedased on keskkonna ja globaalprobleemide teemad, aga ka poliitiline ebaõiglus. Kuni minu tööandja võimaldab avatult neid teemasid kajastada, reisida, end elatada ja pakub auditooriumi selliste lugude jaoks, pole minu jaoks tähtis, millise organisatsiooniga on tegemist. Kujutan eelkõige ette rahvusvahelist korporatsiooni või kodanikuühendust, aga miks mitte ka samal ajal korrespondendit Eesti meedia heaks.
Praegu näen end töötamas pigem suhtekorraldajana ja selle kõrvalt ka ajakirjanikuna, kuid ma ei ole oma otsuses 100% kindel. Veel ei oska öelda, millises väljaandes/agentuuris/meediakanalis/ettevõttes täpsemalt.
Ilmselt sooviksin töötada vabakutselise teleajakirjanikuna, tehes eelkõige dokumentaalfilme. Just töö vaba ja loomingulise poole tõttu.
Kõige enam Eesti Rahvusringhäälingus, eriti seotuna teletöoga. See pakub kõige enam huvi ning rahvusringhäälingu edendamise ning seal töötamine sobiks minu vaadetega, samuti muidugi prestiiži poolest ka.
Eelistan Eesti Rahvusringhäälingut või mõnd eraraadiokanalit, kus enamiku programmist moodustavad jutu-, mitte muusikasaated.
Aktuaalne kaamera, ERR üldisemalt. See on usaldusväärne ja professionaalne kanal.
Kui ajakirjanikuna, siis pigem rahvusringhäälingus. Seal ei ole nii tugevat survet müüa toodet massidele, on võimalus arvestada erinevaid huve, see on Eesti meedias kõige objektiivsem meediakanal
National Geographic - žanri tõttu.
Võib-olla ERR, ETV. Miks - nad on laia levialaga ja käsitlevad suurema mõjuulatusega teemasid.
ERRi korrespondent mõnes välisriigis, oma enda ajakirjas või televisioonis. Põhjuseks eelkõige põnevus, huvi ja kogemused, silmaringi laienemine. Väljakutsed loevad kindlasti. Väljaande mõjukus loeb.
Rahvusringhäälingus. Töötaks hea meelega kvaliteetses töökeskkonnas, kus kirjutaks artikleid keskmisest kõrgemalt haritud inimestele. Just uudistevaliku vaatevinklist.
Mõnes meediaettevõttes ingliskeelses keeleruumis. Väljakutsete ning suuremate karjäärivõimaluste tõttu.

Lisa 7. Milliseid praktilisi oskusi peaks tööturul hakkama saamiseks kindlasti juurde õppima/õpetatama?

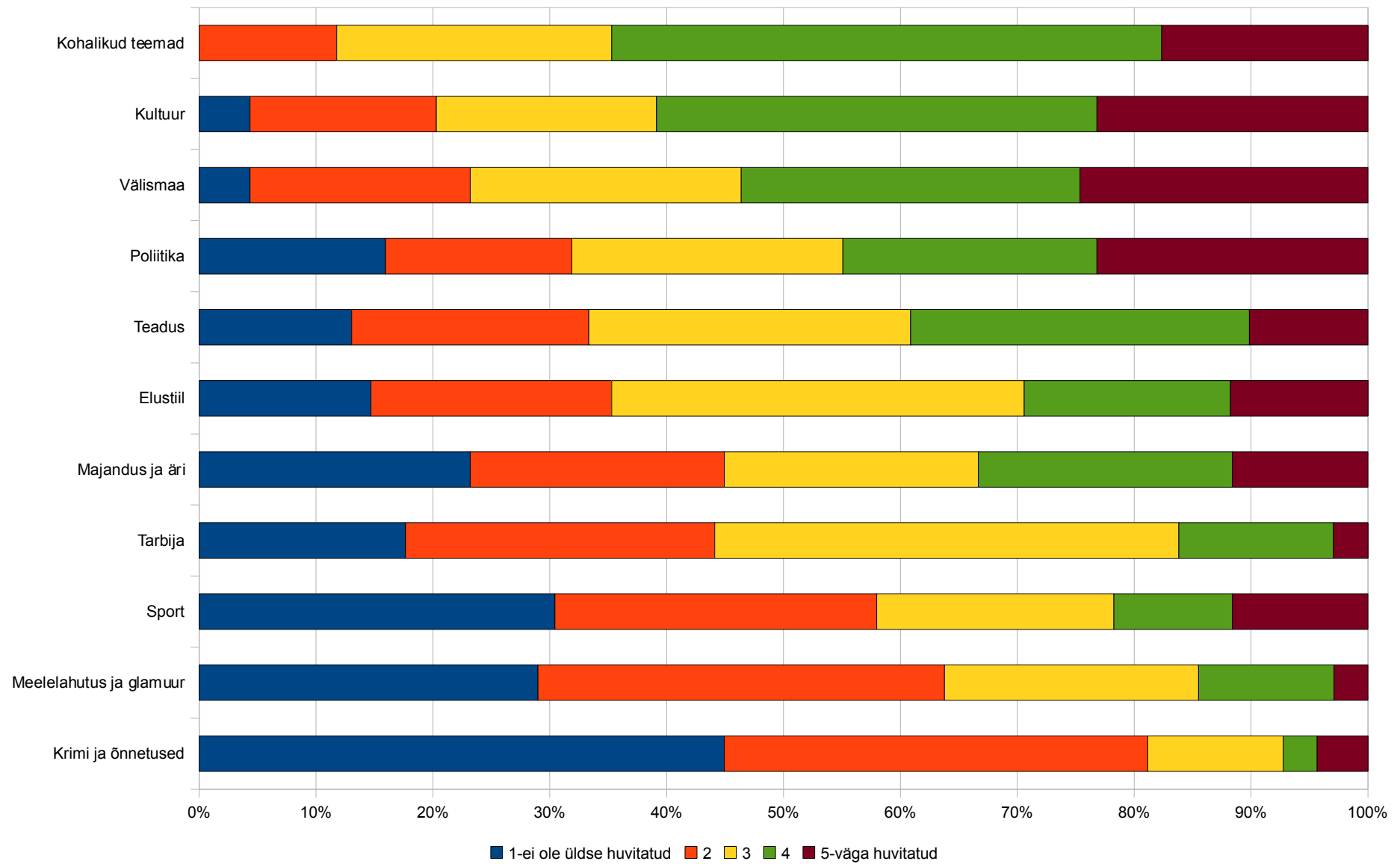
Informatsiooni otsimise oskust - kust ja kuidas leida mingit informatsiooni.
Pingega toime tulla.
Kuna tööturul otsitakse kandidaate kogemusega, siis selle pakkumine praktika vahendusel oleks teretulnud. Praegu on küll praktikad mingil määral, kuid ajaliselt võiks see kesta eriala õppimise algusest lõpuni (nt pidev artiklite kirjutamine või raadiouudiste tegemine), kuid seni tehakse seda maksimaalselt ühe või kahe semestri lõikes. Eelistatum oleks seda teha viis-kuus semestrit järjest (mõeldud on bakalaureuseastmes, magistris siis vastavalt kolm-neli semestrit järjest).
Meie õppekavast puudub täielikult ajakirjandusfotograafia, mida näen olulisena. Audiovisuaalse poole pealt eetrikõne treenimisest jääb vajaka.
Uuriv ajakirjandus, kaasaegsem raadio tegemine, veebiajakirjandus (Marju Himma praegune kursus on super! - selliseid inspireerivaid asju tahaks rohkem.)
Ma arvan, et praegune õppekava on piisavalt praktiline lugude koostamise ja reporteritöö aspektist. Samas võiks olla suurem näiteks praktilise meediakriitika aspekt.
Kindlasti tahaks õppida foto- ja videotöötlust, samuti graafikaprogramm (a la plakatite, logode kujundamine).
suhtlemist
Teemade hankimist, erinevaid allikaid, nendega suhtlemist, kirjutamist, reporteritööd üldisemalt peaks olema rohkem.
Pean valima kindla teemavaldkonna endale, mille end harida. Nt praegu kaldun majanduse poole.
kaameratööd, fotograafiat
Tehnilised oskused (digitaalne meedia ja selle erinevad kasutusvõimalused ja praktikad)
Minu õppekavas praktiliselt puudub korralik tele- ja fotoajakirjandus. Ometi läheb tarvis ka asjalikke teleajakirjanikke. Asjalikud fotoajakirjanikke Eestis polegi, sest pressifotograafid enamasti pole nõus sündmuskohal kellegagi rääkima, teemasid märkama, neist huvituma, pisemaidki tekste kirjutama. Ajakirjanikud tihti ei oskagi visuaalides mõelda. Mõningase konvergentsi tingimustes oleks hea, kui ajakirjanik suudaks mõelda mitte ainult sõnaliselt, ehkki ta ei pea ka meisterpiltnik olema. Teleajakirjandus võimaldaks arendada ka esinemisioskust, verbaalset väljendust ning visuaaliga tegelemine võimaldab ka kirjutades stampidest välja astuda.
Oleks tahtnud saada õpetust fotograafia vallas, video-osa on ka suhteliselt kesine, võib-olla saaks arendada nt koostööd Tallinnas filmikooliga. Et saada selles vallas ka tugevam põhi alla. Mitmeid eriala aineid ei saa ka seetõttu võtta, et neid lihtsalt ei loeta igal aastal.
Kindlasti on suuresti vajalik eesti keele ja stilistika õppest, seda ju praegu ei ole üldse, samas on see oluline kõikidele meediavaldkonna töötajatele - ole sa siis kirjutav ajakirjanik või suhtekorraldaja või kas või teadlane.
Samuti võiks/peaks tutvustama rohkem ka platvorme, kus tehakse onlain-meediat : millised võimalused on jne. Ega näiteks Eesti suurimate päevalehtede veebiväljaannetel on ju ka mingi lagi ees, ei saa panna sinna meeletutes kogustes videoid, pilte jne. Kuna meedia kolib järjest enam veebi, siis peaks ehk pisut rohkem tutvustama ka, mis seal toimub. Sealjuures oleks huvitav ka veebikujundus (ajalehekujundus on ju aინena meil olemas).
Ka eetikad võiks rohkem olla. Teoreetiline osa on praegu vägagi OK, aga äkki peaks rohkem arutama reaalsete olukordade üle väiksemates töörühmades vms. Selles mõttes, et praegu kipuvad kohati teooria ja reaalsus pisut kaugeks jääma, eriti mis puudutab igasuguseid internetikeskkondasid, suhtlusvõrgustikke jne.
Uuriva ajakirjanduse ja ristmeedia tootmist. Samuti praktilist ajakirjandust selle kõikvõimalikes vormides.
Kuidas jääda sõltumatuks erihuvidest, kingitustest jms, allikatega suhtlemine, silmaringi laiendamine ehk siis poliitika, ühiskonnateemalised ained.
Võõrkeeled
Info hankimise viisid, allikateringi laienemine, tutvuste loomine. Praeguses õppekavast on välja jäänud või on seda liiga vähe online-meedia osa. Rõhutakse vanadele ajakirjandusvõtetele, millega tänapäeval meediaväljaannetes (kus ajakirjanikul tuleb teha segamini ajalehte ja online-portaali enam midagi peale pole hakata.
Praktika-praktika-praktika. Tehnoloogiliste vahendite kasutamisoskus: tehnika, erinevad IT-võimalused,

IT-programmid. Liiga palju istub õppekava ajaloo ja teooriates kinni. PS! Ja kes ikka kirjutada ei oska ja sõna ei valda, siis see nii ongi, seda ülikool ei õpeta. Juba selle inimesele kaasaantud võime alusel tuleks kohe alguses terad sõkaldest eraldada.
Olles ajakirjanikuna juba töötanud, tean, et see on vägagi stressirohke amet ja minu meelest võikski olla mingi selline aine, kui õpetatakse suhtlema-tundma-harjuma sellise asjaga.
Kuna õpin avatud ülikoolis, siis on praktikat üleüldiselt vähem kui statsionaarses õppes. Minu arvates võiks avatud ülikooli õpilaste praktiliste ainete ja tööde maht olla samaväärne statsionaarse õppeprogrammi omaga. Teoreetilised aineid on võimalik individuaalselt omandada, kuid praktika osas vajab inimene üldjuhul juhendust.
peamine on hoopis ühiskonnaga sammu pidamine
Võõrkeeli.
praktika!
Elu kool ja ükskõik millise (meelepärase) hobi/eriala kompetents. Tähtis on, et ajakirjanik sooviks oma tööd teha ja endale meelepärases valdkonnas
võimalikult palju tehnilisi teadmisi (kasutatava tehnika kohta) peaks omandama, olema võimalikult mitmekülge
Suhtlemine
Tänapäevast telemeediat on õppekavas kaetud väga vähe. Reaalseid töövõtteid sotsiaalmeedias ei õpetata üldse - Facebook, Twitter, blogid. Mida ja kuidas kirjutada, et sõnum esile pääseks.
Kõike, mis puudutab sotsiaalvõrgustikke.
Infotehnoloogilised teadmised, bännerite tegemine jms, sotsiaalmeedia. Kindlasti ka ühiskonnateadusi.
Praktilist ajakirjandust. Tegelikku sisu tootmise protsessi õppimist.
Tööturul hakkama saamiseks tuleks õpetada rohkem eetikast lähtumist. Tuleks pakkuda tudengitele võimalust lahendada dilemmasid, mis lähtuvad eetilistest probleemidest. Tuleks õpet siduda rohkem ka reaalseste väljaannetega, sest praegune õppekava seisab reaalsest ajakirjandusest eemal ja ajakirjanikud ütlevad, et meie koolist tulevadi peab alles õpetama hakkama. Tuleb anda rohkem praktilist kogemust ja rohkem praktikute poolt.
Rohkem praktilist ajakirjandust (uudise sotsioloogiast ja reporteritööst ei piisa) ning vähem meediauuringuid.
Kuna praegu on oluline, et ajakirjanik saaks võimalikult kiiresti kõik asjad avaldatud, siis väga oluline oleks minu jaoks kogu tehnilise poole õpetamine (ehk siis arvutiga seonduv: kodulehtede haldamine, põhilised pilditötluse algtõed jms.
ajakirjanduse õppekavas jääb kindlasti vajaka nt multimeedia praktiliste oskuste omandamisest. praegu tudengid käivad pool aastat taani ülikoolis ja on sisuliselt kõik oskused omandanud.
Suhtlemispsühholoogia, kuulamisoskus. Teadmised meediaäri toimimisest, kuidas miski toimib. Teadmised rahvusvahelistest probleemidest ja teemadest. Teadmised eetikast ja õigusest. Praktilised tehnilised teadmised: kõik eeldavad teatud oskusi, aga vähesed õpetavad,
praktikat on siiski liiga vähe - sellist suvalises kohas vette viskamist peaks rohkem olema, siis on näha, kes tegelikult ellu jäävad. Päheõpitud teooria pealt ju tulevikus tööd teha ei saa.
Fotograafia ja videotootluse kursused bakalaureuse tasemel
Praktika, praktika, praktika! Praegune õppekava on liiga akadeemiline, jättes rakendusliku külje tugevalt varju.
Kuna olen alles esimese aasta tudeng, siis ei ole veel otsust aimu kõigest õpetatavast, ent kindlast tuleb ajaga hakata enam tähelepanu pöörama interaktiivsele meediale ja uutele meediumitele.
Üleüldse rohkem praktikat, nii koolis kui meediaväljaannetes. Praktika võiks olla maksimaalselt mitmekülgne, hõlmates mitte ainult kirjutamist, vaid ka raadio- ja teletööd. Reporteritöös võiks olla rohkem praktilisi ülesandeid (eriti raadios ja teles) ning ühel tudengil võiks olla võimalus teha praktikat erinevates väljaannetes (st, praktika võiks olla samuti kolmeosaline: lehes, raadios ja teles).
Rohkem praktikat.
Võiks olla rohkem integreeritust, ajakirjanduse suund keskendub väga uudisajakirjandusele, võiks olla ka rohkem teisi žanre sisse toodud, näiteks režissöör töö, saadete tegemine jne
Kuidas end müüa?
Veel ei oska öelda, olen esmakursuslane. Võib-olla ehk seda, kuidas avalikku debatti juhtida, kuidas telestuudios debatti läbi viia jms (kuidas vestlust juhtida, kui aega on jäänud vähe, kuidas lõpetada vestlus õigeaegselt, kuidas võtta avalikus teledebatis võim enda kätte jne)

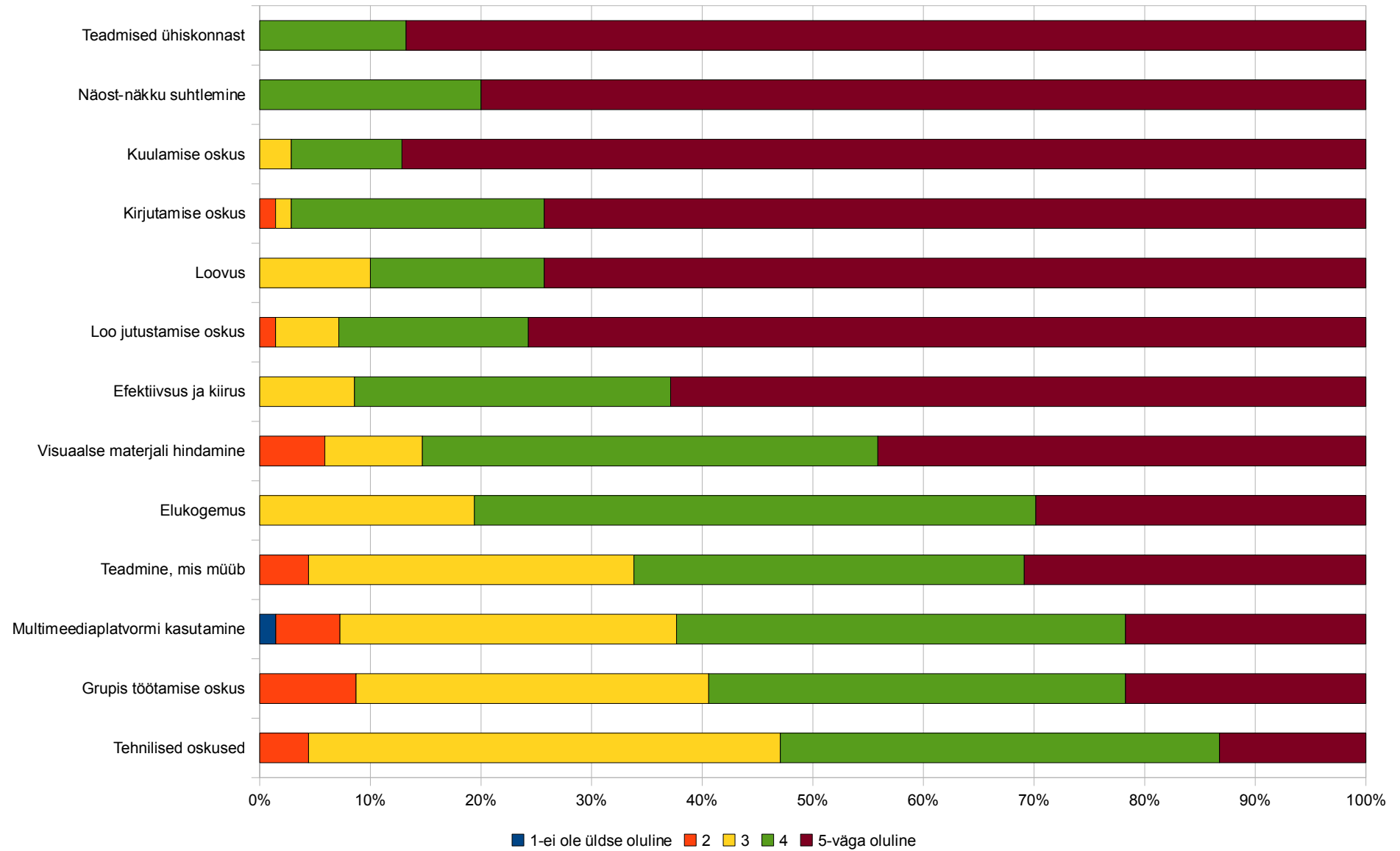
Lisa 8. Eesti tudengite motivatsioonid ajakirjanikuks saamisel

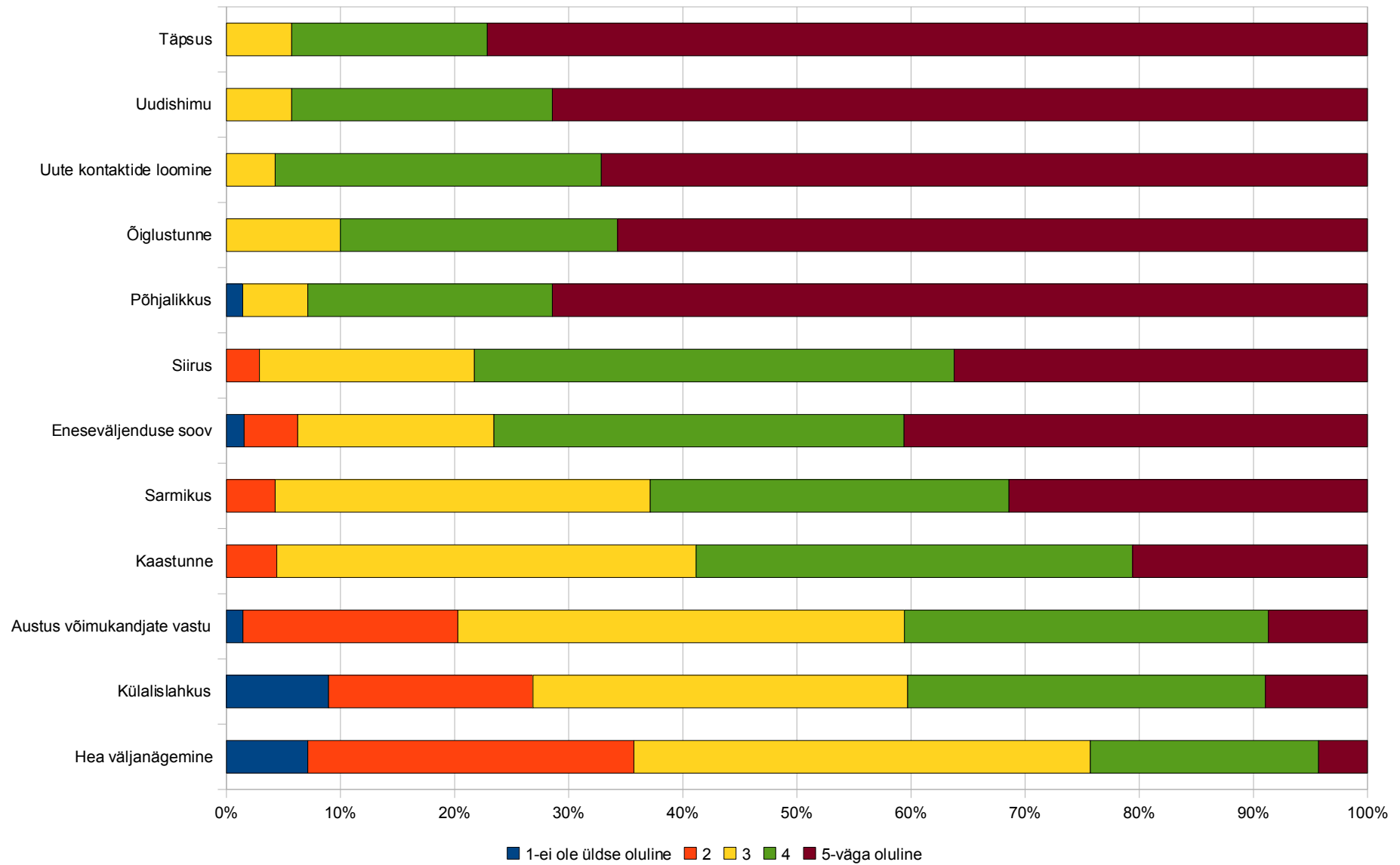
Lisa 9. Eesti tudengite huvi spetsialiseeruda

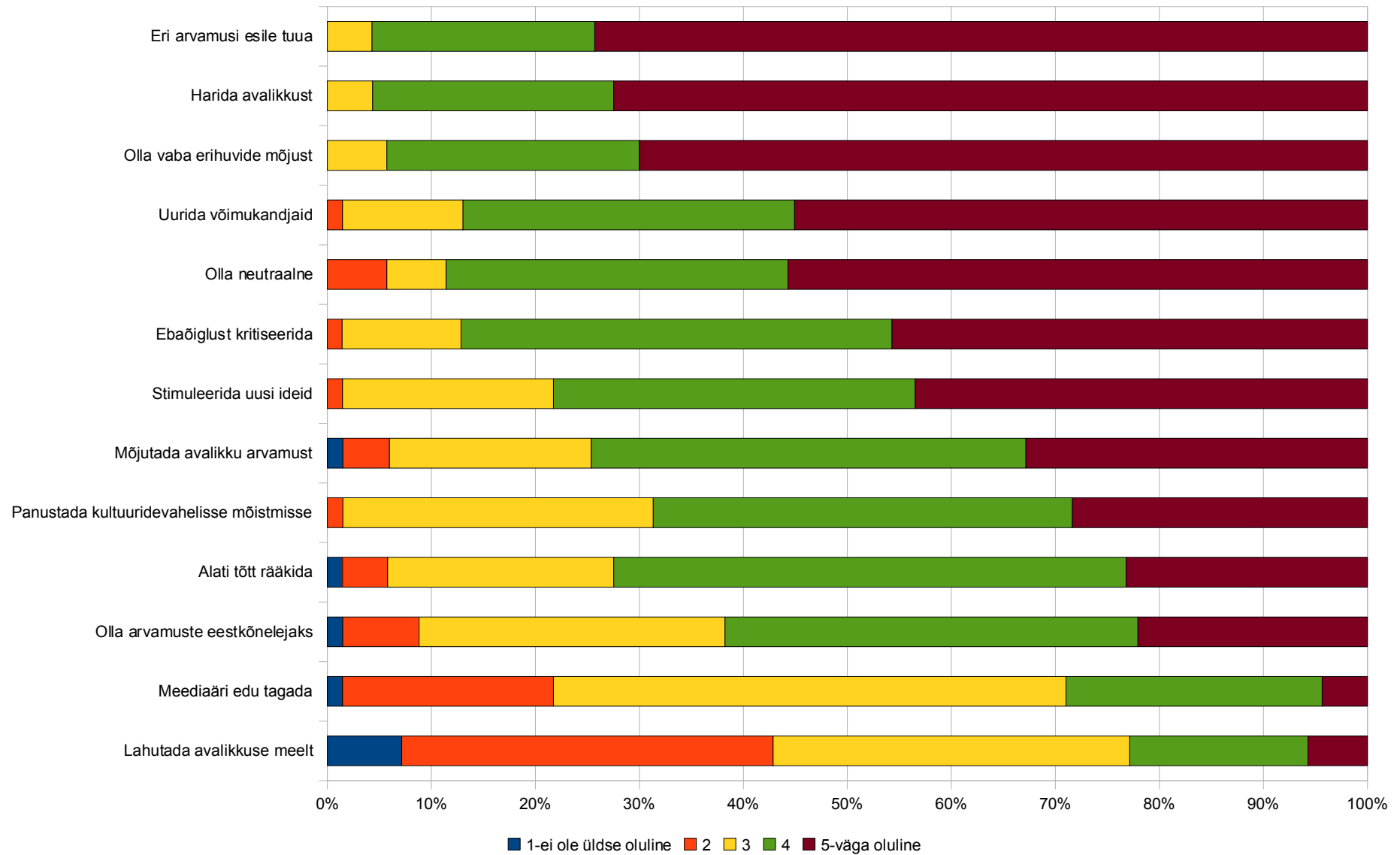
Lisa 10. Eesti tudengite hinnangud hea ajakirjaniku omadustele

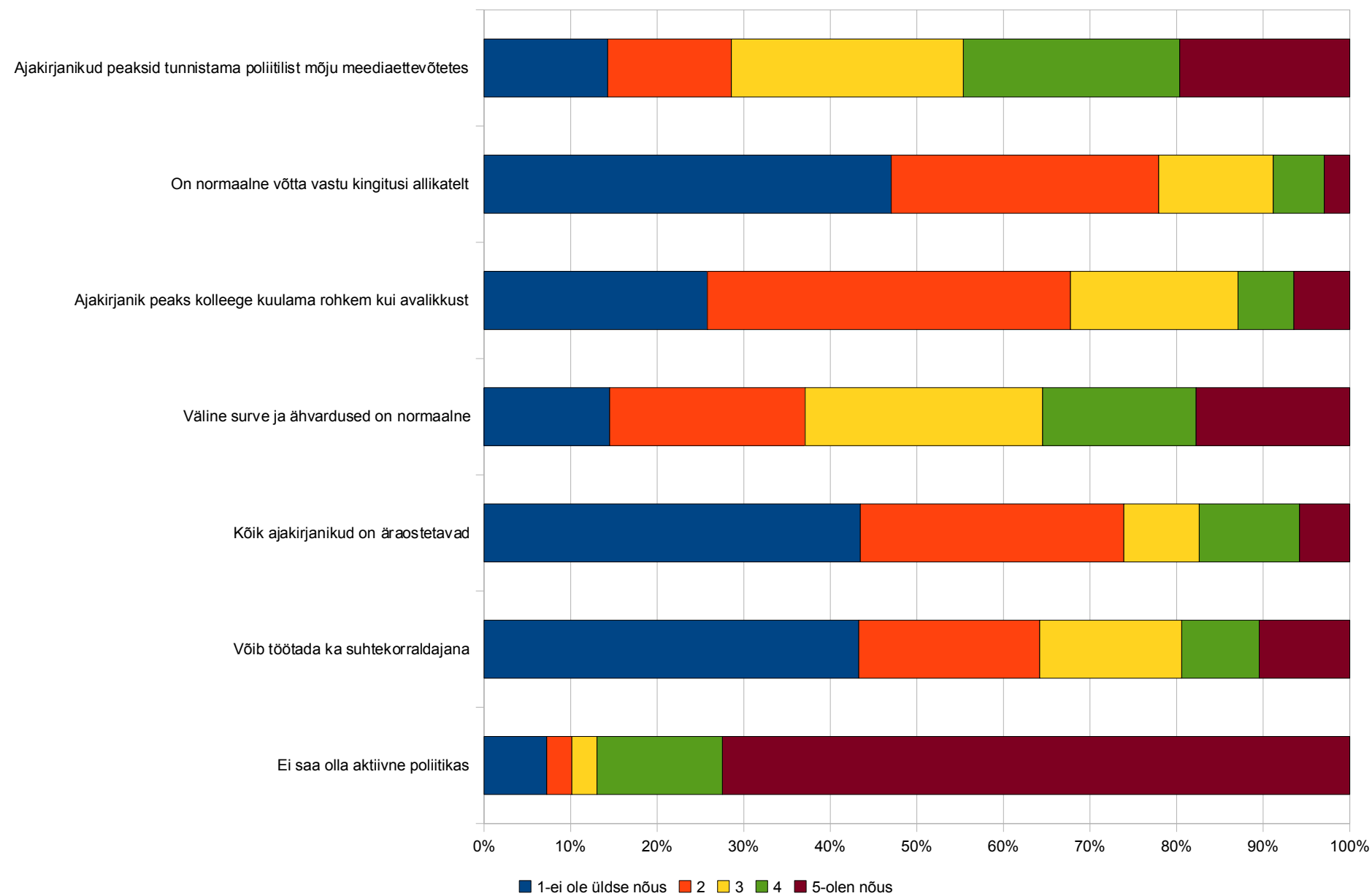
Lisa 11. Eesti tudengite hinnangud ajakirjaniku isikuomadustele

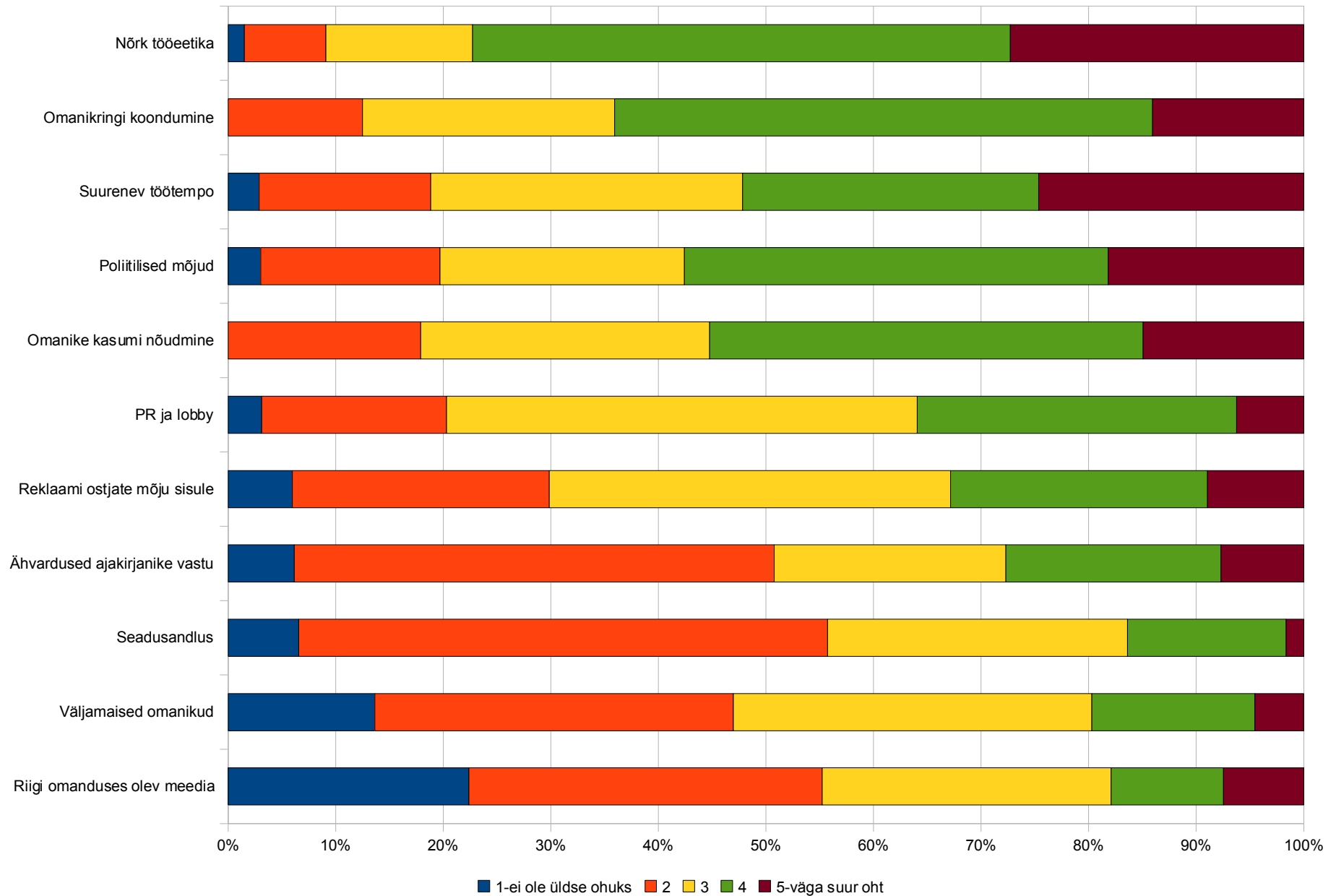
Lisa 12. Eesti tudengite hinnangud ajakirjaniku ülesannetele

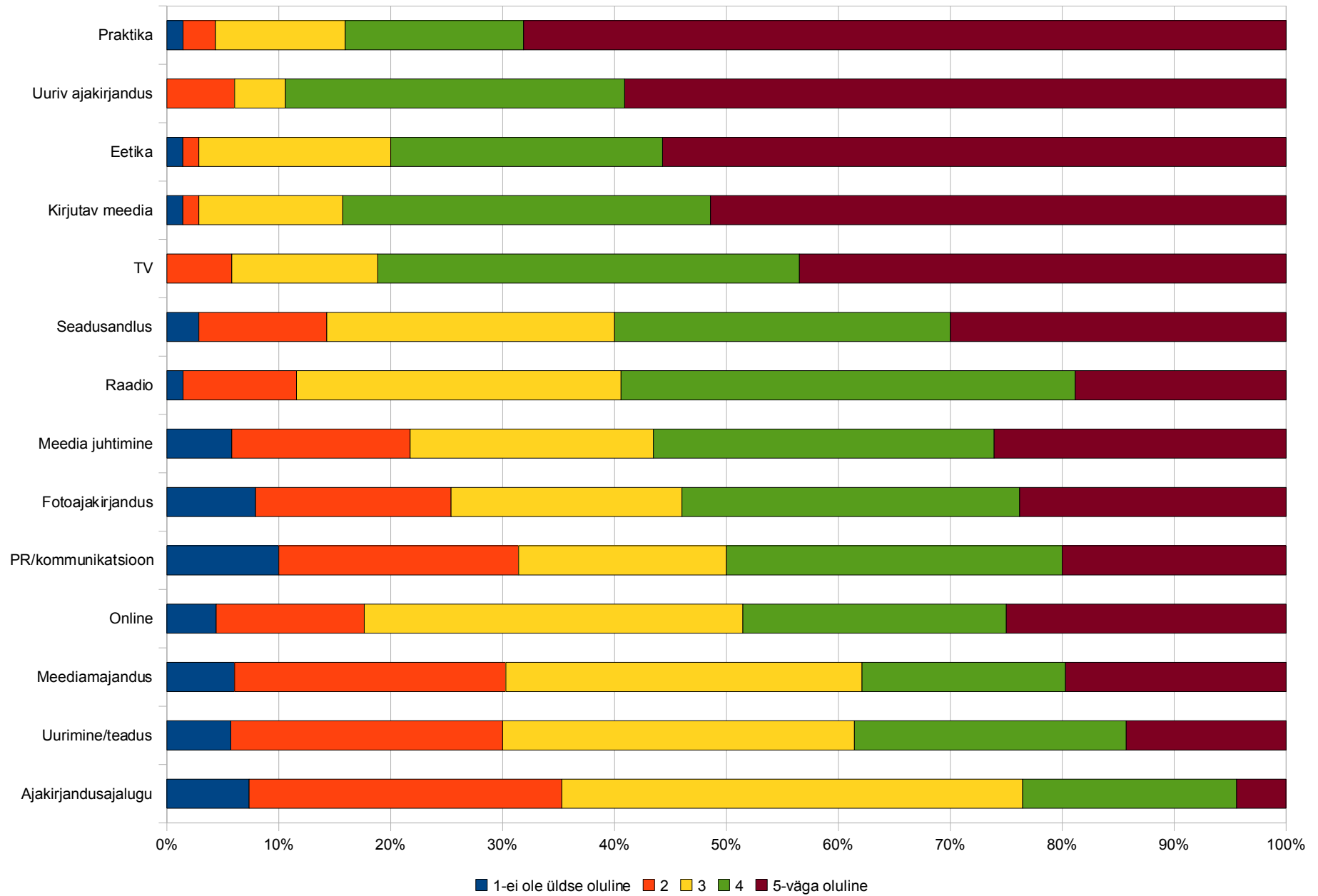
Lisa 13. Eesti tudengite hinnangud ajakirjaniku töö kohta käivate väidetele

Lisa 14. Eesti tudengite hinnang Eesti vaba ajakirjandust ähvardavatele ohtudele

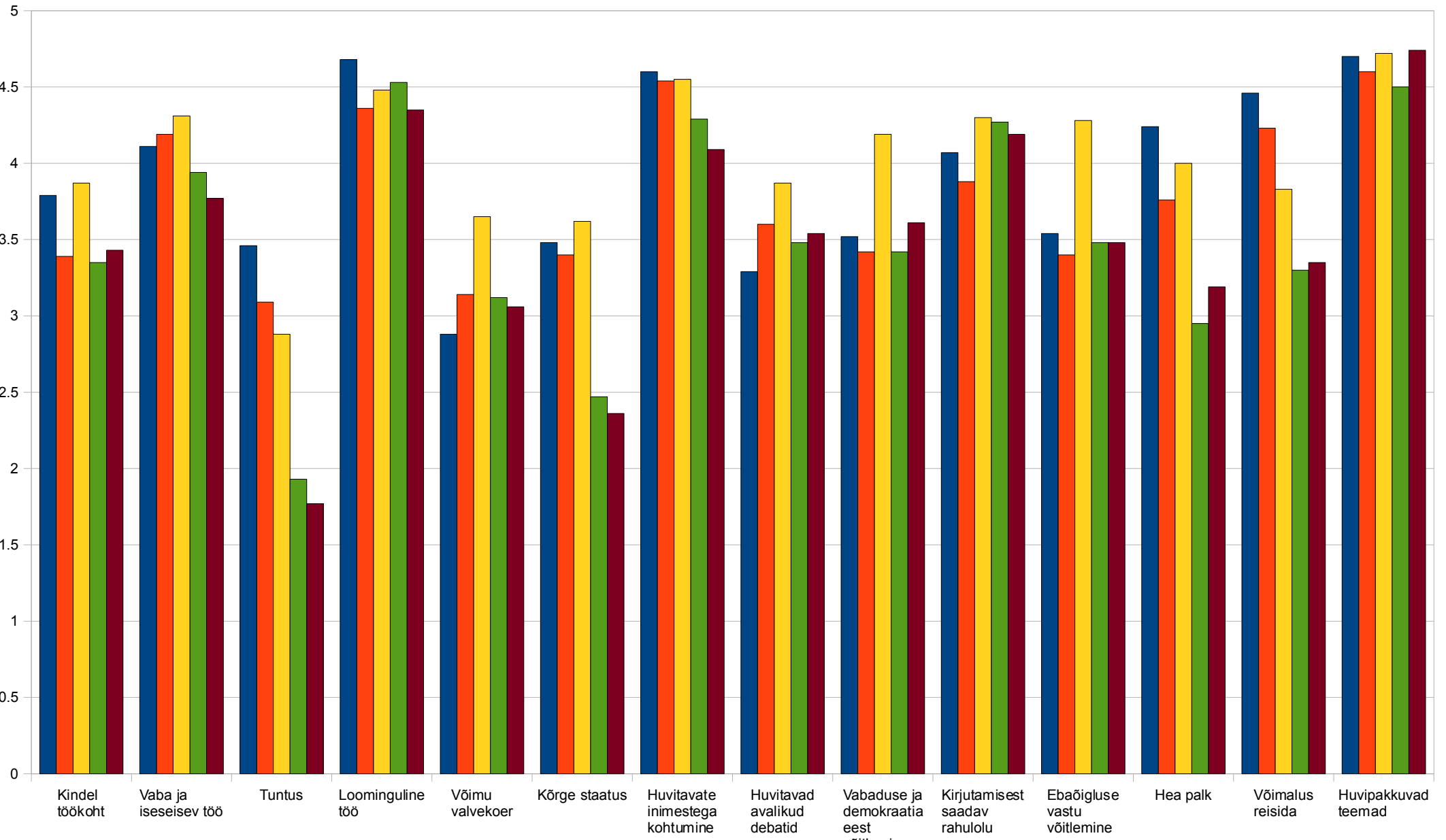

Lisa 15. Eesti tudengite hinnangud õppeprogrammi osadele

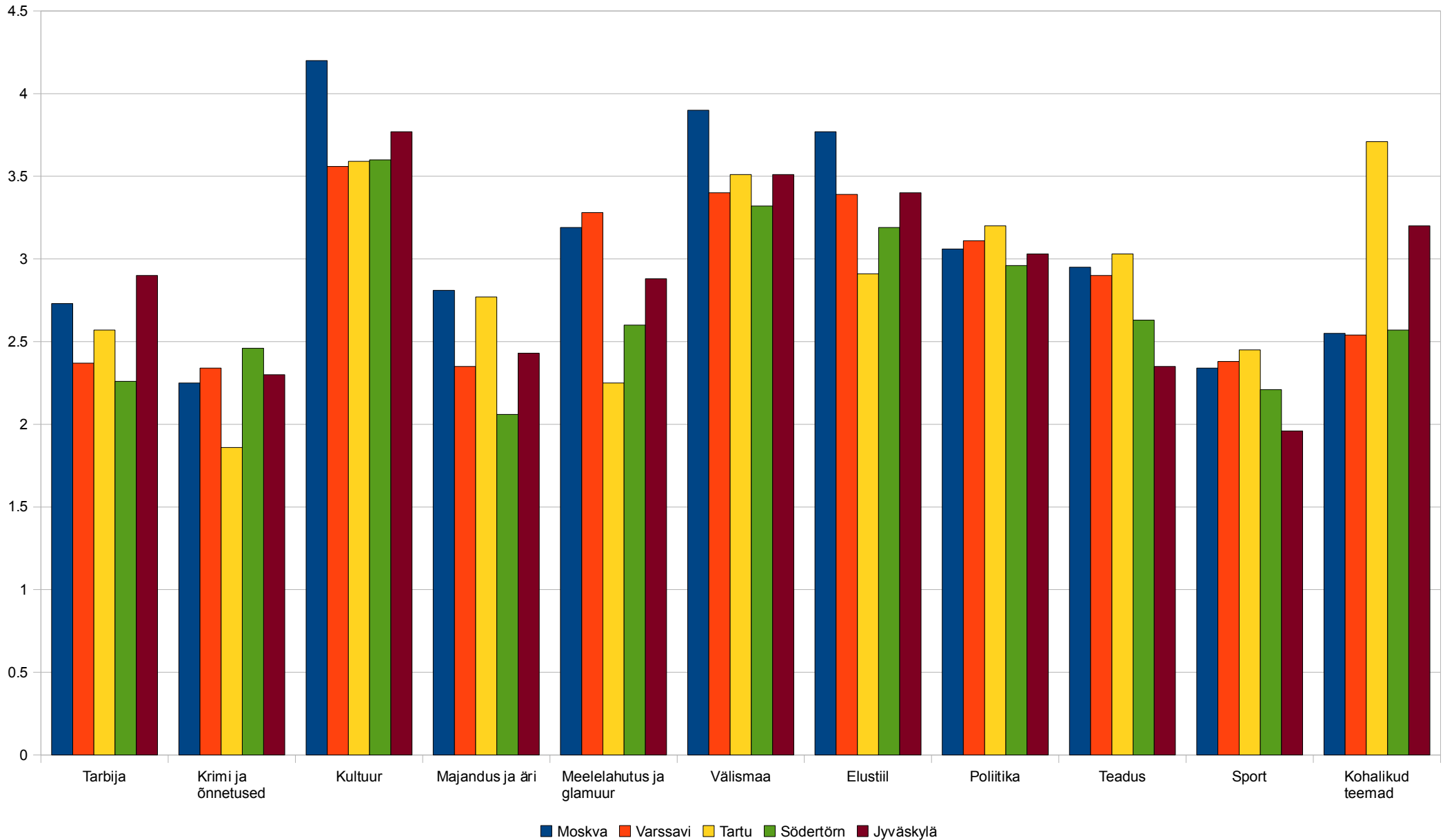
Lisa 16. Motivatsioonid ajakirjanikuks saamisel

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse oluline; 5-on väga oluline

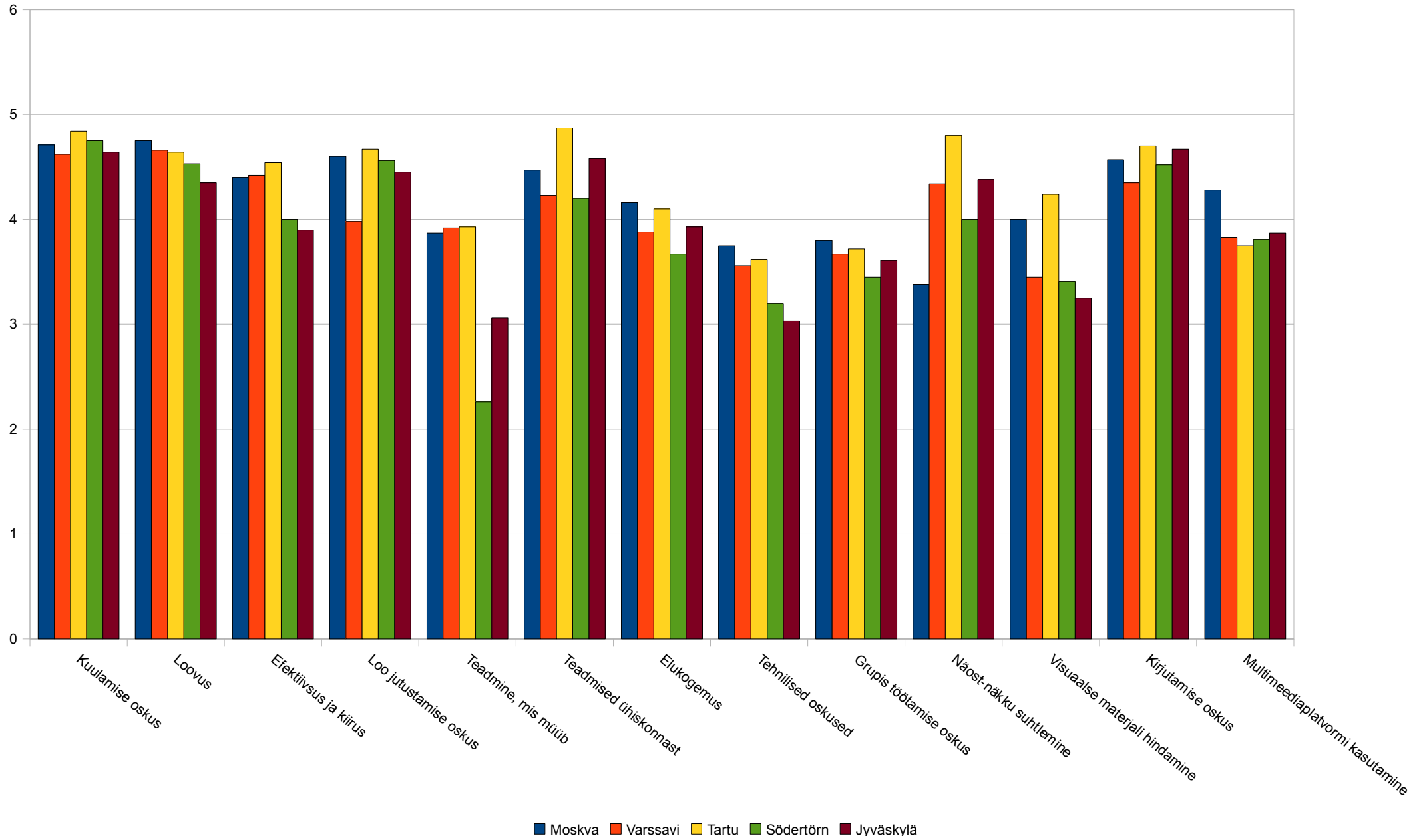
Lisa 17. Huvi spetsialiseeruda

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse huvi; 5-on väga suur huvi

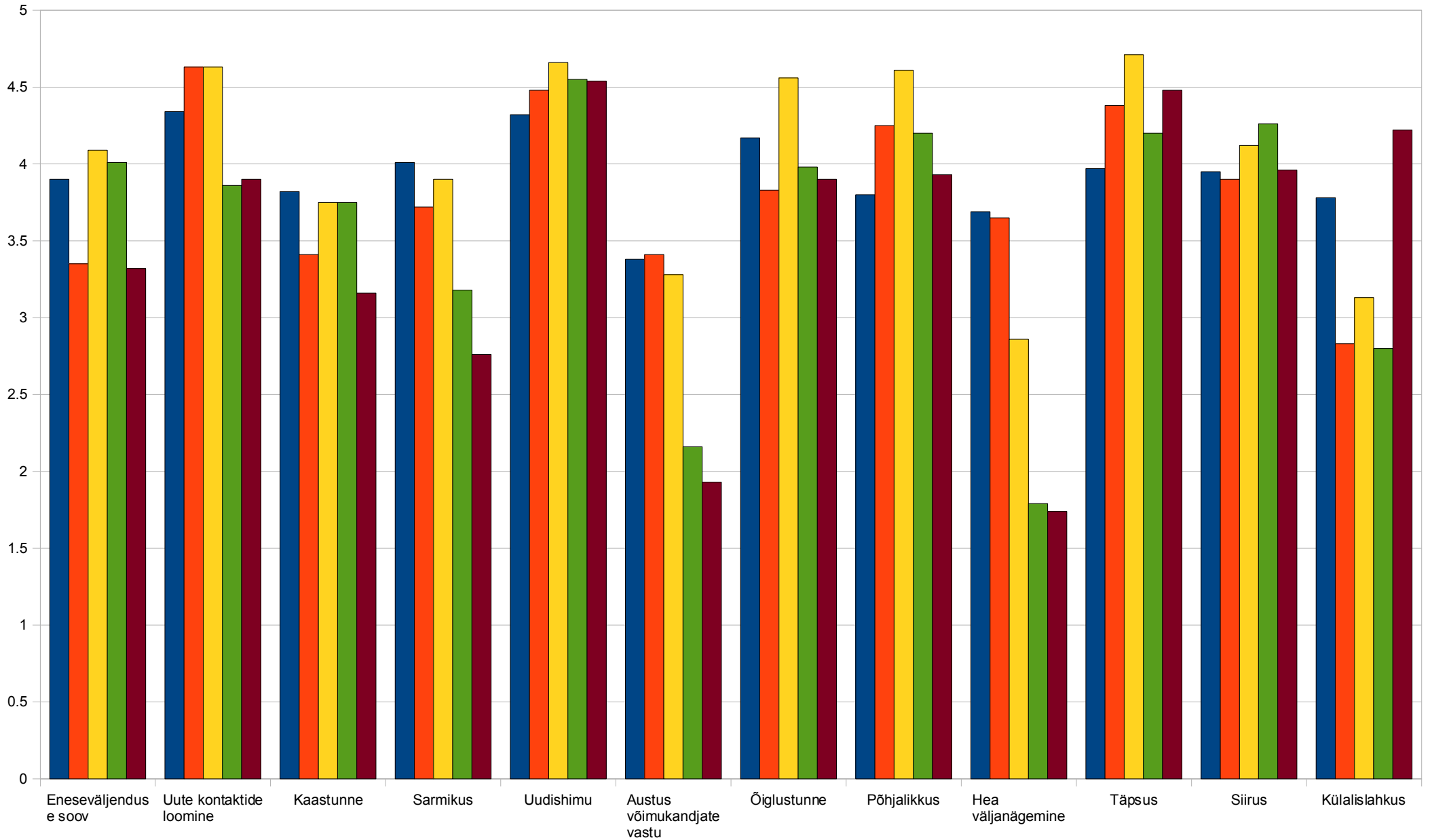
Lisa 18. Hea ajakirjaniku omadused

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse oluline; 5-on väga oluline

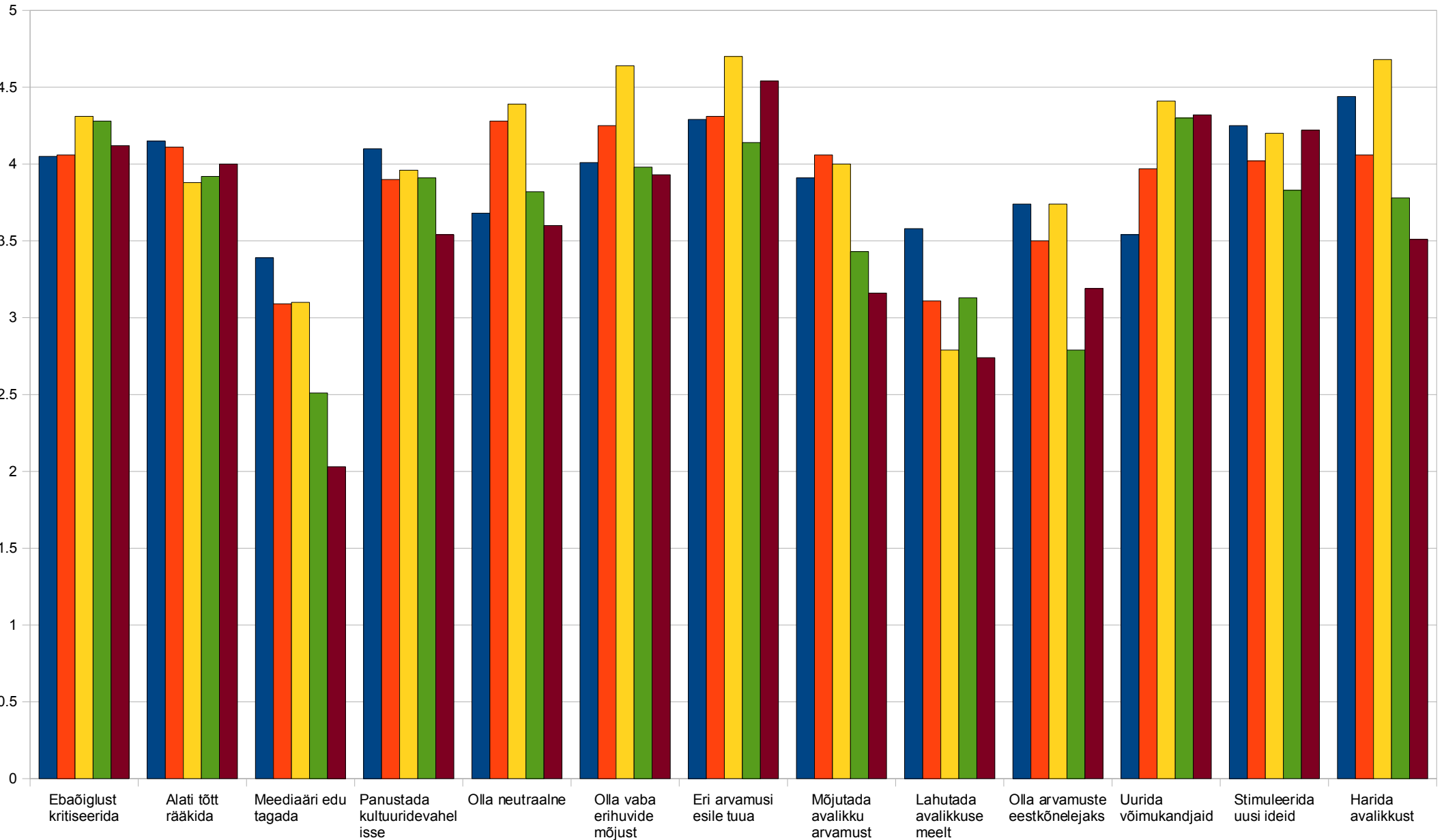
Lisa 19. Ajakirjaniku olulised isikuomadused

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse oluline; 5-on väga oluline

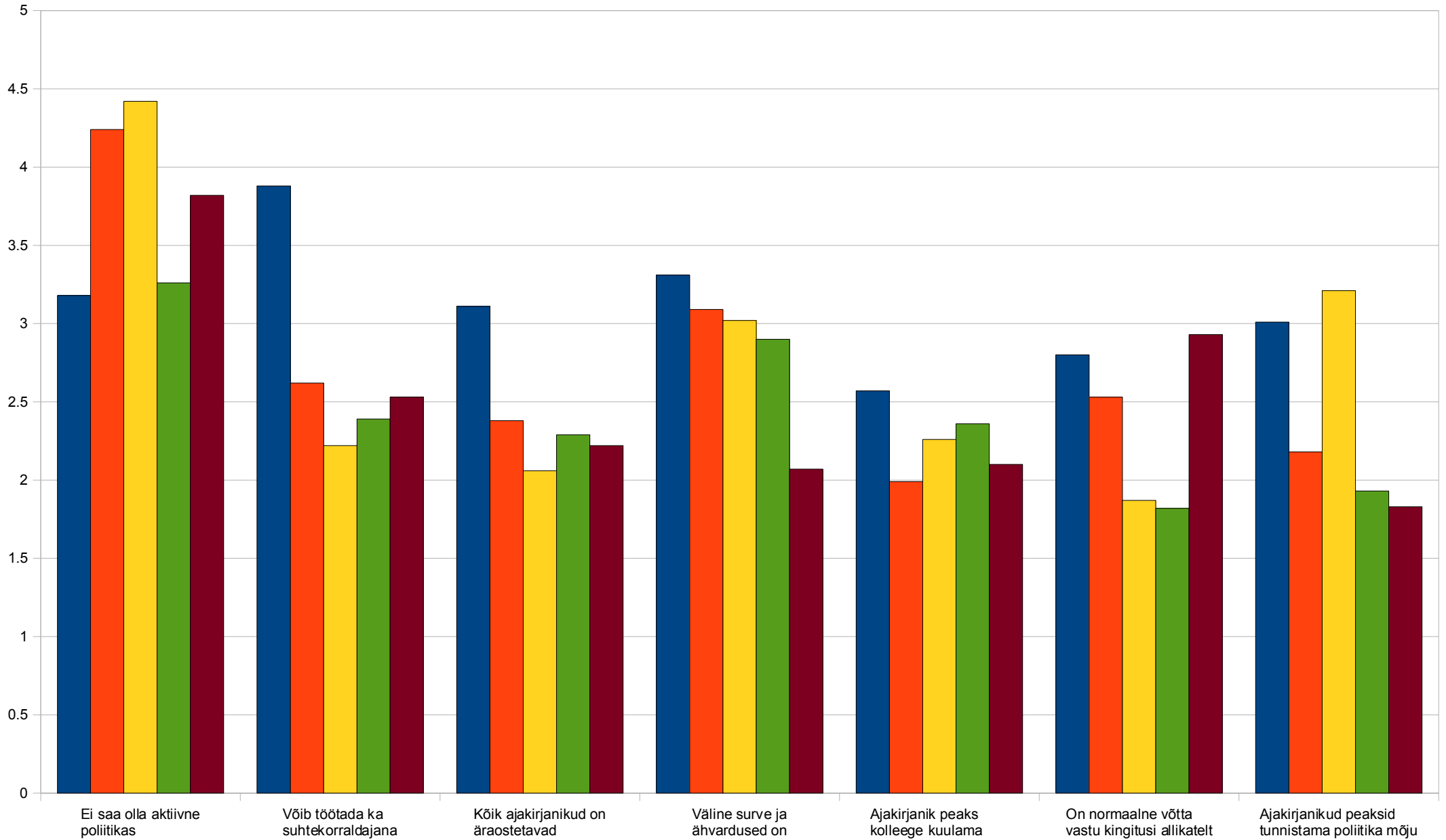
Lisa 20. Ajakirjaniku ülesanded

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse oluline; 5-on väga oluline

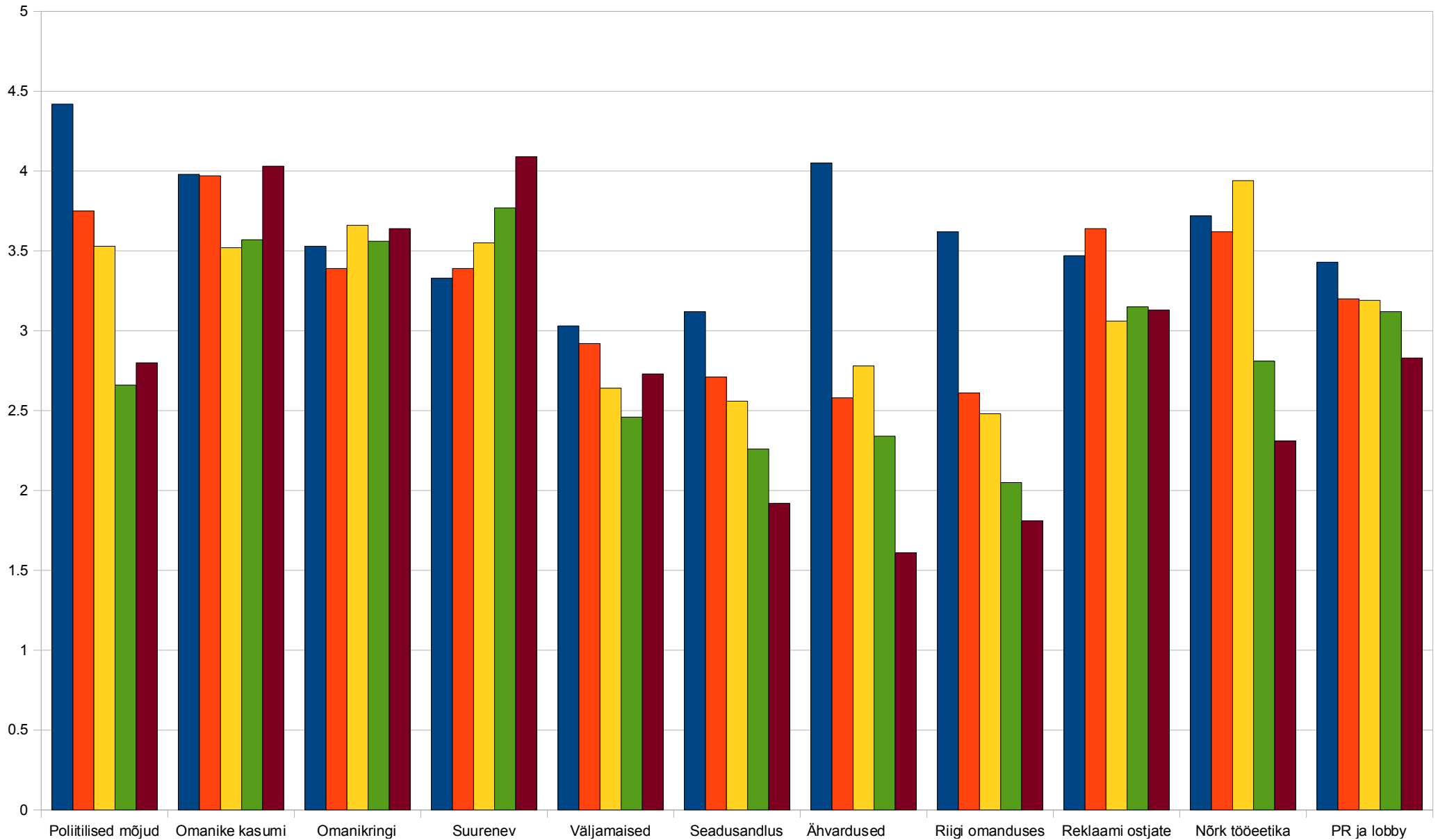
Lisa 21. Nõusolek ajakirjaniku töö kohta käivate väidega

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse nõus; 5-olen nõus

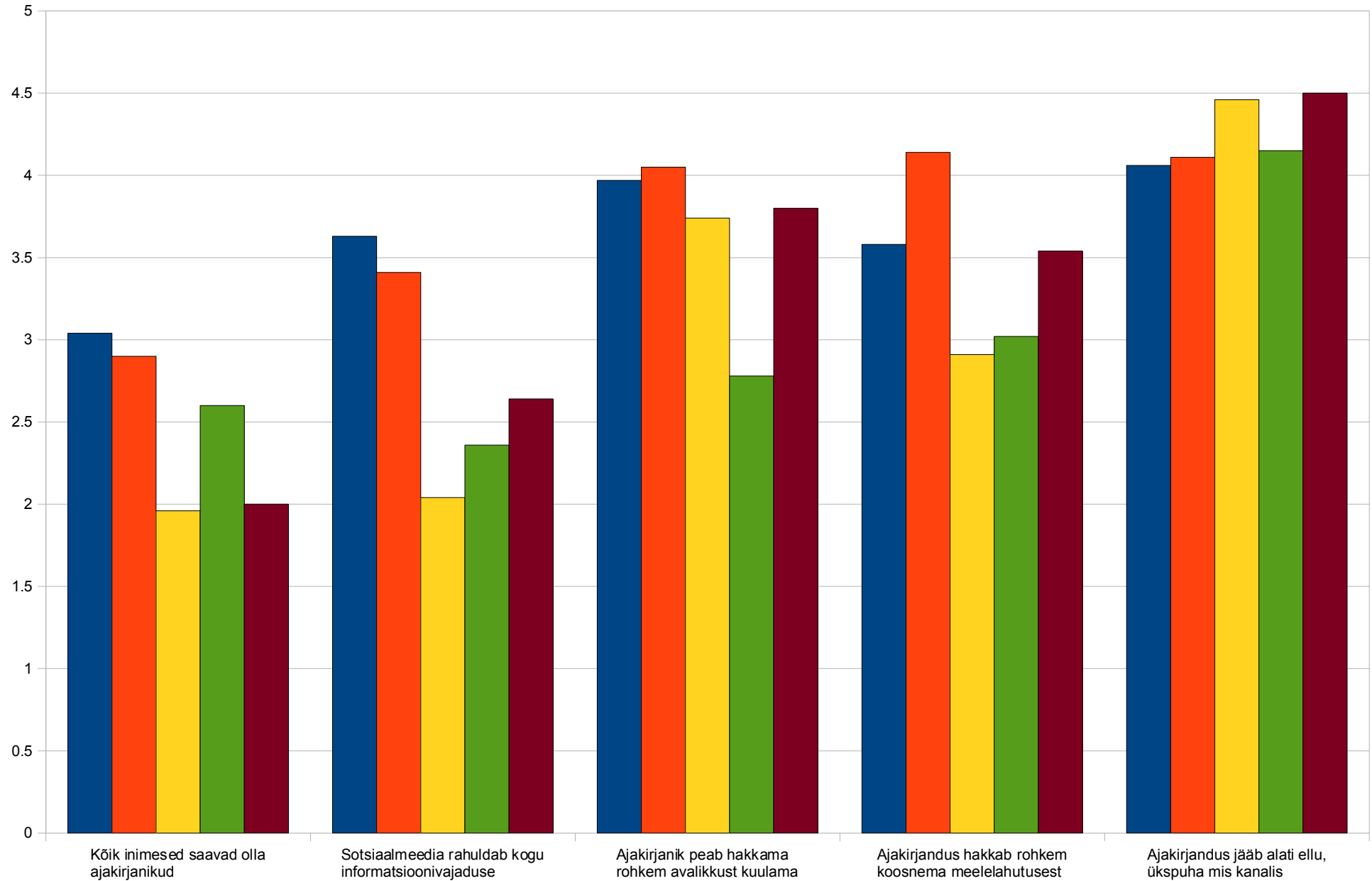
Lisa 22. Ohud riigi vabale ajakirjandusele

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse ohtu; 5-on väga suur oht

Lisa 23. Nõusolek meedia tuleviku kohta käivate väidetega

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse nõus; 5-olen nõus

Lisa 24. Enda ajakirjanduse õppeprogrammi olulisemad osad

Skaalal 1-5. 1-ei ole üldse oluline; 5-on väga oluline

